

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN ENTEGRASYON SÜRECİ
BOYUNCA KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR:
KOCAELİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Murat ALTUNTAŞ**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

HAZİRAN-2020

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERİN ENTEGRASYON SÜRECİ
BOYUNCA KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR:
KOCAELİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Murat ALTUNTAŞ (187203006)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 15/06/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (<i>Danışman</i>)	Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Recep YILDIZ	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 118 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 02/06/2020 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Murat Altuntaş
Öğrenci Numarası : 187203006
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Araştırma Görevlisi
Abdurrahman Sefa ULU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK

ÖNSÖZ

Göç, insanlık tarihi kadar eski olup gün geçtikçe kendi içinde yeni anlamları içermiştir. Ele alınan bu çalışma, Suriye’de meydana gelen iç savaştan ötürü ülkesini terk etmek zorunda kalanların, Kocaeli’nde entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunları incelemiştir. 2011’de Suriye’de meydana gelen olaylar her geçen gün artmış ve Türkiye tarafından misafir olarak kabul edilen bireylerin, Türkiye’de kalma sürelerinin uzamasıyla zaman içinde birçok sosyal uyum sorunları yaşadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştığı sorunları tespit etmek ve hayatlarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktır.

Öncelikle bu çalışmadaki eksiklikler bana, güzellikler ise adı geçenlere aittir...

Yüksek lisans tez çalışması kapsamında bana her türlü desteği veren, her türlü sorun karşısında bana yardımcı olan ve çözüm üreten, değerli hocam Doktor Öğretim Üyesi Recep ÇELİK’e en içten teşekkürlerimi ve hürmetlerimi iletmek isterim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca gerçek bir Sosyal Hizmet Uzmanı yetiştirmek için her türlü fedakârlığı gösteren bölüm hocalarımdan Prof. Dr. Musa ŞAHİN’e, Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR’e, Prof. Dr. Ali Rıza ABAY’a, Doç. Dr. Recep YILDIZ’a, Doç. Dr. Bedrettin KESGİN’e, Dr. Öğr. Üyesi Fatma Kahraman Güloğlu’na, Öğr. Gör. Metin ÖKSÜZ’e, Öğr. Gör. Yasin ERDURAK’a, Arş. Gör. Habibullah AKINCI’ya, Arş. Gör. Pınar Kütük YILMAZ’a ve Arif LAÇİN’e sonsuz teşekkürlerimi iletir, şükranlarımı sunarım. Türk Kızılay’ın kıymetli yöneticilerine destekleri için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans tezini yazmam konusunda engin tecrübelerini benimle paylaşan Taylan Hüseyin SAĞLAM’a ve Muhammet Ali ODABAŞI’na, beni bu tezi yazmam konusunda teşvik eden sevgili arkadaşım Elif ÖZTÜRK’e, Onur MURAT’a, Hüseyin Ali AKTEKE’ye, Mehmet YÜKSEL’e, Veysel ULUAD’a en samimi duygularıyla teşekkür ederim. Eğitimimin her aşamasında benimle birlikte olan sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim.

Murat ALTUNTAŞ

15.06.2020

İçindekiler

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
TABLolar.....	vii
ŞEKİLLER.....	viii
GRAFİKLER	ix
ÖZET.....	x
SUMMARY	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. ARAŞTIRMAYA AİT METODOLOJİK BİLGİLER	5
1.1. Araştırmanın Sorunsalı.....	5
1.2. Çalışmanın Önemi.....	6
1.3. Çalışmanın Amacı	7
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	8
1.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	9
1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Göçün Tanımı.....	11
2.2. Göç Türleri	12
2.2.1. İç Göç	12
2.2.2. Dış Göç	12
2.2.3. Gönüllü Göç	13
2.2.4. Zorunlu Göç.....	14
2.3. Göç ile İlgili Diğer Kavramlar/ Statüler, Tanımlar, Yasalar.....	15
2.3.1. Mülteci.....	16
2.3.2. Sığınmacı	17
2.3.3. Geçici Koruma.....	18
2.4. Göçün Sebepleri	21
2.4.1. Savaş ve Terör Faktörleri	21
2.4.2. Ekonomik Faktörler.....	22

2.4.3. Sosyal Dışlanma	22
2.5. Göç Teorileri	23
2.5.1. Ravenstein'in Göç Kanunları	23
2.5.2. Neo-Klasik Teorisi	25
2.5.3. İtme Çekme Kuramı	26
2.5.4. Petersen'in Beş Göç Özellikleri	28
2.5.5. Dünya Sistemleri Kuramı (Merkez-Çevre Kuramı)	30
2.6. Entegrasyon Süreci ve Entegrasyonla Bağlantılı Kavramlar	30
2.6.1. Entegrasyon	30
2.6.2. Asimilasyon	31
2.6.3. Çokkültürlülük	33
2.7. Entegrasyon Göstergeleri	33
2.7.1. Ekonomik Göstergeler	34
2.7.2. Sosyal Göstergeler	35
2.7.3. Siyasal Göstergeler	36
2.8. Entegrasyon Sürecinde Dilin Önemi	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	39
3. KOCAELİ'NDE YAŞAYAN GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİLERE	
YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI	39
3.1. Araştırmaya Ait Metodolojik Bilgiler	39
3.1.1. Demografik Özellikleri	40
3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	40
3.1.3. Katılımcıların Yaş Dağılımları	41
3.1.3. Katılımcıların Medeni Durumu	41
3.1.4. Katılımcıların Eğitim Durumu	42
3.1.5. Katılımcıların Çalışma Durumu	43
3.1.6. Katılımcıların Türkçe Yeterliliği	43
3.1.7. Katılımcıların Türkiye'deki Yaşamlarına İlişkin Bilgiler	44
3.1.8. Katılımcıların Çocuk Sayısı	45
3.1.8. Katılımcıların Türkiye'ye Nasıl Giriş Yaptığına Dair Bilgiler	46
3.1.9. Katılımcıların Engellilik Durumu	46
3.1.10. Katılımcıların Yasal Özlük Hakları Hakkında Bilgi Durumu	47
3.2. Suriye'den Kaçmalarına Sebep Olan Temel Problemler	48
3.2.1. Savaş	48

3.2.2. Ekonomik Sebepler.....	49
3.2.3. Kayıp Yaşamak	51
3.2.4. Cezaevi ve Kötü Muamele	52
3.2.5. DAESH (İŞİD)	53
3.3. Suriye’den Türkiye’ye Gelirken Güzergâh Boyunca Karşılaşılan Sorunlar	54
3.4. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Kocaeli’ndeki Mevcut Durumları.....	55
3.5. Sosyal ve Kültürel Alanda Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar	60
3.5.1. Dil Öğrenimi.....	60
3.5.2. Kültürlenme ve Sosyalleşme	65
3.6. Ekonomik-İstihdam Alanda Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar.....	69
3.7. Etkileşimsel Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar	72
3.8. Eğitim Alanında Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar.....	75
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
4.1. Sonuç.....	79
4.2. Öneriler	83
KAYNAKÇA.....	85
EKLER	95
ÖZGEÇMİŞ	103

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CCTE	: Şartlı Eğitim Yardımı
DAEŞ	: Devletü'l-İslam fi'l-Irak ve's-Şâm
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNISDR	: Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi
WFP	: Dünya Gıda Programı
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

TABLÖLAR

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Sebepleri.....	23
Tablo 2. İç Göçlere Sebep Olan İtici ve Çekici Etkenler.....	26
Tablo 3. Entegrasyon Göstergeleri Özellikleri.....	37



ŞEKİLLER

Şekil 1. Göç Sürecinin Sınıflandırılması.....	20
Şekil 2. Yaşanılan Bölge ve Göç Edilecek Yerin Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	27
Şekil 3. Göç Teorilerinin Temelindeki Ana Kavramlar.....	29
Şekil 4. Milton Gordon'un Asimilasyon Süreci Teorisi.....	32
Şekil 5. Dil Öğretiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar.....	61
Şekil 6. Sosyalleşememenin Birey Üzerindeki Etkileri.....	68



GRAFİKLER

Grafik 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler.....	15
Grafik 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	40
Grafik 3. Katılımcıların Yaş Dağılımı.....	41
Grafik 4. Katılımcıların Medeni Durumu.....	42
Grafik 5. Katılımcıların Eğitim Durumu.....	42
Grafik 6. Katılımcıların Mesleki Bilgileri.....	43
Grafik 7. Katılımcıların Türkçe Yeterlilik Durumu.....	44
Grafik 8. Katılımcıların Türkiye’deki Yaşamlarıyla İlgili Veriler.....	45
Grafik 9. Katılımcıların Çocuk Sayısı.....	45
Grafik 10. Katılımcıların Türkiye’ye Giriş Yolları.....	46
Grafik 11. Katılımcıların Engelli Oranı.....	47
Grafik 12. Katılımcıların Yasal Haklarını Bilenlerin Bilgileri.....	47
Grafik 13. Katılımcıların Kayıtlılık Durumları.....	60
Grafik 14. Katılımcıların Çalışma Durumu.....	69
Grafik 15. Kocaeli’nde Hane İçinde İkamet Edenler.....	72
Grafik 16. Katılımcıların Çocuklarının Okula Gitme Durumu.....	77

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği	
Tezin Yazarı: Murat ALTUNTAŞ	Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK
Kabul Tarihi: 15.06.2020	Sayfa Sayısı: xii (ön kısım) + 103 (tez + ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklık nedeniyle, önceleri Türkiye’de bulunan kamplarda daha sonra ülkelerindeki karışıklığın bir iç savaşa dönüşmesiyle milyonları bulan Suriyeli bireyler zorunlu nedenlerden dolayı Türkiye’nin birçok bölgesine göç etmiştir. Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacıların Türkiye toplumunu anlamasının ve bu toplumun gelenek, göreneklerini ve sosyal yaşantılarını bireylerin kendi kültürel birikimleri ile bütünleştirmelerinin önemli yollarından bir tanesi entegrasyon sürecini sağlıklı biçimde yürütülmesini sağlamaktır. Suriyeli sığınmacı bireylerin; ev sahibi toplumla etkileşime geçmesi ile meydana gelen ve bireylerin dil bilmeme, eğitim-öğretim, toplumsal uyum, hukuk, istihdam, kültürel entegrasyon alanlarında problemler yaşadığı görülmektedir. Bu çalışmada Kocaeli örneklem olarak alınmıştır. Niteliksel araştırma kapsamında Kocaeli örnekleminde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları ilçeler ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcısı olanlarla derinlemesine mülakat tekniği kullanarak 41 yetişkin ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mülakatta elde edilen veriler MAXQDA 2019 nitel veri analizi programıyla temalara ayrılmıştır. Bu temalar çerçevesinde ele alınan çalışma analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen verilere göre geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca sosyal, kültürel, dil, eğitim ve istihdam alanlarında sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin dil bilmemelerinden dolayı, sosyal-kültürel, eğitim ve istihdam alanında karşılaştıkları sorunlar entegrasyon sürecini engellemekte ve toplumda ayrışmaya neden olmaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Göç, Entegrasyon, Uyum, Geçici Koruma, Suriyeliler, Sığınmacı ...	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Problems That Syrians Under Temporary Protection Face During The Integration Process: The Case Of Kocaeli	
Thesis Writer: Murat ALTUNTAŞ	Thesis Advisor: Assist. Prof. Recep ÇELİK
Date of Acceptance: 15.06.2020	Total Number of Pages: xii (pre text) + 103 (main body + appendices)
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
Due to the resulting internal turmoil in Syria in 2011, Syrian individuals before immigrated to the camps in Turkey, after the confusion in the country transformed into a civil war, millions has immigrated to many regions in Turkey because of the compelling reasons. The understanding of the Turkish society from the Syrian refugees who comes to Turkey and that society's traditions, customs and social life and the important way to integrate with their cultural heritage is to ensure the integration process to be soundly executed. It is seen that Syrian refugee have problems with interacting with the host society and in language speaking, education and training, social cohesion, law, employment and cultural integration. In this study, Kocaeli was taken as a sample. Within the scope of qualitative research, in the Kocaeli sample, the interviews were conducted in the districts where Syrians intensively live and the beneficiaries of the Turkish Red Crescent Kocaeli Community Centre, with 41 adults using the in-depth interview technique. The data obtained in the interview are divided into themes with the MAXQDA 2019 qualitative data analysis program. The study handled within the framework of these themes was analysed. According to the data obtained as a result of the study, it has been determined that Syrians under temporary protection have problems in the fields of social, cultural, language, education and employment throughout the integration process. Due to the fact that Syrians under temporary protection do not speak Turkish, the problems they face in the field of social-cultural, education and employment prevent the integration process and cause segregation in the society.	
Keywords: Migration, integration, rapport, temporary protection, Syrians, refugee...	

İTHAF

*Üç maymunu oynuyor dünya,
Koskoca bir sahne sanki,
Temkinli birden ateş, kan, nefret,
Temkinli birden kin, ihanet, mahşer,
Ateşler içinde yürüyor ufacık melekler...*

Bu çalışmayı başta Aylan bebeğe, Vail El Suud'a ve göç yolunda hayatlarını kaybedenlere ithaf ediyorum.

Son olarak: Her insan bir göç, her göç bir insan...

GİRİŞ

Göç, insanlık tarihi kadar eskilere dayanan, insanlığın ve yaşayan her canlının var olduğu çağlar boyu sürecelecek geçici ve sürekli insan hareketliliğidir. Göç yeni bir olgu olarak düşünülse de insanoğlu var olduğu sürece varlık göstermiş ve varlık göstermeye devam edecek olan kadim bir hakikattir. Göç, dünya tarihinin başlangıç tarihinden günümüze kadar devam eden bir süreç olarak zaman içinde değişim göstermiş olsa da sürekli devam etmiştir. İnsanlar, tarih boyunca daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu göç hareketleri sonucu yeni yaşam alanları keşfedilmiştir. Sınırları aşan göç hareketleri eski tarihlere kadar dayansa da tüm zamanlarda bugünkü kadar yoğun ve zorlu bir şekilde gerçekleşmemiştir. Son yıllarda dünyanın birçok yerinde meydana gelen savaşlar, iç çatışmalar, doğal afetler, dini-mezhepsel olaylar ya da politik olaylar nedeniyle ortaya çıkan göç hareketleri farklı din, sosyo-kültürel ve dile sahip bireyleri aynı topraklar üzerinde bir araya getirmiştir. Toplumların sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel yapılarını ve dünyanın bugünkü demografik dağılımını şekillendirmiştir.

Suriye’de 15 Mart 2011’de başlayan hükümet karşıtı gösteriler kısa zamanda ülkenin büyük kesiminde çatışmalara neden olmuş, hem rejim güçleri ile muhalefet arasında hem de farklı silahlı gruplar arasındaki çatışmalar ülke geneline yayılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, Çin, İran, İsrail, Suudi Arabistan Suriye’nin iç meselesine müdahil olmuş, iç karışıklarının artmasına neden olmuşlardır. Suriye halkı komşu ülkeler başta olmak üzere Avrupa ve Asya ülkelerine sığınmak zorunda kalmışlardır. The office of the United Nations High Commissioner for Refugees Suriye’de meydana gelen kitlesel göçlerle ilgili son zamanlarda görülen en büyük göç hareketi olarak kabul etmiştir (UNHCR, 2019). United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF, 2019) tarafından hazırlanan rapora göre, Suriye’de 2011 sonrası dönemde altı milyon Suriyeli çocuğun etkilendiğini dile getirmiştir. Rapora göre sekiz milyon Suriyeli bireyin başka ülkeleri göç ettiği ve göç eden bu kitlenin yarısını çocukların oluşturduğu bilgisi yer almaktadır.

Türkiye’ye gelen Suriyeli bireylerin sayısı 2011 yılından sonra kitlesel göçlerle birlikte artmıştır. Şu an dünyada en fazla Suriye kökenli vatandaşı kabul eden ülke Türkiye’dir. Türkiye’de yaklaşık dört milyon Suriyeli birey yaşamaktadır. Sayının bu denli yüksek olmasıyla birlikte birçok sorun ortaya çıkmıştır. Başta sınır şehirler olmak üzere birçok yerde kurulan çadır kentler ve kamplar yetersiz kalmış, alt yapı, sağlık ve eğitim sorunların büyümesiyle Suriyeli bireyler büyük kentlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu Türkiye’nin farklı bölgelerine göç etmişlerdir. Bu durum Türkiye halkı için, insani yardım alanından çıkarak toplumsal, kültürel, sosyal ve ekonomik etkileri olumlu/olumsuz birçok yönden etkilemiştir.

Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli bireylerin kayıtlarının alınmasıyla birlikte; sağlık, eğitim, ekonomik, istihdam ve güvenlik gibi birçok alanda entegrasyon sorununu da beraberinde getirmiştir.

Entegrasyon, toplumun bir üyesi olma ve hayat koşullarının eşitlenmesi süresinde; yapısal, kültürel, etkileşimsel ve kimlik uyumu alanlarında yavaş yavaş gelişen ve uzun soluklu

ihtiyaç duyulan bir süreçtir. Göçmenlerden beklenen entegrasyon başarısı ancak ev sahibi toplumun kabul ve desteğiyle gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla jenerasyonlar üzerinden devam edecek olan entegrasyon, aynı doğrultuda olmamakla birlikte, göçmen ve ev sahibi toplumun etkileşimsel katılımının sağlandığı bir süreç olarak kabul edilmektedir. Başarılı bir entegrasyon ise, göçmenlerin ev sahibi toplumun kurum ve toplumsal alanlarında tam ve eşit toplumsal üyeliğe sahip olması ve göçmenler ile ev sahibi toplumun yaşam koşullarının eşitlenmesi anlamına gelmektedir. Bu noktadan sonra kaynakların dağıtımı ve sosyal ilişkilerin yapılandırılmasında, göçmenin etnik kökeni bir anlam ifade etmemektedir (Heckmann, 2015).

Ele alınan “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştıkları Sorunlar: Kocaeli Örneği” yüksek lisans tezi kapsamında, Türkiye’de yaşamlarını idame eden ve toplumsal uyum süreci boyunca Suriyeli bireylerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerilerinin yapılan nitel çalışma ile aydınlatılması hedeflenmiştir. 2011 yılından sonra yaşanan iç savaş sebebiyle Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan Suriyelilerin, entegrasyon sorunları karşısında; mikro, mezo ve makro düzeyde çözüm önerileri araştırılmıştır. Bu kapsamda ele alınan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırmanın problemleri, önemi, amacı, örneklem ve çalışmanın yöntemi hakkında geniş bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde ele alınan çalışmanın alt başlıkları ve çalışma boyunca karşılaşılan problemlere de yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, göçün insanlık tarihi içindeki önemi ve ilgili kuramlar, göçe sebep olan nedenler ve bireyler üzerinde bıraktığı olumlu/olumsuz etkileri ele alınmıştır. Bu bölümde, göçmenlerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştığı temel sorunlara yer verilmiştir. Bu kapsamda, entegrasyon süreçlerine etkilerini görebilmek amacıyla Suriyelilerin göç süreçleri, zorunlu göç, geri göç ve transit göç kavramları ve itme-çekme ve ilişkiler ağı kuramları çerçevesinde ele alınmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan Suriyeli Sığınmacıların yaşamış olduğu zorluklar üzerine durulmuştur. Türkiye’de karşılaşmış oldukları psiko-sosyal sorunlar, istihdam, dil ve eğitim sorunları başta olmak üzere birçok toplumsal uyum problemi detaylı bir biçimde irdelenmiştir. Türkiye’de resmi kaydı olan ve geçici koruma statüsüne sahip, Kocaeli’nde ikamet eden, Suriye kökenli yetişkin 41 birey ile kalitatif görüşme gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması kapsamında Kocaeli’nde Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak bulundukları ilçeler tercih edilmiştir.

Zorunlu sebeplerden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyelilere yönelik birçok bilimsel araştırmanın yapıldığı bilinmektedir. Suriyeli bireylerin toplumsal uyumu ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası araştırmalardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

- i. Haziran 2019 yılında Göç Araştırmaları Derneği bünyesinde *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar* eseri Türkçeye çevrilen, orijinal ismi *Qualitative Research in European Migration Studies* olan çalışmada, Suriye’de meydana gelen siyasi krizden dolayı Suriyeli sığınmacılara birçok ülkede farklı statüler verildiğini dile getirmiştir. Çalışma kapsamında Suriyeli bireylere birçok ülke; mülteciler, sığınmacılar, kayıtlı veya kayıtsız göçmenler, geçici koruma gibi

- farklı statüler verildiği saptanmıştır. Dolayısıyla birçok Suriyeli bireyin hukuki statü sorunu yaşadığı tespit edilmiştir.
- ii. Ayça Uslu'nun ele almış olduğu yüksek lisans tezi: *“Geçici Koruma Statüsünde Olan Suriyeli Yetişkinlere Verilen Uyum Kurslarındaki Dil Öğretiminde Teknolojinin Yeri”* başlıklı çalışmada, göçün nedenleri teorik olarak açıklanmış, geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların okul çağında yaşadığı dil problemi üzerinde çalışma yürütmüştür. Ayça Uslu çalışmada özellikle Suriyeli bireylerin Türkçe diline hâkim olmamasından dolayı birçok alanda farklı sorunlar yaşadıklarını dile getirmiştir. Çalışmasının sonunda Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi, özellikle çocukların okullarda derslerin dışında Türkçe kursuna gidilmesini önermiş, kursların sadece devlet tarafından değil sivil toplum kuruluşlarının da bu kurslara destek vermesini önermiştir.
 - iii. Kaiserslautern Üniversitesinde öğretim üyesi olan Sebastian Hemmer yüksek lisans tezi çalışmada, son zamanlarda Almanya'ya en fazla göç eden kişilerin Suriyeli mülteciler olduğunu ve bu insanların kamp alanlarında yaşadıklarını belirtmiştir. Hemmer'e göre kamp alanlarında yaşayan Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğunun Almanca öğrenemediğini, çocukların eğitimlerine devam edemediğini, sağlık, güvenlik ve sosyal sorunlarda büyük ciddi artışlar meydana geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca çalışmada, Suriyeli bireylerin yanında diğer mültecilerinde bu durumdan etkilendiğini ve hepsinin aynı kamp alanlarında yaşamlarından dolayı sorunların arttığı üzerinde durmuştur.
 - iv. *“Experiences Of Syrian Refugee Women In Turkey: A Qualitative Study On Forced Migration And Positive Change”* başlıklı yüksek lisans tezinde Sevcen Öztoraman, Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki 25-45 yaş aralığında olan 12 Suriyeli kadınla nitel görüşme yapmıştır. Çalışma kapsamında üç ana temanın tespit edilmiştir; savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalanlar, günlük yaşamın getirmiş olduğu zorluklar ve göçle gelen olumlu değişimin bıraktığı izlenimler olmuştur. Çalışma kapsamında; göç süreci sonrası adaptasyon, dil bariyeri, annelik duygusu, cinsiyet dağılımı gibi deneyimler dile getirilmiştir. Araştırmanın bulguları arasında; ruh sağlığını tesir eden durumlar ve ilgili kuruluşların çıkarımları ortaya koymuş oldukları hizmetlerin verimliliğidir.
 - v. Prof. Dr. Yusuf Adıgüzel'in ele almış olduğu makalesi *“Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyeli Kadınlarda Sosyal ve Kültürel Entegrasyon”* adlı çalışmasının “Ekonomik ve Sosyal Uyum Profil Tarama Çalışması Projesi” çalışmasıyla ilgili; İstanbul ve Ankara illerinde 5150 kadınla anket çalışması yürütülmüştür. Araştırma kapsamında; Türk vatandaşı arkadaşları olup olmadığı, bu kişilerle görüşme sıklıklarını, Türk vatandaşları kişilerle sorun yaşayıp yaşamadığı, Türk kökenli sivil toplum kuruluşlarına üyelik durumlarını, Türk kültürü hakkında bilgi düzeyleri hakkında sorular sorulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Suriyeli kadınların Türkiye vatandaşı kişilerle arkadaş olma oranı %25,3, sosyo-kültürel aktivitelere katılım oranı %2,6; sivil toplum kuruluşlarına üye oranları %2,3, komşulardan yardım alanların oranı %23,3 oranlarda seyretmektedir.
 - vi. Prof. Dr. Sema Buz ve Büşra Uslu'nun ele almış olduğu *“Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Bireylerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı: Toplumla*

- Sosyal Hizmet Saha Örneği*” başlıklı çalışmaları sosyal hizmet disiplini bakış açısıyla ele alınmıştır. Proje kapsamında İzmir ilinde ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerle mesleki eğitimi ve istihdamı üzerinde çalışma yürütülmüştür. Projenin öne çıkan çıktıları arasında; mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması ve sağlıklı biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Bu proje ile birçok Suriyeli bireylerin iş ve sosyal alanda kendilerini ifade edebileceklerini ve orta vadede hayatlarını bağımsız şekilde ikame edebilecekleri sonuçlar arasında yer almaktadır.
- vii. 2016 yılında Ali Zafer Sağıroğlu tarafından hazırlanan “*Türkiye’de Merkezi Göç Yönetimi*” çalışmasında Türkiye’de özellikle Suriye krizi ile milyonları bulan Suriyeliler için acil önlem alınması gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmının bulguları arasında; Türkiye’de ikamet eden yabancı uyrukluların siyasi, toplumsal ve iş hayatına nasıl uyum sağlayacakları konusunun göç yönetimin vazgeçilmez unsuru olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca göç yönetiminin aynı zamanda ev sahibi toplumunda değişim ve yeniliklere açık olması gerektiğini ifade etmiştir.
- viii. Bingöl Üniversitesi öğretim üyesi olan Hıdır Apak’ın ele almış olduğu “*Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği*” başlıklı çalışmasında, Mardin’de ikamet eden Suriyelilerle görüşme gerçekleştirmiştir. Ele almış olduğu çalışmanın bulguları arasında; katılımcıların yarısından fazlasının geleceği “iyi” gördüğünü, erkeklerin kadınlara göre geleceğe daha iyimser oldukları sonuçlar arasında yer almıştır. Ayrıca Türkiye’de bulunmalarından dolayı çoğunluğunun mutlu olduğunu ve gelecek kaygılarının çok olmadığı öne çıkan sonuçlardır.
- ix. Prof. Dr. Fethi Güngör ve Arş. Gör. Dr. Güler Güneş Aslan’ın birlikte ele almış oldukları “*Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği*” çalışmalarında, İstanbul’da ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerle çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma kapsamında özellikle Türkçe bilmemelerinden dolayı birçok sorun yaşadıklarını, kanuni hak ve ödevlerinden bihaber olduklarını ve kamu hizmetlerine erişimin sınırlı olduğu çıktılar arasındadır. Çalışmanın bulguları arasında; Türkçe bilmeyenlerin özellikle kadınların toplumsal uyum sürecine çok geç dahil oldukları ve sosyal hayattan izole olduklarını dile getirmişlerdir. Ele alınan bu çalışmada, kimlik sıkıntısı yaşayan Suriyelilerin eğitim, sağlık, hukuk, kültürel ve sosyal yaşam gibi alanlarda doğrudan olumsuz etkilendikleri ileri sürülmüştür.

İnsanı ilgilendiren diğer tüm disiplinler gibi göç kavramı da insanoğlu adına yapılan araştırmaların derinleştirilmesine makro düzeyde etki ederek; sorunların saptanması, çözüm yolları ve süreçlerin takibi başlıklarında bilimsel açıklıklar sağlamaktadır. (Balcıoğlu, 2007: 50-60).

Bu tarz araştırmalar, insan hareketliliği olduğu sürece devam edecektir. Ele alınan “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştıkları Sorunlar: Kocaeli Örneği” çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Kocaeli başta olmak üzere; Türkiye’de geçici koruma altında olan Suriyeli bireylerin, entegrasyon süreci boyunca yaşadıkları sorunları irdelemek, sorunları araştırmak ve bunların çözüme kavuşturulmasına yönelik yapılacak eylemleri gelişimsel açıdan etkileyecek düzeyde önem arz etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMAYA AİT METODOLOJİK BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Sorunsalı

Göç olgusu uzun dönemli olup, sosyolojik bir süreci takip etmektedir. İnsanlar, tarihin her döneminde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmışlar, sorunların büyümesiyle birlikte çözüm yollarından biri olarak göç etmeyi tercih etmişlerdir. Bu sorunların çoğunlukla; sosyal, ekonomik veya siyasi sebeplerden kaynaklandığı görülmektedir. Bireyler özellikle ülkenin siyasi sorunlarından; savaş, etnik ayrımcılık veya ırkçı yaklaşımlar gibi zorunlu sebeplerden dolayı göç etmişlerdir.

Dünya'nın birçok bölgesinde insanlar değişik nedenlerle gönüllü/zorunlu göç etmişlerdir. Bir yer değiştirme olarak kabul edilen bu durum, göç alan ülkelerde ekonomik, kültürel ve sosyal yapıda olumlu/olumsuz sonuçlar bırakabilmektedir. Göç süreci ile birlikte gelen olumsuz durumların başında *sosyal uyum* problemi yer almaktadır. Özellikle Türkiye bağlamında ele alınacak olursa; son sekiz yılda gelen yaklaşık dört milyon Suriyeli bireyin, ev sahibi toplum ile uyumunda birçok sorunun yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu sorunların başlıcaları şunlardır; sosyo-kültürel farklılıklar, dil ve istihdamdır.

Suriye'de 2011 yılında meydana gelen rejim karşıtı gösteriler kısa zamanda tüm ülkeyi sarmış, olumsuz olaylar silsilesinden dolayı milyonlarca insan yaşamış oldukları toprakları terk etmek zorunda kalmış ve bazıları yakınlarını kaybetmişlerdir. Suriye'de yaşamlarını sürdüren insanların büyük çoğunluğu iç çatışmalardan doğrudan olumsuz etkilenmiştir.

Suriye'nin belirli bölgelerinde çatışmalar artmış, bundan etkilenen Suriyeliler başta Türkiye olmak üzere yaşamlarını sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmek için birçok ülkeye sığınmak zorunda kalmışlardır.

Türkiye, Dünya'da Suriyeli Sığınmacıları en fazla kabul eden ülkedir. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2013 yılında imzalanan Geri Kabul Anlaşmasına göre; Suriyelilerin Avrupa ülkelerine geçişleri büyük ölçüde engellenmiş ve büyük bölümünün Türkiye'de kalmasının önü açılmıştır.

Suriye'de meydana gelen olaylardan dolayı milyonlarca Suriyeli farklı ülkelere göç etmişlerdir. Birçok ülke bu kişilere kapılarına açmışken bazı ülkeler ise sınırlı sayıda Suriyelileri kabul etmiştir. Türkiye ise şeffaflık çerçevesinde sınır kapılarını bu insanlara açmış ve bu durumdan en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. Türkiye ile Suriye arasında uzun kara sınırının olması, tarih boyunca beraberlik ve barış içinde yaşamış olmaları yanı sıra iki ülke halkı arasındaki akrabalık ilişkilerinin kuvvetli oluşu sebebiyle, milyonlarca Suriyelinin Türkiye'ye sığınmayı tercih etmesi sebepleri arasında sıralanabilmektedir.

Ele alınan bu çalışmada Suriye’den kitlesel göçle Türkiye’ye gelen yaklaşık dört milyon Suriyelinin sosyal uyum süreci boyunca karşılaştıkları sorunlar irdelenecek olup, bu sorunların Suriyeliler nezdindeki algıları üzerinde durulacaktır. Bu çalışmanın uygulama alanı Kocaeli’nde yoğun olarak yaşadıkları bölgeler olup, farklı mekanlarda yaşayan ve tamamının Suriyeli uyruklu yetişkin olan geçici koruma altındaki bireyleri kapsamaktadır. Çalışmanın genel bütünlüğüne bakıldığında aşağıdaki sorunlara yönelik yanıtlar aranması hedeflenmiştir:

- (i) Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları temel sorunlar nelerdir?
- (ii) Kocaeli’nde ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları problemler karşısında ne tür çözüm yollarına başvurmuşlardır?
- (iii) Kocaeli’nde yaşayan Suriyelilerin Türkiye toplumuna daha hızlı entegre olabilmesi adına hangi konulara ağırlık verilmelidir?
- (iv) Suriyelilerin Türkiye’deki entegrasyon sürecinde, sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler nelerdir ve yeterince sahalarda görev almaktadırlar mı?
- (v) Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Türkiye Hükümeti’nin Suriyelilere yönelik uygulamış olduğu sosyal uyum politikaları hakkında neler düşünüyor? Bu politikalar karşısında rahatsız oldukları konular var mıdır?
- (vi) Kocaeli’nde yaşayan Suriyeli öğrencilerin okullarda karşılaştıkları entegrasyon sorunları nelerdir ve bu sorunlar karşısında ebeveynler ya da kişiler ne tür önlemler almaktadır?
- (vii) Kocaeli’nde yaşayan Suriyeliler ile ev sahibi toplum arasında en çok karşılaşılan uyum sorunları nelerdir?

1.2. Çalışmanın Önemi

2011 yılında meydana gelen Suriye kriziyle birlikte Türkiye’ye yaklaşık dört milyon Suriye kökenli vatandaş sığınmıştır. Suriye’de meydana gelen olaylardan ötürü ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyelileri en fazla sayıda kabul eden ülke Türkiye olmuştur. Geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli bireylerin, orta vadede ülkelerine geri dönmelerinin mümkün olmadığı gözlemlenmektedir. Suriyelilerin uzun vadede Türkiye’de nasıl uyum sağlayacakları son yıllarda nadiren de olsa kamuoyunda tartışılan konular arasında yer almıştır.

Suriye’de uzun yıllardır devam eden siyasi istikrarsızlık ve bölgesel sorunların gittikçe artması; Türkiye’de geçici olarak yaşamlarını sürdüren Suriyelilerin gelecek kaygılarının da artmasında sebebiyet vermiştir. Bu kişilerin, Türk kanunları kapsamında kendilerine verilen geçici koruma statüsü Türkiye’de barınma ve bir coğrafyaya tam anlamıyla aidiyet duygusunun yerleşmemesine ve gelecek kaygılarının daha da artmasına neden olmuştur. Geçici koruma altında yaşamlarını sürdüren Suriyelilerin Türkiye’ye geçiş süreçleri “*misafir*” kavramı ile bağlantılı geçici bir durum olarak lanse edilmiş ancak Suriye’deki iç karışıklığın artması; Suriyelilerin menşei ülkelerine geri dönmelerinin kısa vadede oldukça güç bir durum olduğu öngörülmektedir.

Yukarıda bahsedilen bağlamlar çerçevesinde bu çalışma: Kocaeli’nde ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunları tespit ederek, çözüm önerileri üzerinde tartışmayı hedeflemektedir. Ele alınan bu çalışmanın en önemli göstergesi; Türkiye’ye geçici olarak kabul edilmiş Suriyelilerin, ev sahibi toplum ile yaşamış oldukları dönemsel sosyal uyum sorunları ve nasıl entegre olabilecekleridir. Bu durum iç savaş mağduru Suriyeli bireylerin, refah düzeylerinin artırılması, sosyal katılımlarının teşvik edilmesi; ev sahibi toplumun kültürel kodları ve Suriyeli bireylerin değerleriyle harmanlanarak sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

Göç alan ülkelerin en önemli sorunlarının başında; göçle gelen insanların toplumsal uyum sorunları yer almaktadır. Ele alınan bu çalışmada, Türkiye’de yaşamlarını sürdüren geçici koruma altındaki Suriyelilerin / “Nasıl bir entegrasyon?”, / “Entegrasyon süreci boyunca karşılaşılan sorunlar” / “Entegrasyon mu? Yoksa asimilasyon mu?” gibi önemli soruların cevapları irdelenmiştir.

Bu çalışma Suriye’den zorunlu nedenlerle göç eden ve Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların, sosyal uyum ve toplumsal entegrasyon süreçlerini sosyal hizmet disiplini açısından değerlendirmek, irdelemek, anlamak ve aksiyon geliştirmeyi hedeflemektedir. Sosyal hizmet disiplini, bireylerin toplum içinde güçlenerek sosyal katılımlarını; kuşaklar arası analizler ile sağlamayı da hedefler. Bu doğrultuda Recep Yıldız ve Sadık Emecen’in (2019: 361) sosyal değişimin sosyal hizmet açısından önemi ile ilgili olarak: “Sosyal koşullarda meydana gelen değişim ve dönüşümlerin kuşakların hayatı anlamlandırması üzerindeki etkilerini analiz etmek sosyal hizmet açısından önem arz etmektedir.”

1.3. Çalışmanın Amacı

2011 yılında baş gösteren Suriye insani krizi ile kısa bir zaman diliminde milyonlarca Suriyeli başta Türkiye, Lübnan gibi komşu ülkeler olmak üzere çeşitli ülkelere akınlar halinde göç etmiştir. Bu sosyal durum sonucunda göç alan ülkeler ulusal düzeyde göçün etkisini hissetmiş olmaları yanı sıra uluslararası bağlamda küresel etkileri olan bir sosyal soruna dönüşmüştür. Sosyal disiplinler, toplumdaki değişimler ve toplumsal sorunlar ile beslenerek akademik anlamda mikro, mezzo ve makro düzeyde incelemeler yaparak çözüm öneri ile toplumsal dinamiği beslemektedir. Suriye iç savaşı sonrası yaşanan kitlesel göç hareketliği sonucunda, bu alanda yapılan ampirik ve kavramsal araştırmaların sayısında artış meydana gelmiştir.

Suriye kökenli vatandaşlar üzerinde yapılan araştırmalarda özellikle toplumsal uyum/entegrasyon çalışmalarının azlığı ön plana çıkmaktadır. Ele alınan bu çalışma, geçici koruma altındaki Suriyelilerin Kocaeli’nde yaşamlarını idame ettiği süre boyunca entegrasyon süreci boyunca karşılaştığı sorunları tespit etmektedir. Bu çalışma tespit edilen olumlu/olumsuz entegrasyon örnekleriyle gelecek vaat eden çalışmalara olumlu yönde katkı sağlamayı hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, gelecek yıllarda yapılacak çalışmalar için de önemli veri tabanları arasında yer alacaktır.

Bu çalışma geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin toplumsal uyum ve verimli entegrasyon politikalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ele alınan çalışmanın en önemli amaçları arasında Suriyeli bireylerin mikro ve makro düzeyde sağlıklı entegrasyon süreçlerini tahlil etmek ve derinlemesine irdelemektir.

Ele alınan araştırma Türkiye’ye zorunlu sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalan geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon sürecini tartışmaya açmak ve uzun süredir Türkiye kamuoyunda yer alan toplumsal uyum hakkında soruların yanıtlamasına yardımcı olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’ye 2011 yılından sonra gelen daha sonra geçici koruma statüsü verilen Suriyeli bireylerin, toplumsal entegrasyon sürecinde karşılaştığı sorunları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda Kocaeli’nde hayatlarını idame eden ve geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyeliler ile niteliksel görüşme gerçekleştirilmiş olup, bu kişilerle yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiş olup, yazılı bir şekilde kayıt altına alınmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı; Kocaeli’nde bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin, yaşam koşullarını, entegrasyon süreçlerini ve karşılaştığı problemleri hedef alarak; yapısal çözümler ve sosyal politikaların sağlıklı bir biçimde oluşturulması ve yürütülmesine katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda Kocaeli’nde ikamet eden, geçici koruma statüsüne sahip 41 katılımcı ile bire bir görüşme gerçekleştirilmiş olup, entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları tüm süreci açığa çıkartarak, çözüm önerileri sunmaktır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştıkları Sorunlar: Kocaeli Örneği” başlığıyla hazırlanan bu çalışma; Suriye’de 2011 yılında meydana gelen iç savaş sonrasında ülkemize sığınmak durumunda kalan Suriyelilerin, demografik özelliklerini, sosyo-kültürel değişimlerini, entegrasyon süreci boyunca karşılaşmış oldukları problemlerin irdelenerek tespit edilmesi amacıyla ele alınmıştır. Araştırma Kocaeli’nde geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli bireylerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerde, yüz yüze mülakat tekniği kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında literatür taranmış, ilgili çalışmalar incelenmiş ve araştırma sorunları belirlenmiştir. Araştırmanın problemi belirlendikten sonra problemi ortaya çıkarabilecek hipotezlerin belirlenmesi ve çalışmanın daha nitelikli olabilmesi adına mülakat soruları detaylandırılarak oluşturulmuştur.

Survey modeli çalışma kapsamında örnek olarak alınmıştır. Mülakat soruların hazırlanmasında; betimsel ve ilişkisel analizlerin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için yedi çeşit soru grubu hazırlanmıştır:

- i. *Demografik bilgiler*
- ii. *Çalışma deneyimi*
- iii. *Sosyal uyum*
- iv. *Eğitim-öğretim*
- v. *Algılar-önyargılar*
- vi. *Sosyal politikalar*
- vii. *Sorunlar ve çözüm önerileri*

Araştırma kapsamında zengin bulgulara ve sağlıklı verilere ulaşmak amacıyla nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek derinlemesine mülakat soruları oluşturulmuştur. Sorular açık uçlu ve yarım-tam yapılandırılmış şeklinde hazırlanmıştır. Entegrasyon, toplumsal uyum ve kültürel kimlik kavramları araştırmanın temel dinamikleri arasında yer almaktadır. Ele alınan çalışmanın odak noktası; geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumsal uyum sürecinde karşılaştığı tematik sorunlardır. Bu kapsamda 41 katılımcıya Survey modeli çerçevesinde hazırlanan derinlemesine mülakat soruları yöneltilmiş, yanıtlar kayıt altına alınmıştır.

1.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Ele alınan bu çalışmanın evreni Kocaeli’dir. Suriyelilerin yoğun olarak ikamet ettiği; Gebze, Darıca, Çayırova ve İzmit merkez ilçelerinde görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında kartopu araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Kartopu yöntemi kullanılarak odak grup ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bu yöntem ile Kocaeli İl Göç İdaresinin vermiş olduğu veriler doğrultusunda Kocaeli’nin farklı bölgelerinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinde kayıtlı olan kişilerle yüz yüze derinlemesine mülakat görüşmeleri iki tercüman (bir kadın-bir erkek) vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırma kapsamında Kocaeli’nde ikamet eden geçici koruma altındaki Suriye uyruklu 21 kadın ve 20 erkek olmak üzere toplam 41 kişiye ulaşılarak, Kocaeli’nin farklı bölgelerinde, değişik mekânlarda birbirini tekrar ettirmeyecek veri analizlerine ulaşmak amacıyla görüşme yapılmıştır.

1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin Kocaeli’nde karşılaştığı sorunlar beş ana tema şeklinde kategorileştirilerek sınırlandırılmıştır. Bu kategoriler; hukuki, sosyo-kültürel, ekonomik, eğitim ve bürokrasi başlıkları altında uyum ve uyum sürecinde karşılaşılan sorunlar şeklinde belirlenmiştir.

Ele alınan bu çalışmada Kocaeli’nin; Merkez ilçesi İzmit, Gebze, Darıca ve Çayırova ilçelerinde yoğun olarak yaşayan geçici koruma statüsüne sahip Suriye uyruklu bireylerle yüz yüze mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar Kasım 2019 – Ocak 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Mülakat esnasında ses kaydı alınmak istenmiştir. Ancak görüşme yapılan kişilerin büyük bir çoğunluğu ses kaydı alınmasını istememiştir. Bu sebeple her derinlemesine mülakat ortalama 45 dakika sürmüştür.



İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Göçün Tanımı

Göç kavramının literatürde birden çok tanımı vardır ve bu tanımlar farklı anlamlar içermektedir. Bunlardan bazıları ile göçün kavramsal tanımı ve toplumlardaki anlamı hakkında genel kavramsal bir çerçeve çizilebilmektedir. Mustafa Peksöz göç kavramını, bireylerin yaşadığı toplumdan farklı bir coğrafi bölgeye yer değiştirmesi (Peksöz, 2012: 31) olarak tanımlamaktadır. Avrupa ülkelerinden en fazla göç alan Almanya göçü, ilgili Federal Almanya İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç ve Mülteci Dairesi tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Göç, insanların veya toplulukların bir yerleşim alanından başka bir yerleşim alanına gönüllü veya zorunlu olarak süreli/süresiz yer değiştirmesidir” (Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge; 2019, “Migrationsbericht”).

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization göç terimi ile ilgili: “Ulusal veya uluslararası alanlar içerisinde sosyal, kültürel, güvenlik veya ekonomik gibi nedenlerle toplu veya bireysel olarak yapılan nüfus hareketleridir” (www.unesco.org, 2019).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından hazırlanan Göç Terimleri Sözlüğünde göç (migration) ile ilgili, uzun veya kısa süreli, insanların yaşadığı yerin yerini değiştirmek koşulu ile bireysel veya kitlesel olarak devlet içinde başka bir şehre veya sınırı geçerek başka bir devlete gitme hareketi (www.publications.iom.int, 2019) olarak ifade edilmiştir. Göç, bireyin yer değiştirmesi uzun veya kısa süreli fark etmeksizin ve nedeni ne olursa olsun yaşadığı yeri bırakıp (gönüllü veya zorunlu) başka yere gitmesidir.

United Nations Office of Disaster Risk Reduction göre ise göçün ne olduğundan ziyade bireylerin göç etme durumları hakkında bilgi vermektedir; insanların göç etmeye kısmen gönüllü olduğunu ve göç etmelerinde zorunlu tercihler olduğunu dile getirmiştir (UNISDR, 2018: 61-62). Bu sayede insanların göç tercihlerinin gönüllü ve zorunlu hallerde gerçekleşebildiği sağlanmasına ulaşılabilmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca göç toplumların kültürel yapılarını ve en önemlisi toplumsal demografilerini derinden etkilemiştir. İnsanların, tarihin her döneminde zorunlu/gönüllü olarak yeni yerleşim birimlerinde yaşamak için başvurdukları; insanlık kadar eski ve günümüzde de hala işlev olan oldukça önemli bir yoldur. Göç toplumun; kültür, sosyal, ekonomik ve siyasi yönünün çok çeşitli olmasından dolayı multidisipliner bilimlerden tarafından incelenen dinamik konuları arasında yer almaktadır (Jahn, 2014: 25-26; Treibel, 2015: 17).

Kane (1995: 2-7) yılında ele almış olduğu “Leaving Home” çalışmasında göçü bir değişim olarak ele almış ve göçmenlerin bir yerden başka bir yerleşim alanına göç etmesiyle birlikte birçok değişikliği de kendisiyle getirdiğini dile getirmiştir. Göçü ne olumlu bir durum olarak kabul eder ne de olumsuzluk doğuran yönleriyle yorumlamıştır. Eisenstadt (1952:

225-226) ise göçün, göçmenler için bir toplumsal uyum sorunuyla yüksek bir ihtimalde karşı karşıya kalacağı üzerinde yoğunlaşmıştır.

Görüleceğe üzere göç kavramı tek bir tanım içerisinde alınamayacak kadar geniş bir boyuttadır. Göç olgusunun genel geçer, evrensel nitelikte tek tanımı yapılamamıştır. Özetle bu tanımların ortak noktası, bireylerin kendi yaşadığı topraklardan zorunlu/gönüllü olarak başka topraklara göç ederek, yeni yaşam yerlerinde hayatlarını devam ettirmesidir. Göç kavramı ile ilgili ortak bulgu, göçmenlerin yerlerini değiştirerek hayat standartlarını iyileştirmek veya zorunlu durumlardan ötürü yaşamlarını devam ettirebilmek için yeni yerlere, sınırları aşarak ya da sınırlar içinde kalarak yer değiştirmesidir (Faist, 2000: 30).

2.2. Göç Türleri

2.2.1. İç Göç

Kişilerin, ülke sınırları içinde bir yerden farklı bir yerleşim birimine istihdamın azlığı, terör olayları, sosyal güvence arayışı ve refah düzeyini artırmak amacı ile göç edilmesine iç göç denir (Balcıoğlu, 2007: 17). Yazarın da tanımında açıkladığı gibi yaşanan ülke sınırları içinde çeşitli sebeplerle bireylerin ya da grupların yer değiştirmesi ile iç göç başlar. Bu durumun başlıca sebepleri arasında; ekonomik gerekçeler (istihdam sorunu) ve güvenlik sorunu (terör olayları) vardır. Terör sorununun kırsal alanlarda yarattığı büyük tahribat sonucu, insanlar yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürememekte, can güvenliğini koruyabilmek için başka şehirlere göç ederek çözüm bulmak istemektedir. Diğer bir önemli tetikleyici konu olan istihdam sorunu özellikle kırsal alanlarda tarım ve üretim alanlarının daralmasıdır. Tarım alanlarında makineleşmesinin artması ile birlikte insan gücüne ihtiyacın azalmasıyla tarım mahsullerini toplama işlevi daha kolay hale gelmiştir. Tarımda makineleşme ile birlikte insanların kırsal alanlardan başka yerlere zorunlu olarak iç göç etmesini tetiklemiştir (Keser, 2011:15-20).

Sezal (1997: 55-57) insanların köyden kente olan göç dalgasının birden gerçekleşmediğini zamanla köyden kentlere küçük sayılarla göç, köyden kentlere sıçramalı göç ve köylerde yaşamının sürdürmek isteyen azınlıktakiler harici diğerlerinin kentlerde bir yaşam sürdürme amaçlarının olduğunu belirtmiştir.

Özetle bir ülke içinde hane fert/fertlerinin yaşadığı bir yerleşim biriminden ülke sınırları içinde farklı bir yerleşim yerine gitmelerine iç göç denilir. İç göç, kimi zaman tek başına yapılırken kimi zaman da aile ile birlikte gruplar halinde yapılmaktadır. İç göç ülke içinde göçmen tarafından birçok kere farklı şehirlere göç ederek de yapılmaktadır.

2.2.2. Dış Göç

Bireylerin, ülke sınırlarının dışına çıkarak, yeni yerleşim birimlerine politik, çevresel, terör, ekonomi gibi başlıca sebeplerle gönüllü veya zorunlu olarak göç edilmesidir. Birey uluslararası göç ederek daha kaliteli bir yaşamın peşinden gitmektedir. Özellikle doğu devletlerinden batı devletlerine yoğun olarak bir dış göç yaşanmaktadır. Çevresel felaketlerin yoğun yaşandığı bölgelerde insanlar, doğa olayları karşısında can güvenliğini koruma altına almak istediklerinden, ülke sınırlarının dışına göç yapmak zorunda kalmışlardır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249-253). Tsunami, nükleer atık tesisleri, kimyasal sızıntılar gibi uzun süre süren çevre felaketleri ülke içinde kargaşaya neden olmaktadır.

İnsanlar mecburi olarak komşu ülkelere veya uzak ülkelere zorunlu göç etmektedir (Sert vd., 2012: 38-39; Sağır, 2012: 30-34).

Terör, çevresel felaketler, politik zorluklar, dininden dolayı istismara uğrayan insanlar ve etnik ayrımcılığa maruz kalan bireyler zorunlu olarak başka ülkelere göç etmektedir. Göç ederken çoğu kez tüm geçmiş tarihini, yaşadığı yerlerde kazandığı maddi varlıklarını ve yakın ilişkilerini bırakarak göç etmektedir. Göçmenler için en zorlu kaçış yolu başka ülkeye dış göç etmektir (Lee, 1969; Oltmer vd., 2012:9-10). Uluslararası arenada başka bir ülkeye kaçış çok zorlu aşamalardan geçmektedir. Özellikle deniz aşırı ülkelere göç etmek isteyen insanlar, ölümü göz önüne alarak kendi aileleri ile birlikte göç etmekten başka çare bulamamaktadır. Son yıllarda meydana gelen dış göç yapmak isteyen insanların hayatları denizin ortalarında son bulmuştur. Suriye’de devam eden savaşta, savaşın korkunç yüzünden kaçmak, yeni bir hayata el tutunmak isteyen binlerce kişi daha yolun başındayken kaçış yolunda hayatlarından olmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015).

Almanya’nın Süddeutsche Zeitung gazetesi 3 yaşındaki Aylan bebeğin Türkiye’de sahile vuran cansız haline, Aylan bebeğin cansız fotosunun Avrupa’nın mülteciler için yapmış olduğu politikaların çöküşünün bir temsili fotosu olduğunu ifade etmiştir (Eisenreich, Süddeutsche Zeitung, 2019).

Türkiye’de Yeni Şafak gazetesi Aylan bebek hakkında, Aylan bebeğin dünyadaki mülteci krizinde bir simge haline geldiğini manşetlerinde yer vermiştir (Yeni şafak, 2019).

2019 yılında Kocaeli’nin Kartepe ilçesinde yaşayan 9 yaşındaki Suriyeli Vail El Suud isimli çocuğun mezarlığın kapısına kendisini asarak intihar ettiği iddia, okulda görmüş olduğu akran zorbalığı mı yoksa başka bir neden mi olduğu halen araştırılmaktadır (Takvim, 2019).

Dünyada mülteci krizinde sembol haline gelen Aylan bebek gibi binlerce insan hayatlarından olmuştur. Deniz aşırı ülkelere, ülkelerinde var olan etnik savaş ve ayrımcılık sebeplerinden ötürü kitlesel uluslararası göçler yaşanmaktadır. Dış göçler sadece istihdam sebebinden değil daha çok can güvenliğinin koruma altına alınması ile gerçekleşmektedir (Stewart and Mulvey, 2014: 1023-1025).

2.2.3. Gönüllü Göç

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hızlı bir şekilde yeniden toparlanma sürecine giren Avrupa devletleri, az gelişmiş ya da gelişmekte kalan ülkelere işçi göçü almışlardır. Bununla birlikte özellikle iş gücünden sonra emeklilik yıllarını başka ülkede yaşamak isteyen insanlar, gönüllü olarak başka ülkelere göç etmektedir (Özyakışır, 2013: 14). Gönüllü göç tamamen bireyin kendi kişisel isteği üzerine yapmış olduğu dış veya iç göçtür. İş gücü potansiyelini geliştirmek, hızla gelişen ülkelerde çalışıp iyi ücret kazanmak veya farklı kültürler tanıma isteği ile birey gönüllü olarak göç etmektedir (Petersan, 1958: 260-262).

Tekeli, gönüllü göç ile ilgili, bireylerin ülke içindeki altyapı, konut ve kişinin yaşam koşullarını etkileyen hizmet yatırımların diğer ülkelerde daha iyi olduğu için (Tekeli, 2008: 21-22) bireylerin gönüllü göç ettiğini ifade etmektedir. Birey, farklı ülkede veya ülke içindeki farklı bir şehirde daha çekici bulunduğu oraya kendi isteği ile göç etmektedir.

Göç etmesinde ki temel amaç, yaşamakta olduğu yerin olanakların göç edeceği yeni yerleşim biriminden daha az olmasıdır (Dedijer ve Svenningsson, 1967).

Özetle gönüllü göç ile ifade etmek istenen asıl vurgu, bireyin tamamen kendi isteği ile hiçbir şekilde etrafından bir baskı, emir, zorlayıcı bir güç veya itici güç görmeden tamamen kendi isteği ve gönül rızası ile başka şehre/ülkeye göç etmesidir.

2.2.4. Zorunlu Göç

Kişilerin, gönüllü olmayıp, kendi isteği dışında başka birinin veya devletin yapmış olduğu baskı ile birlikte iç veya dış göç etmeleridir. Özellikle savaş ve ekolojik sonuçlar doğrultusunda bireyler farklı yerlere zorunlu göç etmektedir. Türkiye tarihinde en yakın zorunlu göç Lozan'da imzalanan Yunan halkı ile Türk halkı arasında imzalanan mübadele protokoldür. Buna göre iki ülke arasında yaşayan iki halkın, zamanın getirmiş olduğu şartlar gereği kendi ülkelerine zorunlu göç etmeleri istenmiştir (Sever, 2014: 7; Erde, 2015: 35).

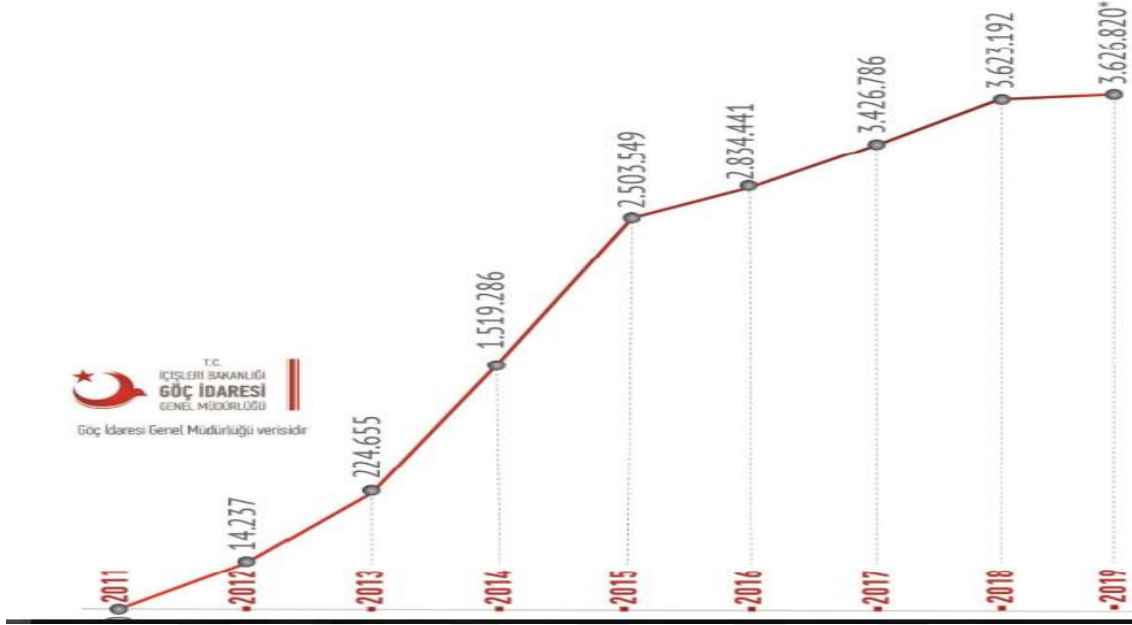
Almanya'da Nazi döneminde yaşanan Yahudilere yapılmış olan zorunlu göç örneği dünya tarihinin son yıllarına örnek olarak belirtilebilir. Almanya'nın haftalık Sipegel dergisi, Nazi dönemi ile ilgili; Almanların Yahudi kökenli kişilerden ticaret yapmadığını, Yahudilerin Almanya'dan ayrılmaları gerektiğini ve evlerinin yakıldığı bilgisine gazetenin köşesinde yer vermiştir (Spiegel, 2007).

Zorunlu göç örneklerine son olarak oldukça yakın tarihten ve güncel olarak süregelen bir başka göç öyküsü ise Türkiye'ye Suriye'den gelen milyonlarca Suriye vatandaşı kişilerdir. Suriye'de yaşanan siyasi olaylar neticesinde can güvenliğini korumak ve ülke içindeki iç savaştan kaçmak isteyen milyonlarca insan -zorunlu olarak- başta komşu ülkeler olmak üzere farklı ülkelere göç etmişlerdir. Türkiye, Suriye'den akınlar halinde gelen savaş mağduru milyonlarca kişiye sınır kapılarını açmış, Türkiye Dünyada en fazla Suriye vatandaşını kabul eden ülke konumdadır. Akın halinde gelen bu kişiler için temel yaşam gereksinimleri başta olmak üzere sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak birçok alanda ivedi destek hizmetleri vermektedir. Türkiye'nin savaş mağduru bu bireylere her türlü desteği vermeye devam ettiğini disiplinler arası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu'nda dile getiren Arslan, Bayraktutan ve Eren, Suriye halkı için Türkiye'nin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir (Arslan, Bayraktutan ve Eren, 2015: 231-250). Zorunlu göç kavramı için son zamanların kaotik siyasi tutumlar altında yaşam mücadelesi veren zorunlu dış göç yapan Suriye halkı örnek gösterilebilir.

Keser (2011: 2-15) Ülkenin politik sorunlarının büyümesi sonucu ve halk tabakasında ekonomik sorunların bir bunalıma dönüşmesi ile insanlar, hayatlarını devam ettirebilmek için öncelikle komşu ülkelere daha sonra da diğer ülkelere göç etmektedir. Zorunlu olarak göç yapmak zorunda kalan bu insanlar; mülteci/sığınmacı/geçici koruma/göçmen gibi yasal olarak tanınan statülerle göç ettikleri ülkelerde yaşamlarını devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Ülkelerinden ayrılmak zorunda olan ve başka ülkelere çeşitli statü altında yaşamlarına devam eden insanların, sahip olduğu statüler hakkında ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bilgilere yer verilecektir. Özellikle uluslararası göçlerde insanlar çok büyük riskler olarak göç etmektedir. Yurtdışına göçlerde mülteci/sığınmacı ve geçici koruma statüleri

hangi göçmenleri nasıl kapsayacağı açık olarak kanunlarda belirtilmemektedir. Göçmenler için verilen statülerin her birinin kapsamı birbirinden farklılık göstermektedir. İnsan ticareti mağduru olabileceğine rağmen, ülkelerinde yaşanan kötü olaylardan ötürü yine de riskleri alabilmektedir. Aşağıda verilen grafik 1'e göre; 14.07.2019 tarihi ile birlikte Türkiye'de 3.626.820 Suriye kökenli vatandaşlar bulunmaktadır.

Grafik 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler



Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019.

Konun özeti itibari ile zorunlu göç temel anlamı ile kendi gönül rızası dışında başka şehre veya sınır aşırı ülkelere başlıca; politik, ekolojik ve savaş gibi nedenlerin baş göstermesi sonucu gidilmesi ve orada kalıcı veya geçici bir süreliğine kalınmasıdır. Göçmenler gittikleri ülkelerde sığındıkları devletin onlara vermiş olduğu alanlarda veya belirtilen şartlar altında hayatlarına devam ettirmek zorundadır. Ülkenin yasalarca belirtilen oturma izinlerine bağlı olarak ilerleyen zamanlarda oturma/vatandaşlık gibi haklardan faydalanabilen göçmenler yine yasalar çerçevesinde işçi statüsüne geçebilmektedir. Bu statülere belirli bir aşamalar zincirinden sonra geçilebilmektedir (Akkuşoğlu, 2004: 4-25).

2.3. Göç ile İlgili Diğer Kavramlar/ Statüler, Tanımlar, Yasalar

Göç olgusun üzerine derinlemesine araştırma yapılırken göç kavramını, süreci ve alanı daha iyi anlayabilmek, güncel göç yasalarını ve okumalarını verimli bir şekilde yapabilmek adına; göç nedenleri, kuramları ve türlerin yanında son zamanlarda özellikle kamuoyunda üzerinde sıkça duyulan mülteci, sığınmacı, göçmen, geçici koruma altında gibi birçok kavramı tanımlamasını tam yapmak gerekmektedir. Bu kavramlar arasında ve kişiler için ciddi bir anlam karmaşası mevcuttur. Bu bölümün amacı bu kavram karmaşasını ortadan kaldırarak göç ile ilgili tamamlayıcı bu kavramlar tanımlanacaktır.

2.3.1. Mülteci

1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) Mülteci (Sefugee) statüsüne ilişkin; ırkı, dilli, milliyeti ya da bağlı bulunduğu toplumsal bağı ya da siyasal nedenlerden dolayı, ölüm riski taşıdığı ya da kötü davranışlara maruz kalabileceği ve ülkesinden kaçmak zorunda kalan kişiler olarak ifade ettiği görülmektedir (BMMYK, 1998: 64).

Weiner 1996 yılında ele almış olduğu “*Bad Neighbors, Bad Neighborhoods: An Inquiry into the Causes of Refugee Flows*” yazısında mülteci akımının oluşmasında; ülkeler arası savaş, mezhep çatışması, iç savaş, baskıcı rejim ve özgürlüklerin kısıtlanması, çevresel felaket ve doğal afetler olarak sıralamaktadır. Weiner, insanların daha çok savaşın getirmiş olduğu ağır yıkıntılardan dolayı göç etmek istediğini vurgulamaktadır.

(Alcock, May, Rowlingson, 2008: 532) 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci tanımını ifade ederken, zulme uğrayacağı korkusu ile başka ülkelere mülteci statüsünden faydalanmak için başvuruda bulunan sığınmacılar olarak tanımlamaktadır. Güngör (2015: 284) ise mültecilerin din özgürlüğü, sosyal yardım ve yaşamları için mültecilik statüsünün önemli bir yere sahip olduğunu öne sürmektedir.

Peker ve Sancar (2005: 9) ve Sağır (2012: 2-4) mülteci statüsü ile ilgili ülkesinden zorunlu sebeplerden (savaş, iklimsel olaylar, terör, iç savaş ve dini-etnik olaylardan) ötürü kaçmak zorunda kalan ve başta batılı devletler olmak üzere sığınma talebinde bulunan kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Onlara göre, mülteci statüsüne geçmek göçmenler için yeni bir hayatın başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’de mülteci statüsü ile ilgili anlam karmaşıklığı halen devam etmektedir. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini onaylamasına rağmen, 1961 yılında iki sebepten dolayı sözleşmeye şerh düşmüştür. Bunlar:

- i. *Türk uyrukların sözleşmeden yeterince faydalanamayacağı düşüncesinin olması*
- ii. *Coğrafi sınırlamanın Türkiye için dezavantaj olacağı düşüncesidir (Erdoğan, 2015: 45-50). 1961 yılında sözleşme üzerinde yapılan sınırlandırma ile mülteci kavramı: Avrupa ülkelerinde meydana gelen ayrımcılık, zulüm, siyasi baskı, terör gibi nedenlerden dolayı ülkesinden ayrılmak zorunda bırakılan ya da kaçmak zorunda kalan kişiye mülteci (Erdoğan, 2015: 50-51) statüsü verilir olarak değişikliğe gitmiştir.*

Keller 1975 yılında ele almış olduğu yazısında mülteci serüveni ile ilgili birkaç aşamadan bahsetmiştir. Keller’e göre mülteciliğin basamakları arasında; ülkeden ayrılma fikrinin somutlaşması, kaçış ile ilgili planlama ve organizasyonun oluşması, kalınacak ülkeye güvenli bir şekilde varmak ve mülteci statüsüne sahip olabilmek için resmi yollara başvuru yapmak gibi yorumlamıştır (Keller, 1975: 451-452).

2011 Suriye krizi ile birlikte kamuoyunda sıkça duyulan mülteci ve göçmen kavramları birbiri ile eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Bu iki kavramın birbiriyle eş tutulması ile birlikte birçok yanlışlar kamuoyunu meşgul etmektedir. Oysa “göçmen” ve “mülteci” kavramları farklı anlamlar ifade etmektedir (Çakran ve Eren, 2017: 2-5).

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun 62'nci maddesine göre şartlı mülteci kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayana, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun 63'üncü maddesine göre ikincil koruma kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde, a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”

Özetle mülteci statüsü kavramı ile ilgili tartışmalar yoğun bir biçimde devam etmektedir. Dünya’da mülteci ile ilgili kabul edilen en geniş tanım zorunlu sebeplerden dolayı ölüm ve zulüm riski ile karşı karşıya kalan ve bundan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan kişiler olarak görülmektedir (Sağır, 2012: 2-15). Türkiye de ise halen mülteci ile ilgili hukuki ve sosyal statü nezdinde tartışmalar devam etmektedir. Özellikle Türkiye’de hukuki statü olarak <geçici koruma altında bulunan Suriyeliler> kabul edildiğinden dolayı, birçok kesim tarafından eleştirilere maruz kalmaktadır (Kaya ve Eren, 2015).

2.3.2. Sığınmacı

Buz (2004: 25-30) sığınmacı ile ilgili zorunlu olarak ülkesinden savaş, doğal afet, dinsel olay veya iç çatışmadan dolayı ayrılmak zorunda kalan kişi olarak ifade etmektedir. BMMYK (2001) göre sığınmacı ise mülteci statüsüne başvuru yapmış ama halen sonuçlanmamış kişinin geçici statüsü olarak kabul etmiştir.

Perruchoud ve Redpath (2014) mülteci statüsü için başvuruda bulunmuş ama olumsuz neticelenmiş kişilerin diğer yabancılar gibi ülkeden sınır dışı edilebileceği ve süreç boyunca sığınmacı olarak ülkede kalabileceklerini ifade etmektedir. Böyle bir durumun olmasının en büyük sebeplerden bazıları; yoğun başvuruların olması, ağır şartların ve işlemlerin uzun sürmelerinden kaynaklandığını ifade etmektedirler.

Ziya (2011: 15-20) sığınmacı ile ilgili mülteci statüsüne genellikle zulüm ve savaştan kaçan insanların başvuruda bulunduğunu ve sürecinin neticelenmesinin uzun sürmesinden dolayı başvuruyu yapan ülkede sığınmacı olarak kalabileceği üzerinde bir yorum katmıştır. Ziya'ya göre her mülteci sığınmacıdır ama her sığınmacı mülteci değildir.

Mülteci ile sığınmacı arasında keskin çizgiler vardır. Sığınmacı ülkesinden kendi isteği dışında ülkesinde meydana gelen olaylardan ötürü kaçmak zorunda kalan kişiye denir. Kişi sığınmak istediği ülkeye ilk önce mülteci statüsüne sahip olabilmek için girişimlerde bulunur. Sürecin uzun sürmesinden dolayı kişi bu süre zarfında *sığınmacı* olarak ülkede yaşamına devam eder. Yapılan incelemeler neticesinde eğer kişi uygun şartları taşırsa *mülteci* statüsüne geçme imkanına sahip olabilmektedir ve uluslararası hukukun getirmiş olduğu mülteci haklarından faydalanabilmektedirler (Boyd, 1999; Odman, 2008). Sığınmacı bir kimse mülteci statüsüne geçebilmesi uzun sürebilmektedir. Özellikle kitlesel göçle birlikte gelen kimse ise sığınmacı kişilerin fazla olmasından dolayı resmi işlemleri uzatabilmektedir.

Özetle sığınmacılar; ülkelerinden zorunlu sebeplerden dolayı kaçmak zorunda kalan, mülteci statüsüne başvurularını yapmış ancak sürecin olumlu/olumsuz sonuçlanmasından uzun sürmesinden dolayı almış oldukları yasal statülerdir. Yasal olarak sığınmacı, mülteci statüsünün getirmiş olduğu tüm haklardan faydalanamazlar.

2.3.3. Geçici Koruma

2011 Suriye krizi ile başlayan kitlesel göç hareketleriyle birlikte Türkiye’de sınır kapılarına gelen Suriyeliler statüleri belirlenmesi için kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 6458 sayılı Kanunun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde:

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” (www.goc.gov.tr, 2019).

Görüleceği üzere geçici koruma altında bulunabilmeleri için, (i) vatandaşı olduğu ülkeden kitlesel olarak zorla çıkartılmaları, (ii) ayrıldığı ülkeye geri dönememeleri, (iii) ülkesinde meydana gelen olaylardan ötürü acil olarak koruma altında alınmaları gerekmektedir.

Geçici koruma statüsü Dünya’da ilk defa Yugoslavya’daki savaş sonrası yerlerinden edilen yaklaşık 500.000 Bosnalının Batı Avrupa’ya sığınmasıyla gerçekleşmiştir. Daha sonra Kosovalı Arnavut mültecilere de geçici koruma statüsü verilmiştir. Geçici koruma kapsamında olan sığınmacılara geçici olarak güvenliğini sağlaması için verilmektedir. Bu uygulama ile ülkelerinden kaçmak zorunda kalan sığınmacıların belirli bir süre sonra geri dönmesi öngörülmüştür (Koser vd., 1998: 444-447). Almanya’nın ikinci dünya savaşından

sonra 1955 ile 1973'teki petrol krizi sonrası gelişmekte olan ülkelerden geçici işçi almaları da buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Geçici bir süreliğine gelen milyonlarca işçi uzun dönem Almanya'da kalmış lakin entegrasyon politikaların başarısızlığından dolayı sağlıklı bir entegrasyon süreci yürütülememiştir (Penninx, 2005: 137-143).

22 Nisan 2014 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesine göre hazırlanan “Geçici Koruma Yönetmeliği” yürürlüğe girmiştir. Buna göre Türkiye'ye kitlesel olarak göç edenler geldiği ülke bakılmaksızın geçici koruma altında statüleri olacaktır (Bozbeyoğlu, 2015: 71-73).

Geçici koruma altındaki bireylerin Türkiye'de 6458 sayılı Kanunun “Geçici Koruma” başlıklı 91. maddesinin sahip olmalarının en büyük sebeplerinden bir tanesi mülteci statülerine sahip olamamaları ve Türkiye'de kamplar dışında da hayatlarını devam ettirmelerinde kolaylık sağlamaktır (Adıgüzel, 2016).

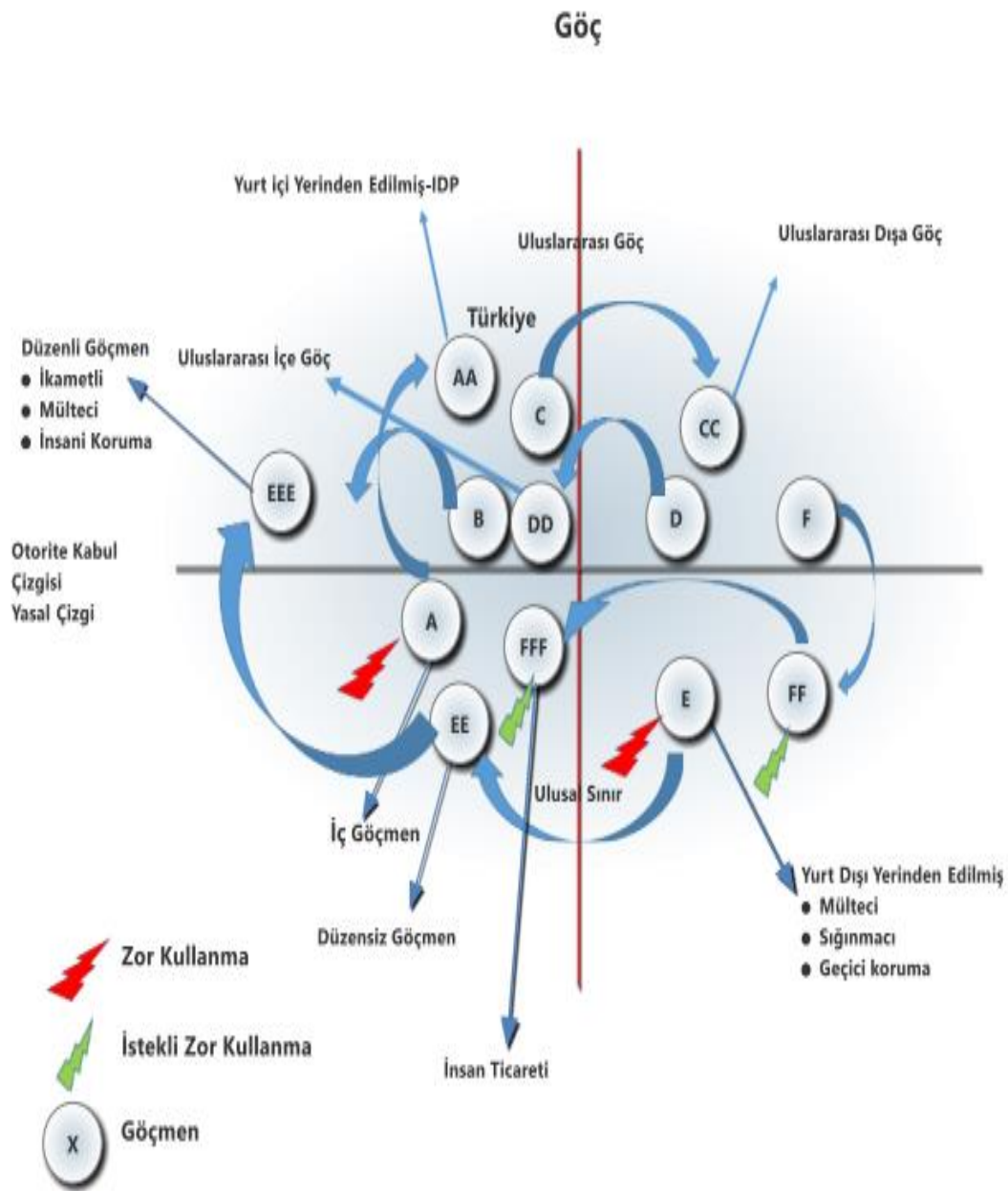
Erdoğan (2015: 182-184) Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yasal statüde geçici koruma altında kabul edilmesine karşın toplum nezdinde <misafir> olarak kabul edildiğinden bahsetmektedir. Mehmet Demir'in (2017: 159-183) ele almış olduğu “Bir İtaat Eylemi Olarak İslâm'da Hicret ve Muhacirler” yazısında Suriyeliler ile ilgili Hz. Muhammed (SAV) döneminde yaşanan Ensar ve Muhacir olaylarına dayandırmakta ve Suriyeli vatandaşlarında bizim tarafımızdan ensarlığın getirmiş olduğu sorumluluğun bilincinde olmamız gerektiğini ifade etmektedir.

Geçici koruma altındaki yabancılar için düzenlenmiş olan bu kanundan en çok Suriye kökenli vatandaşlar yararlanmaktadır. Türkiye'de yaşayan Suriyeli vatandaşların mülteci/sığınmacı/iltica gibi statüsü altında kabul edilmediğinden ve yaşamlarını belli bir statü altında ve genel ihtiyaçların karşılanabilmesi için geçici koruma altında bulunan kimseler olarak (Ercoşkun 2015:32-34) tanımlamıştır.

Türkiye'ye kabul edilen Suriyelilerin temel ihtiyaçları karşılanması, kamplarda barınma sorununa çözüm bulunması ve korunmaları için AFAD ve Türk Kızılay başta olmak üzere görev almaktadır. Bu kuruluşlar özellikle kamp alanlarında yaşamlarını sürdüren kişilere gıda, sağlık, eğitim, ekonomik gibi unsurlar başta olmak üzere yardımlar yapılmıştır. Kamp alanlarının kapanmasıyla başka şehirlere göç etmek zorunda kalanlara maddi yardım edilmiş, gittikleri şehirlerde Türk Kızılay Toplum Merkezleri vasıtasıyla yardım alabilmişlerdir. Türk Kızılay 2011 krizinden sonra aktif şekilde saha da yer almış, her bir Suriyeli ile yakından ilgilenmiştir. Türk Kızılay, Avrupa Birliği ülkelerinden ve çeşitli kurum ve kuruluşlardan aldıkları fonlar aracılığıyla milyonlarca Suriye kökenli vatandaşa yardım etmiştir. Türk Kızılay kart vasıtasıyla her ay ortalama 2 Milyon yabancı uyruklu geçici koruma kimliğine sahip kişilere 120 TL yardım verilmektedir. Dünyada tek örneği olan bu uygulama sayesinde, geçici koruma altında olan kişiler için önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır (www.kizilay.org.tr, 2019). Bununla birlikte öğrenimine devam eden öğrencilere belirli ölçütler çerçevesinde şartlı eğitim yardımı yapılmaktadır. Geçici koruma statüsüne sahip öğrencileri, bu proje kapsamında her ay düzenli şekilde faydalanabilmektedir (www.kizilaytoplummerkezleri.org, 2019). Bu çerçevede, göç alanında aktif rol alan kurum ve kuruluşlar Suriyelilerin “de facto entegrasyon” sürecine aracılık etmişlerdir. Böylelikle Suriyeli bireylerin entegrasyonunu kolaylaştırmaktadırlar.

Şekil 1 göre göç süreci birçok aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamaların her birinin kendi içerisinde bir yasal süreçleri vardır. Ülkelerinden savaş, terör, zulüm, iklim, ekonomik gibi nedenlerle ayrılmak zorunda kalan göçmenler için ayrılış serüveni zorlu ve ölümlerle sonuçlanabilecek aşamalardan geçmektedir. Ülkesinden zorunlu veya gönüllü sebeplerden dolayı göç etmek isteyenleri, herhangi bir statüye geçmek adına zorlu bir süreç beklemektedir. Şekil 1 göre ülkesinden ayrılmak zorunda kalan göçmenler için sahip olabilecekleri statüler yer almaktadır.

Şekil 1: Göç Sürecinin Sınıflandırılması



Kaynak: Şeker ve Uçan, 2016: 202.

2.4. Göçün Sebepleri

King ve Skeldon (2010:13-25) “*Mind the gap! Integrating Approaches to Internal and International Migration*” yazılarında göçün birçok sebepleri olduğunu ama en önemlileri arasında bir bölgede/ülkede ölüm riskinin yoğun olarak görüldüğü yerler olarak görmektedir. Savaş, terör ve çevresel felaket gibi bir ortamda yaşamak yerine insanların zorunlu olarak göç ettiklerini dile getirmiştir. Göçmenler için bir yerden başka bir yere göç etmek ne kadar zor olsa da yine de yaşamlarını sağlıklı biçimde sürdürebilmek adına zorunlu olarak göç etmeyi tercih etmektedir.

Ele alınacak çalışmanın bu bölümde göçün sebep olan; savaş, ekonomik ve sosyo-kültürel nedenler üzerinde durulacaktır.

2.4.1. Savaş ve Terör Faktörleri

Zorunlu göçlerin başında politik çıkarların sonuçları olan; savaş, askeri darbeler, etnik/ırkçı siyaset ve dini vecibeleri yüzünden ayrımcılığa maruz kalan insanların başka yerlere göç etmeleri gelir. Savaşın getirmiş olduğu büyük yıkıntılar, insanların başka ülkelere göç etmelerini etkilemiştir. İç savaş veya ülkeler arası savaşa bağlı olarak kitlesel göçler tarih boyunca gerçekleşmiştir (Oberg, 1994: 380-382). İnsanlar deniz aşırı ülkelere kaçabilmek için hayatlarını kaybetme riskine karşı bile göç etme arzusu içindedir.

Caldwell’e (2011: 82) göre insanlar göç etmelerinde, savaşın getirmiş olduğu büyük kayıplara karşı çaresizlik içinde kaldıkları için yapmaktadır. Ona göre eğer insan çaresiz kalmışsa yapamayacağı hiçbir şey kalmamaktadır. Örnek vermek gerekirse yazar Beech The New York Times gazetesinde ele almış olduğu yazıda; son günlerde büyük göç veren Myanmar halkının etnik temizleme operasyonu altında maruz kalan insanların zorunlu olarak kitlesel göç etiklerini bahsetmiştir (Beech, The New York Times, 2019).

İsviçreli kitap yazarı Daniele Ganser (2016: 25-29), “*Illegale Kriege*” kitabında Suriye’deki savaşın insanların başka ülkelere göç etmeye zorlandığını ve bu duruma karşı Birleşmiş Milletler’in ve insan hakları gibi barışı sağlamakla yükümlü uluslararası kurumlarla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: “*Bir ülkede (...) demokrasinin işleyebilmesi için; partiler, özgür seçimler, kabullenebilir bir muhalefet, (...) insan hakları savunuculuğu olması gerekiyor.*” Zorunlu olarak başlanan göç serüvenine uluslararası kurumların yeterince aktif olmamasından dolayı insanların başka ülkelere mülteci/sığınmacı/geçici koruma gibi statülere başvurmakla devam etmiş ve süregelen bir durum haline gelmiştir.

Amerika’nın Time dergisi köşe yazarlarından Naqvi, Myanmar halkı ile ilgili haber köşesinde Rohingya halkının bazı Budistler tarafından ayrımcılığa maruz bırakıldığını (Nagvi, Time Dergisi, 2019) dile getirmiştir. Myanmar halkının uzun yıllardır politik sebeplerden ötürü ayrımcılığa uğradığı ve topraklarını bırakıp başka yerlere göç ettirilmesi gündemde yer almıştır. Politik bir göçe örnek olan Myanmar halkının uğradığı ırkçı yaklaşımlar ve daha binlerce farklı örnekler karşımıza çıkmaktadır.

Özet olarak politik faktörlerin içeriği geniş olmakla birlikte, insanların istemediği durumlar neticesinde zorunlu olarak göç etmesidir. Savaş, ırkçı yaklaşımlar, etnik ayrımcılık, özgürlüklerin kısıtlanması, ülkede monarşi yapının güçlenmesi, tek düzen yapının olması ve diktatörlük gibi birçok politik faktörler zorunlu göçün gerçekleşmesinde yer almaktadır.

2.4.2. Ekonomik Faktörler

Gelir dağılımı eşitsizliği ve istihdam sorunu yaşayan insanlar yaşadığı yerleşim birimlerinden göç etmek zorunda kalmaktadır (Özyakışır, 2013: 17; Peksöz, 2012; Güven, 1996).

Ekici ve Tuncel'in ele almış oldukları “*Göç ve İnsan*” makalede göçün ekonomi boyutu, bireylerin vergi artışında yetersiz kalması, kayıt dışı işçiliğin artması, gelir eşitsizliği ve ev fiyatları ile kira fiyatlarının dengesiz şekilde arttığı dile getirilmiştir (Ekici ve Tuncel, 2015: 17). Birey yaşamakta olan çevresindeki durumlara göre pozisyon almak istemektedir. Oturduğu evdeki kira fiyatının artması birey üzerinde olumsuz etken yaratmakta ve çare olarak başka yere göç etmekte aramaktadır. Yaşadığı alanlarda çalışma alanlarının kısıtlı veya maaşlarının düşük olması bireyin göç etmesinde rol oynamaktadır. Ekonomiye bağlı olarak birçok değişken göçmenlerin göç etmesinde öncelik olarak görülmektedir (Ağır ve Sezik, 2015). Sadece bir boyutu ile değil genel olarak maddi anlamda zorluk var ise çözümü başka yere giderek bu soruna gidermek istemektedir.

Dijital nesil ya da z kuşağı olarak da nitelendiren 2000 yılı sonrası dönemin getirmiş olduğu kolaylıklar neticesinde kısa bir süre içinde dünyanın farklı bir ülkesinde iş başvurusu yapabilmekte ve kabul edilmesi halinde o ülkeye göç etmektedir. Özellikle son 20 yılda hızla gelişen teknoloji ile insanlar internet aracı ile farklı ülkelere gitmeleri kolaylaşmıştır. Göç edeceği ülkeye internet bazında da başvuru yapabilen insanlar, vizelerini kendi ülkelerinde alıp gidecekleri ülkeye rahatlıkla göç edebilmektedir (Somyürek, 2016: 66). Örnek olarak; Greencard veya BM başvuruları internet aracı ile başvuru yapmak mümkün kılınmıştır.

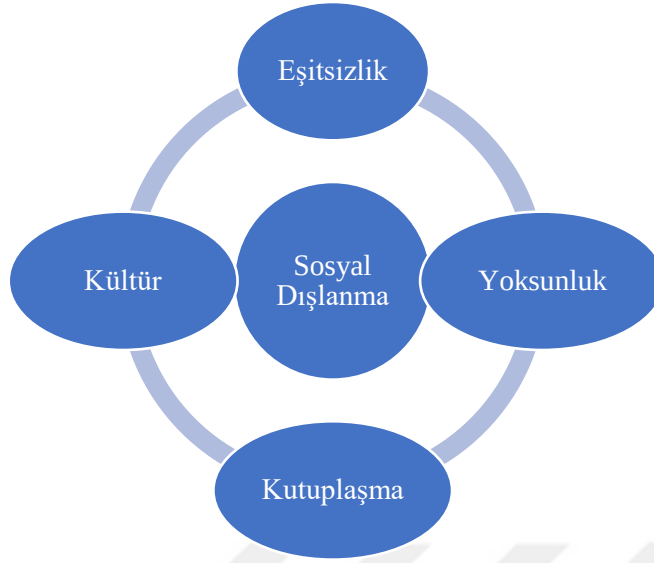
Özetle istihdam sorunu ile göç eden işçi göçmenleri göç etkileri yerlerde yapabilecekleri iş mesleklerini bulamazlarsa daha da büyük bir sorun ile karşı karşıya kalabilecektir. Bu sorunlar karşısında çözümleri bulma konusunda yoğun bir çaba gösterilmektedir.

2.4.3. Sosyal Dışlanma

Fielden (2008: 10-15) göre insanların göç etmelerinde itici bir güç unsuru olarak <sosyal dışlanma> görmektedir. Sosyal dışlanmanın bir anda gerçekleşmediğini ekonomik, kültür ve sosyalizasyon gibi etkenlerin olumlu/olumsuz artmasıyla insanların birbiriyle olan ilişkilerini de etkilemiştir. De Haan (1998:10-15) tarafından sosyal dışlanma; liderlik, ekonomik özgürlük, din, mezhep ve etnik gibi geniş konuları kapsamaktadır. Bunlara bağlı olarak insanlar uzun yıllar yaşamış olduğu topraklardan gönüllü olarak değil ayrımcılığa maruz kalmamak için terk etmişlerdir.

Petra Böhnke (2001:10-17) ele almış olduğu “*Nothing Left to Lose? Poverty and Social Exclusion in Comparison: Empirical evidences on Germany*” yazısında sosyal dışlanmayı bağlı nedenlerin bir çark etrafında döndüğünü ve insanların çarkın içerisinde sıkışıp kalmak yerine başka yerleşim alanlarına göç etmeyi daha sağlıklı bulmaktadır.

Tablo 1: Sosyal Dışlanma Sebepleri



Kaynak: Böhnke, 2001:10-17.

Bireylerin zorunlu göç etmelerinde ki önemli faktörlerden olan <sosyal dışlanma> kişinin kendi özgür iradesinden bağımsız gerçekleşmektedir. Sosyal dışlanmanın tersi olan “*sosyal bütünleşme*” için önemli faktörleri içerisinde barındır; yaşam kalitesi, özgürlük ve sosyal uyumdan geri kalmamak adına göçmenler farklı yerleşim alanlarına zorunlu sebeplerden ötürü göç etmektedirler (Gürsoy, 2019). Toplum içerisinde kendini en iyi şekilde ifade etmenin temel şartları arasında bireyin “özgürce” kendini tanıtabilmesidir. Bunun içinde özellikle toplumun her kesiminde sosyal bütünleşmenin önemi ayrıca vurgulanmalıdır.

2.5. Göç Teorileri

Göç kavramının tüm dünyada kabul edilen bir tanım olmamasına bağlı olarak göç teorilerinde de benzer bir durum söz konusudur. Göçe sebep olan nedenlerin çok çeşitli olmasından dolayı göç kuramların sosyoloji, antropoloji, felsefe, siyaset gibi birçok bilim tarafından teoriler üretilmiştir (Çelebi, 2011: 9-12). Göç kuramların tek tip olmasını beklemek yanlış olacaktır (Pryor, 1981: 126-127).

Ele alınacak bu bölümde göç teoriler üzerinde durulacaktır. Bu araştırmada göç teoriler içerisinde önemli bir yeri olan Ravenstein’in Göç Kanunları çalışması diğer kuramlara temel oluşturduğu görülmektedir (Unat, 2006:17-19).

2.5.1. Ravenstein’in Göç Kanunları

Ravenstein’in öne sürmüş olduğu göç teorisinin temellerini 1885 ile 1889 yılları arasında İngiltere’de nüfus sayımları üzerine yazmış olduğu “*The Laws of Migration*” gelir. Ravenstein eserinde göç kuramını: sanayileşme ve şehirleşmeye bağdaştırmıştır. Ele almış çalışmasında kuramı yedi varsayım üzerinde kurmuştur (Ravenstein, 1885). Bu varsayımlar:

- (i) **Uzaklık:** Göç etmek isteyenler ilk başta genellikle yakın mesafeli yerleri tercih eder. Kısa mesafeli yerleri tercih etmelerinin temel nedenleri arasında iş olanakları ve şehirleşme gelmektedir. Bireysel olarak başlanan göç süreci zamanla orta ölçekli ve kitlesel gruplarla devam eder. Zaman içerisinde kitlesel göç alan yerler ile ilgili Ravenstein göç edilen bölgedeki sanayi kollarının gelişmişliğine ve iş olanakların geniş olmasının neden olduğu varsayımını ileri sürmektedir.
- (ii) **İlerleme:** Sanayi bölgelerin kurulmasıyla işgücü piyasasına olan ihtiyaç da artmaktadır. İşgücü ihtiyacını genellikle kırsal kesimden gelen işçiler doldurmaktadır. Kırsal kesimdeki boş alanları da başka yerlerden gelen göçmenlerle doldurulmaktadır. Kırsal kesimden kent bölgelerine gelenlerle birlikte hane sayılarında da artış olmaktadır. Nüfus yoğunluğun artmasıyla kent alanları genişlemektedir. Böylelikle tüm dünyada göç edenlerin sayısı geniş ağları ulaşmakta ve birbirini takip eden bir domino taşı vazifesine dönüşmüştür.
- (iii) **Arz-talep:** Ravenstein'e göre göç edilen bölgede sadece insanlar çalışmak için gelmez aksine kentin ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerinden faydalanmak ister. Gönüllü veya zorunlu nedenlere bağlı olarak terk ettikleri yerleşim yerlerinden göçmenler daha "yaşanabilir" hayat standartları istemektedirler. Her türlü haklardan faydalanmak isterler. Başka bir ifadeyle göç alan yer ile göç eden arasında çıkar ilişkisi vardır. Bu çıkar ilişkisi daha çok makro düzeyde ele alınmaktadır.
- (iv) **Zincirleme:** Göç alan bir bölge belli bir zamandan sonra tekrar başka bölgeye göç verebilmektedir. Birbirini takip eden göç hareketlerinin en önemli nedenlerden bir tanesi sanayinin diğer şehirlerde de kurulmasıdır. Yakın şehirlerde kurulan sanayi yerleriyle daha önce göç eden göçmenler tekrar göç etmektedir. Yeni kurulan sanayi yerleri birbirini tetiklemekte ve kitlesel göç akımları hızlı bir şekilde birbirini takip etmektedir. Özellikle ticaretin gelişmesi kitlesel göç hareketini hızlandırmaktadır.
- (v) **Amaç:** Göç edenlerin büyük bir çoğunluğu sanayisi ve ticareti geri kalmış bölgelerde yaşayan kimselerdir. Bu kişiler göç etmek istediği yer ile ilgili kendilerine cazip gelen fırsatlar sebebiyle göç etmektedir. Başka bir ifade ile göçmenler daha önce planlanmış ve belli bir amaç uğruna göç edenler grubudur. Bu grubun planlanmış veya planlanacak göç mesafesinin kısa ya da uzun olmasından çok kişiye avantajının büyüklüğü daha çok ön planda yer almaktadır. Çünkü göçmen mesafeden çok belirli bir amaç uğruna göç etmektedir.
- (vi) **Yerleşim Yeri:** Ravenstein ele almış olduğu göç çalışmasında bazı insanların köy yaşantısından kent yaşamına tercih ettiklerini ifade etmiştir. Göç kanunu kuramına göre göç hareketi daha çok kırsal kesimden kentlere doğru yapılmaktadır. Kentten-kente göçler köyden-köye göre daha fazla tercih

edilmektedir. Köyden-köye göç edilmesinin sebebi olarak da tarım alanlarının azalması olarak görmektedir.

- (vii) **Kadın-Erkek Oranı:** Göç kanunları kuramına göre göç eden erkeklerin oranı kadınlara göre daha fazladır. Erkekler daha uzun yerlere göçü tercih ederken kadınlar daha kısa mesafeli yerlere göç etmektedir. Ravenstein erkeklerin kadınlara göre oranın fazla olmasını aile içi ilişkilere bağlamaktadır.

2.5.2. Neo-Klasik Teorisi

Bu kurama göre göçün nedenleri, işsizlik, ücret, çalışma koşulları gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ülkeler arası gelir düzeylerin ve çalışma koşulların farklılığın olması insanları göç etmelerini de tetiklemektedir (Yalçın, 2004:10-15). Neo-Klasik kuramı mikro ve makro teorileri üzerinde şekillenmiştir. Güllüpınar (2012a: 57-58) makro bakışı daha çok ülkeler arası iş olanakların çeşitliliğın ve işveren-işçi arasındaki ücret farklılığın olmasıdır. Mikro ekonomi kuramının ise daha çok beşerî-rasyonel-kuram çerçevesinde gerçekleşmektedir. Göç edecek olan kimse tamamen geleceğı için rasyonel adım atmayı yeğler. Gitmeden göç edecek ülke hakkında ayrıntıları öğrenir ve kendine yatırım yapabileceğı yeri seçer (Güllüpınar 2012b: 57-60).

Massey ve arkadaşları (1993) neo-klasik kuramı ile ilgili temel olarak beş yapıdan oluştuğunu ve bunların hepsi birbiriyle bağlantılıdır. Bunlar:

- (i) **Küreselleşen devletler:** Ülkelerarası iş birliğın artmasıyla birlikte işgücü piyasasına olan ihtiyaçlarda artmaktadır. Ülkeler sadece mal ticaret değı işçi göçü arayışına girmektedir.
- (ii) **Göçün Büyümesi:** Sanayi inkılabıyla tüm dünyadaki ülkeler birçok yerli yatırım yapmıştır. Yapılan ticari yatırımların işleyişine de insan gücü artmıştır. Böylelikle hem ticari ağlar büyümüş hem de göç edenlerin sayısında artış meydana gelmiştir.
- (iii) **Amaçların Değışmesi:** Massey ve arkadaşları neo-klasik kuramın temellerini işgücü piyasasıyla ilişkilendirmiştir. Oysa istihdam için gelen göçmenlerin belirli bir vakitten sonra mülteci/sığınmacı gibi statülere geçmek istediğini belirtmiştir. Özetle iş gücü için gelen bir göçmen belirli bir zamandan sonra geliş amacını değıştirmektedir. Bununda nedeni olarak gittiğı ülkede sürekli olarak kalmak istemesidir.
- (iv) **Kadın Göçmenin Artması:** Göç kanunları kuramına göre erkeklerin kadınlara göre daha fazla göç ettiğı daha önce üzerinde durulmuştur (Ravenstein, 1885). Oysa neo-klasik kurama göre kadınlarda artık işgücü piyasanın küreselleşmesiyle göç eder hale gelmiştir. Kadınların göç hareketine eskiye nazaran daha fazla katılmasının bir diğere sebebi de belirli istihdam alanların kadınlara yönelik uyguludur.

- (v) **Politika Gücünün Artması:** İş piyasanın büyümesi ile devletlerde işgücü ihtiyacına yönelik çözüm arayışına girmiştir. Gelişmiş ülkeler kendi iç iş dinamiklerinin aksamaması için başka ülkelerden işçi göçü almıştır (Massey ve arkadaşları, 1993).

Özetle neo-klasik teoride bahsedilen ortak yargı, çoğunlukla gönüllü göçün makro ve mikro düzeyinde ele alınmasıdır. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki istihdam olanaklarının büyük çapta olması, işçi göçmenlerin bu ülkelere yönelmesine neden olmakta ve işçi göçmenleri gittikleri ülkelerde belirli bir zaman sonra geldiği ülkelerde uzun yıllar kalmak istemektedir (Toksöz, 2006: 17-18, Aktaş; 2014: 41-42). Bu durum başta göç alan ülkelerin yeni bir entegrasyon süreçlerini başlatmalarını ve daha sonra ülkelere gelen yabancı uyruklu kişilerinde sosyal uyumlarını yakinen ilgilendirmektedir. Gönüllü göçle gelen göçmenlerin en büyük arzularında başında toplumsal entegrasyona uyumu olabildiğince hızlı bir şekilde atlatmaktır.

2.5.3. İtme Çekme Kuramı

İnsanlık tarihi boyunca göçün birçok nedeni olmuştur. Göçmenlerin yurtlarından ayrılıp başka ülkelere göç etmelerindeki en büyük nedenlerden bir tanesi ekonomik ve yoksulluk olmuştur (Kapu, 2012:5-10). Lee (1996) yılında ele almış olduğu “*A Theory of Migration*” çalışmasında itme çekme teorisini ileriye sürmüştür. Ona göre insanların göç etmelerinde temel olarak iki bileşenden dolayı tercih etmektedir. Birinci bileşen daha çok ülkenin genel ekonomik yapısının kötü olması ve yoksulluğun insanlar üzerinde bıraktığı tesirlerdir. İkinci bileşen ise; göçmenlerin göç ettikten sonra olumlu veya olumsuz olayların birey üzerinde bırakacağı izlerdir. Lee itme çekme kuramını ele alırken insanların göçü tetikleyen nedenleri; yaşam alanı, göç edeceğe yerle ilgili avantajlar/dezavantajları, göç edecek kişinin kendisine ait veya çevresiyle ilgili sorunları ve göç edeceğe yerde çalışacağı yerle ilgili problemler olarak ele almıştır (Aksoy, 2012).

Faruk Çelik (2006) “*İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi*” ele almış olduğu makalesinde göçmenlerin ekonomik ve çevresel faktörlerin göç etmelerinde önemli bir faktör olduğu üzerinde durmuştur.

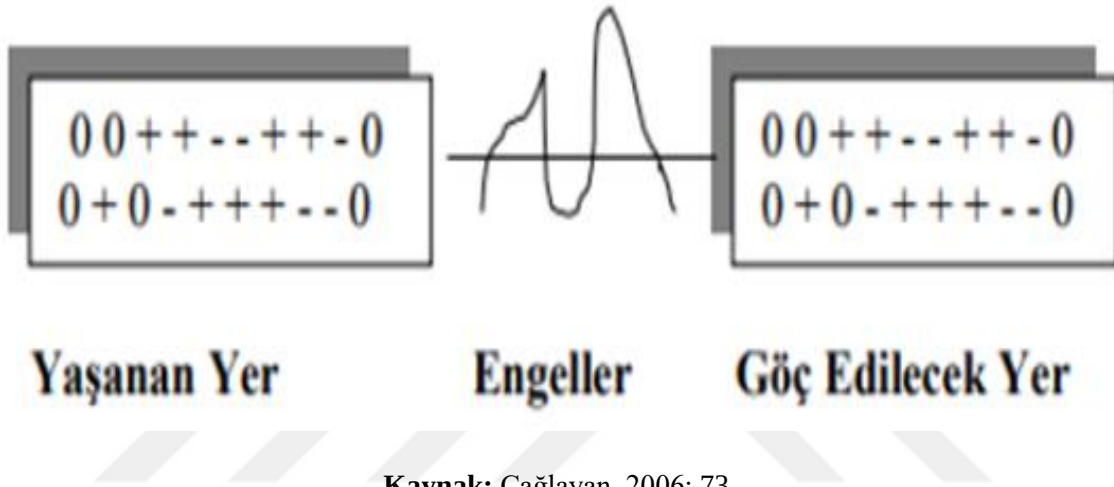
Tablo 2: İç Göçlere Sebep Olan İtici ve Çekici Etkenler

İtici Etkenler	Çekici Etkenler
Tarım arazilerin daralması	İş olanakları
Yoksulluk	Refah seviyesi
Arazi kavgaları	Kamusal hizmetler

Kaynak: Çelik, 2006: 151-155’ten yararlanılarak oluşturulmuştur.

İnsanların göç etmelerin de yaşanılan çevrede iş olanaklarının az olması, işgücü ücretinin yeterince olmaması, sosyal olanakların kısıtlı olmasından kaynaklanan itici nedenler vardır. Bireyler yaşadığı toplumun istihdam ve sosyal olanakların daha üst düzeye gidilmesinin zor olacağı ve yaşamlarının geri kalanını daha iyi koşullar altında yaşayabilmek adına göç yolunu seçmektedir. Bununla birlikte diğer şehirlerde/ülkelerde cazip haline gelen iş koşulları, sosyal olanakların çeşitliliğin fazla olması, eğitim, sağlık ve refah düzenin yüksek olduğu yerlerde yaşama arzusu doğmaktadır. Bunun gibi çekici unsurlar insanların göç etmelerinde başlıca faktörlerdir (Çağlayan, 2006: 65-67; Çelik, 2000; Gür ve Ural: 2004).

Şekil 2: Yaşanılan Bölge ve Göç Edilecek Yerin Sosyo-Ekonomik Yapısı



İtme çekme kuramına göre yaşanılan yer ve gidilecek bölgede olumlu/olumsuz birçok etken vardır. Göç etmek isteyenler daha çok yaşadığı bölgenin olumsuz şartlarından dolayı terk etmektedirler. Oysa göçmenleri gideceği bölgelerde de olumsuz olaylarla karşılaşma riski de vardır. Şekil 2'ye göre yaşanılan yerde <+> olumlu durumu gösterirken, <-> ise göç etmelerindeki nedenleri ifade etmektedir. Yaşanan yerdeki 0 nötr anlamı vardır. Göç etmek isteyen bireyin kararsızlığını göstermektedir. Bu durum göçmenlerin iki ülke arasında sık sık kararsızlığa sebebiyet verebilmektedir. Çünkü göçmenlerin için göç bir yönü ile kaliteli yaşamın aranması olarak kabul edilmektedir. Yaşanılan yer ile ilgili ifade eden kavramlar bireyden bireye değişebilmektedir, net bir anlam ifade etmemektedir (İnce, 2018).

Lee (1996: 47-49) çalışması olan “*A theory of migration*” belirttiği üzere itme çekme kuramının birçok değişkenin olduğu, cinsiyet, yaş, meslek, ırk, din gibi faktörlerin dahil edilmesiyle kişiden kişiye değişen bir göç süreci oluşmaktadır. Bu olgular her bir bireyde farklılık arz etmektedir. Kadın ve erkeklerde de farklı etkenlerin olduğu da unutulmamalıdır. Özellikle göç etmek isteyenler daha çok yakalayacağı fırsatları düşünmelerinden dolayı yaşadığı yeri terk etdiklerini ifade etmiştir. Lee'ye göre göç edecek kişi için önemli olan nokta yaşadığı bölgeden daha çok fırsatı yakalamak ve ailesine daha sağlıklı ve yaşanabilir bir hayat olanaklarını sağlamaktır. Bu durum göç etmek isteyenler için önemli bir noktadır.

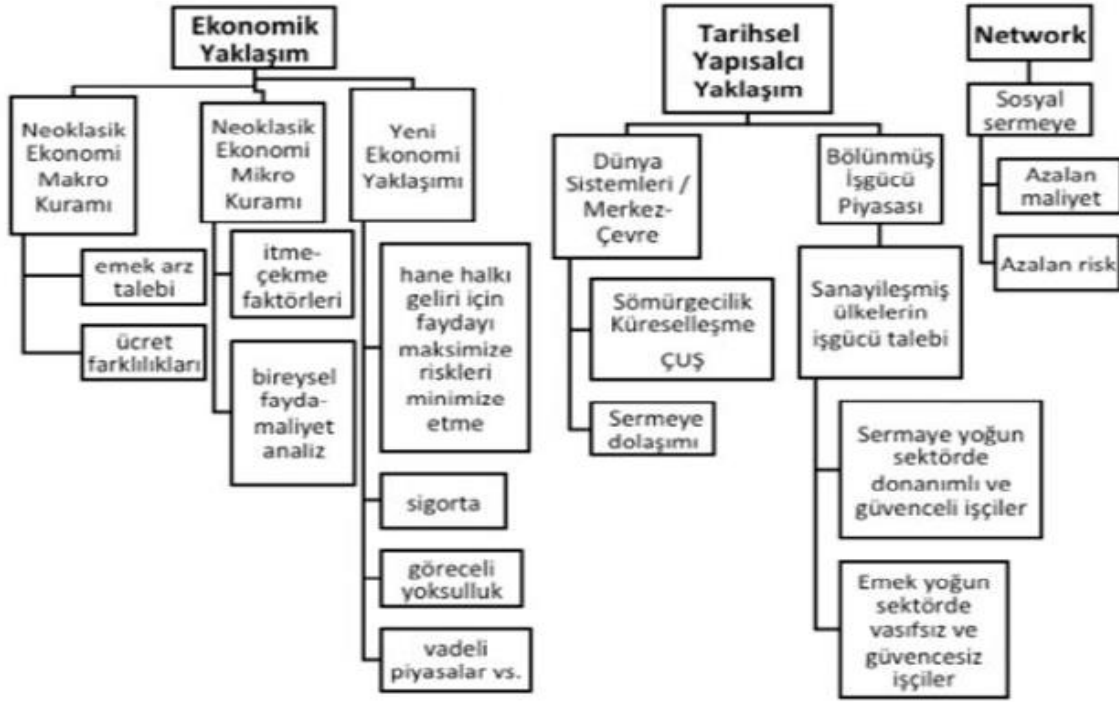
2.5.4. Petersen'in Beş Göç Özellikleri

William Petersen (1958) yılında ele almış olduğu “*A General Typology of Migration*” çalışmasında itme-çekme kuramını yeniden ele almıştır. Petersen öne sürmüş olduğu göç kuramını beş kategoriye ayırarak açıklamıştır. Bunlar:

- (i) **İlkel göç (Primitive migration):** Bu göç türü daha çok insanların kuraklık, çöl, çığ, sel gibi doğal afetlerin ön planda olduğu nedenlerdir. Petersen ilkel göç ile ilgili insanların zorunlu olarak bir yerden bir yere çevresel felaketlerin insan üzerinde yarattığı zararlardan dolayı toplu olarak göç ettiklerini dile getirmiştir.
- (ii) **Zorunlu göç:** Bireyin kendi özgür iradesi dışında göç etmek zorunda kalmasıdır. Bu göç türüne daha çok sosyal baskıya maruz kalan kişiler, şiddet uğrayanlar, mezhepsel, dinsel, kültürel baskılar ve devlet tarafından zoraki göçe zorlamalarda yer almaktadır.
- (iii) **Bireysel karar verme:** Bireysel karar vermede ise göçmenlerin göç edip/edilmemesine kısıtlamama getirmemesidir. Göçmen kendi özgür iradesine göre göç eder veya kalır. Bu kişiler daha çok başka ülkelere gönüllü olarak göç eden kimseler olarak bilinmektedir.
- (iv) **Serbest göç:** Petersen’a göre göçmen göç etmek istediği sebebi çok iyi bilir ve amacını iyi bilmektedir. Göç süreciyle ilgili tüm aşamalar bağımsız şekilde yürütülür. Hiçbir zorlanmaya maruz kalmadan özgürce karar verilmesidir. Bireysel karar verme ve serbest göçün temel farkı: Serbest göç daha kararlı bir şekilde karar alınmasıdır.
- (v) **Kitlesel göç:** Göç bireysel yapılmasından daha ziyade topluca yapılmasıdır. Bu tip göçlerin sebepleri genel olarak savaş ve çevresel felaketlerdir. Kitlesel göçlere örnek olarak 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklardan dolayı sık sık duyduğumuz Suriye’den Türkiye’ye gelen yoğun göç dalgalarını örnek olarak gösterebiliriz. Kitlesel göçün olabilmesi için sınır boylarındaki sınır kapıların resmi olarak açılması gerekmektedir.

William Petersen’in öne sürmüş olduğu kuramı günümüz göç dalgalarını çözümlemesinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle savaş ve çevresel felaketler (2011 Suriye krizi ile ülkesinden kaçmak zorunda kalanlar veya aşırı sel, kuraklık vb.) nedenleriyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalanların analizinde aracılık etmektedir.

Şekil 3: Göç Teorilerinin Temelindeki Ana Kavramlar



Kaynak: Kahraman ve Çalışkan, 2015: 480.

Şekil 3’de görüldüğü üzere; ekonomik, tarihsel ve network ana hatlarıyla göç teorilerinin temelinde yatan anahtar terimleriyle ön plandadır. Göç teorileri ekonomi ve sosyal yönü perspektifiyle açıklanmıştır. Bireyin yaşamış olduğu şehirlerin sanayinin az gelişmiş olması, maaşlarda dengesizlik ve yetersiz olması ve istihdam güvencesinin işveren tarafından ciddiye alınmaması; işçi göçlerinin artmasında önemli rol oynamaktadır. Küreselleşme ile birlikte göç hareketi hızlı bir boyuta ulaşmıştır.

Tomlinson küreselleşme ile ilgili kitabında, ulusal sınırlar arasındaki mal paylaşımını, insanların pratiklerini zaman içinde artırarak bir uluslararası değişim haline geldiğini (Tomlinson, 2004: 13) dile getirmiştir. Dünya ekonomisinin yapısal değişimleri ile birlikte, yüksek teknolojinin hayatımıza girmesiyle küreselleşme hareketi hızlı bir yol kaydettiğini ifade etmiştir. Artık dünyanın bir merkezinde teknolojik gelişme kısa bir süre içinde diğer ülkelere sıçrayabilmektedir. Bilgi akışı hiç olmadığı kadar küreselleşme ile birlikte hızlığını artırmıştır (Kurtulmuş, 1996; Okan, 2011; Saygılı ve Erdal, 2013). Küreselleşmeyle birlikte dünyanın birçok yerine işçi ihtiyacı artmış ve yabancı ülkelere yapılan büyük ölçekli iş yatırımlarıyla bu süreç uzun bir dönem devam etmiştir.

Şekil 3’ün özü itibari ile göç etme kuramları içerisinde en fazla yer değiştirme arasında ekonomi ve can güvenliği yatmaktadır. Ülkelerinde/şehirlerinde yeterince bulamadıkları hayat standartları özelliklerini, farklı ülkelerde/şehirlerde bulma arzusu ile insanlar iç/dış göç etmektedir.

2.5.5. Dünya Sistemleri Kuramı (Merkez-Çevre Kuramı)

Immanuel Wallerstein'ın “*Jeopolitik ve Jeokültür*” (1998: 10-38) adlı çalışmasında dünya ekonomi sisteminin yapısının beklenilenden daha hızlı değiştiği üzerine bahsederken, ülkelerin sanayi devrimi sonrası ekonomilerinin hızla büyüdüğünü, büyüyen yatırımlarla işgücü piyasasına da ihtiyacın arttığı şeklinde yorumlamıştır. Örnek olarak: İngiltere’de sanayi devrimiyle birlikte pamuk tekstili endüstrisi çok hızlı gelişmiş ve bu alandaki iş gücü ihtiyaç oldukça fazla olmuştur.

Deniz Ela Özcan'nın ele almış olduğu çalışmasında, dünya sistemleri kuramının merkez-çevre ülkelerinin birbirine ekonomik bağımlılığı olduğu üzerinde durmuş ve ülkelerin birbirinden faydalanan ticaret hacimlerini geliştirdiklerini dile getirmiştir. Özellikle ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin önemli olduğunu vurgulamıştır.

“Birbirine ekonomik temelde bağımlı olan merkez ve çevre ülkeleri yaklaşımı doğrultusunda, merkezdeki kapitalist ağların kapitalist olmayan toplumların çevre yapılarına sızmaya başlamasıyla çevre ülkelerdeki nüfus göç etmeye başlamaktadır. Ortaya çıkan bağımlılık sistemi içinde merkez ülkeler ucuz işgücü, hammadde ve üretilen mamüllerin pazarlanması için çevre ülkelere gereksinim duymaktadırlar. Çevre ülkeler de benzer şekilde kapitalist gelişimlerini tamamlamak ve ekonomik refah düzeylerini yükseltmek için merkez ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Böylece çift yönlü bir bağımlılık durumu ortaya çıkmaktadır” (Özcan, 2017: 200).

Merkez çevre kuramı ya da bağımlılık okulu olarak da nitelendiren teoriye göre başta merkez ülkeler olmak üzere her ülke kendi sermayesinin olabildiğince çoğalmasını ister. Bunun içinde iş gücü ihtiyacını başta gelişmemiş ülkeler olmak üzere çevre ülkelerden karşılamak üzere çağrıda bulunmuş ya da karşılıklı anlaşmalar yapmıştır. Böylelikle ülkelerin sermayesinin gelişmesine paralel olarak uluslararası iş gücünde hareketlenmeler yaşanmıştır (Köşk ve Özbek, 2017:254-255).

Özetle Immanuel Wallerstein öne sürmüş olduğu dünya sistemleri kuramı (merkez çevre ya da diğer bir ismi olan bağımlılık okulu kuramı), kapitalizmin ülkeler arası ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığı ve buna bağlı olarak da gelişen/gelişmekte olan ülkelerde işçi göçü hareketinde de değişiklikler olabileceğidir. Böylelikle dünya üzerindeki ekonomi sistemleri içerisinde ki değişimler, tepkiler ve nedenler işçi göçünün seyrini değiştirmektedir (Wallerstein, 1993: 15-27). Göç sosyoloji içerisinde Wallerstein'in öne sürmüş olduğu kuramın alt başlıkları günceliğini korumakta, günümüzde göç dalgalarını açıklamasında rol oynamaktadır.

2.6. Entegrasyon Süreci ve Entegrasyonla Bağlantılı Kavramlar

2.6.1. Entegrasyon

Türk Dil Kurumu'na göre entegrasyon, Fransızca intégration kökünden gelen <uyum> ve <bütünleşme> anlamını içermektedir (TDK, 2019). United Nations High Commissioner for Refugees entegrasyonu; göçmenin kendi öz benliğini kaybetmemesi ve sosyo-kültürel değerlerini dış baskıların asimile politikalarına rağmen, dış etkenlerin her türlü müdahalesine aldırmandan bağımsız bir şekilde yaşayabilmesidir (UNHCR, 2019).

Feldman ve arkadaşları (2008: 10-12) göçmenlerin göç ettikleri yeni yaşam alanlarında toplumsal normlara uyum sağlayabilmek için entegre olmaları olarak görmektedir.

Entegrasyon sadece göçmenlerin değil aynı zamanda ev sahibi ülkenin insanların da karşılıklı olarak “toplumsal uyum” çalışmalarının sonucu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal uyum genellikle iki yönlü (ev sahibi-göçmen) ve göçmenlerin daha çok entegre olmasıyla ön plandadır.

Entegrasyon, asimilasyonun “ötekileştirme, yok etme, unutturma” gibi durumlardan ziyade “birleştirme, bütünleştirme, hatırlatma, uyumlaştırma” kavramları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Göçmenlerin göç ettiği yeni yerleşim alanlarındaki topluma uyum sağlayabilmeleri için ayrıştırıcı politika izlemek yerine, birleştirici politikalar üretir ve sürekliliğinin oluşmasını sağlar (Özel, 2012). Ele alınan bu çalışmada “Entegrasyon” kavramı; bireyin kendi kültürel-sosyal kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamalarını desteklemeyi kastetmektedir. Toplamların sığınmacıları/göçmenleri/mültecileri kabul etmeleri için gereken nitelikler, ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir. Hem birey hem de grup olarak ev sahibi toplumun bir parçası gibi kabul eden durumdur (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 17).

Entegrasyon çokkültürlü bir toplum yapısında ve etnik yapının çeşitli olduğu, sosyal bütünleşmenin sağlıklı olarak yürümesini sağlamaktır (Özmen, 2012: 63). Carr (1990: 59-61) ulusların milliyetçilik duygusunu insanlara baskı yoluyla öğretemeyeceklerini aksine her ulusta yaşayan farklı kültür ve tarihi mirası olan bireylerin kendine yakın olan duyguları yaşamalarının en büyük doğal hakkı olduğunu ve buna kimsenin müdahil olamayacaklarını belirtmiştir. Amerika’da uygulanan entegrasyon politikaları ile birlikte özellikle silikon vadisinde yaşayan yabancı kökenli vatandaşları ABD kendi ülkelerinde kalması yönünde kapsamlar programlar sunmuştur (Castells, 2013: 78-79).

Göçmenlerin, entegrasyon süreci boyunca diğer vatandaşların sahip olduğu; hukuk, sosyal statü, yasalar önünde eşitlik ve özgürlük gibi hakların ayrımcılığa maruz kalmadan, eşit şekilde sağlanmaya çalışılmalıdır. Aksi halde göçmenlerin entegre olmalarında sorunlar her geçen gün birbirini takip ederek artabilmektedir. Ev sahibi toplum ile göçmenleri ayırıştıran durumların olmaması gerekmektedir. Göçle gelen bireyin topluma alışmaları bazen uzun bir süreç gerekebilmektedir. Böyle durumlarda halk ile göçmenler arasındaki ilişki kuvvetli olmalıdır. Entegrasyonun sağlıklı biçimde yürütebilmesi için yerel halkın sahip olduğu haklardan göçmenlerin de eşit şekilde faydalanması gerekmektedir (Kumar, 2015).

2.6.2. Asimilasyon

Entegrasyon ile ilgili dolaylı bir bağlantısı olan asimilasyon, kelime anlamı itibariyle entegrasyonla zıt bir anlam içermektedir. Latince kökenli olan “Assimilation”, Türk Dil Kurumuna göre; farklı kültür medeniyetlerinden gelen insanların dahil olduğu toplumların sosyo-kültürel birikimlerini <baskıcı doku ve yapı içinde eriterek> kabul ettirilmesidir (TDK, 2019).

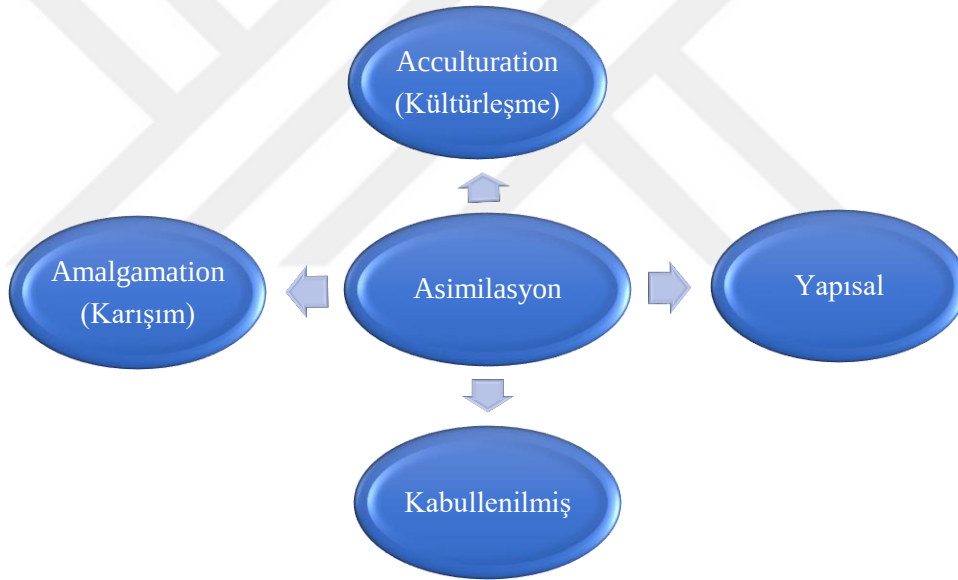
Asimile olmak/asimilasyona maruz kalmak gibi konuşulan konuların temelinde, göç edilen toplumun üyeleri veya devletin müdahil olduğu kültürel değişimin istek dışı yapılmasıdır. Göçmenlerin kendi kültürel değerlerini, gelenek ve göreneklerini hatta dillerini

unutturulması/kaybettirilmesi için kademeli olarak organize edilen bir süreçtir (Muyan, 2019: 179).

Kivisto ve Faist'in 2009 yılında ele almış olduğu “*Beyond a Border: The Causes and Consequences of Contemporary Immigration*” çalışmasında, göçmenlerin veya etnik grupların kendilerine ait öz benliklerini entegrasyon süreci boyunca kabul ettiği ve benimseyecekleri bir sosyal uyumun olduğunu, ancak bu durumun “toplumsal baskı”, “zoraki dayatma” ve “hipnotize etme” yollarından herhangi biri ile gerçekleştiğinde ise bunu bir neo-asimilasyonist yaklaşımının dönüştüğünü ifade etmektedirler. Bu yaklaşım göçmenler üzerinde olumsuz bir tesir bırakmaktadır. Gönül rızası olmadan hatta devlet politikası haline gelen asimile süreci boyunca birçok psikolojik ve sosyal sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Kaya, 2015: 47-49).

Milton Gordon'un (1964:69-76) öne sürmüş olduğu asimilasyon teorisi, İngiltere’de önemli bir yere sahiptir. Gordon ele almış olduğu çalışmasında asimilasyon teorisini birkaç kısma dayandırmaktadır.

Şekil 4: Milton Gordon’un Asimilasyon Süreci Teorisi



Kaynak: Gordon, 1964:69-76.

Asimilasyon süreci toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir. Tek tip bir asimilasyon sürecinden ziyade entegrasyon süsü verilen politikalarla karşılaşabilir. Buna Gordon'un asimilasyon teorisi sürecini örnek olarak ele alabiliriz. Gordon (1964: 69-73) öne sürmüş olduğu teorisine göre göçmenler, yeni yerleştikleri toplumun kültürlerini davranışsal asimilasyon aracılığıyla tanımaktadır. Bu süreç uzun soluklu olmakla birlikte, yerel halk ile göçmenlerin birbiriyle etkileşimin sonucunda ortaya çıkar. Burada öne çıkan nokta; yerel halkın kendi kültürlerini karşı tarafa hipnotize etmesidir.

Gordon'un asimilasyon teorisinin ikinci kısmı amalgamation (karışım) ile “yaygın karışık evlenmeler” olarak ifade eder. Özellikle göçmenlerin göç ettiği yeni yerleşim alanlarındaki yerel halktan olan insanlarla evlenerek, akrabalık ilişkileri başlatır ve yeni kültürleri

tanımaya başlar. Böylelikle yeni kültürle tanışma evliliğe başlar ve evlilik süreci boyunca yeni gelenek ve görenekleri tanıyarak devam eder. Burada önemli olan durum, göçmenlerin kendi kültürlerini geride gönüllü/zorlamayla geride bırakmasıdır. Her bir asimilasyon süreci farklı bir politikayla başlar ve kendi içinde farklılık gösterir Gordon (1964: 69-74).

2.6.3. Çokkültürlülük

Çokkültürlülük bir ülkede/toplumda birçok farklı kültürün bir arada var olması, ortak gelenek ve göreneklerin birlikte yaşam sürmesidir. Çokkültürlülük özellikle yoğun göç alan ülkelerde sıklıkla görülmektedir (Duman, 2011: 215, Ensaroğlu; 2001: 15-18).

Bauman'ın eserlerinde çokkültürlülük sıklıkla ele almıştır. Bauman'a (1998: 40-45) göre toplumların kendilerine ait kültür, dil ve gelenekleri olmalıdır. Toplumlar kendilerine ait olan bu özellikleri geleceğe taşımaları ve her toplumda birbirinin kültürel değerlerine hoşgörüyle davranmaları olarak ifade etmektedir. Bauman'ın (1999:15-24) ele almış olduğu başka bir çalışma olan "küreselleşme" adlı yapıtında, hızla gelişen küreselleşmeyle birlikte toplumların birbiriyle kaynaşmalarında hızlı olduğunu ve bununda kültürel değerler için tehdit unsuru olduğunu ifade etmektedir. Bu tehdit unsurunu Bauman daha çok insanların kendi kültürlerini kaybedebileceği üzerinde durmaktadır. Çünkü küreselleşmeyle birlikte yeni bir "modern-kültür" anlayışının geleceğini dile getirmektedir.

Çokkültürlülük kavramının ortaya çıkışı sömürgecilik döneminde başladığı görülmektedir. Sömürge döneminde çıkmasındaki en büyük nedenlerden bazıları; ekonomik yapıların gelişmişliği, sanayi yatırımlarının büyüklüğü ve hızla artan kentleşme olarak kabul edilir. Hızla artan göç hareketleri sonucunda; bir yerden bir yere göç eden göçmenlerin ve yerel halkın kültürleri arasında kültürel değişimler görülmektedir. Buda birçok farklı kültürlerin bir arada yaşamasına yol açmaktadır (Treiber, 2003: 61-65).

Çokkültürlülük yaşamın her alanında; ortak değerlerin ön plana çıktığı, farklılıkların zenginlik olarak kabul edildiği, dini veya etnik özelliklerin bir arada olduğu, önyargıların ve ayrımcılığın olmadığı toplumda; ortak bir yaşamda barışın, hoşgörünün, saygının ve sevginin hâkim olduğu alandır (Wong, 2008: 15-20).

Barın (2019: 45), çokkültürlülüğün nihai amacı ile ilgili olarak: "Ev sahibi ülkenin yasalarına ve kurumlarına saygı gösterirken göçmen grupların da haklarına saygı gösteren eşitsizlik, sömürme, ırkçılık ve adaletsizlikten arındırılmış yeni bir toplum inşasıdır". Çokkültürlülük politikaları ile nesiller sonrasında göçmen gruplar değişime maruz kalsa da hiçbir zaman tam anlamıyla ana kültürlerini unutulmamasını sağlar.

Özetle çokkültürlülük birden fazla milletin sahip olduğu kültür değerlerin bir arada yaşanması olarak kabul edilmektedir. Çokkültürlülük genel olarak literatürde bir arada yaşayan milletlerin barış ve hoşgörüyle yaşanması gerekliliğinden bahsedilmektedir. Özellikle yoğun göç alan yerlerde çokkültürlülüğü çokça görülmektedir.

2.7. Entegrasyon Göstergeleri

Gönüllü veya zoraki olarak göç eden insanlar, yeni yerleştikleri yerleşim yerlerinde genellikle sosyal uyum sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar ve bu süreç bazı durumlarda uzun sürebilmektedir. Zaman içerisinde birçok göçmen; suçluluk, utangaçlık, aşağılanma

ve ötekileştirme gibi durumları yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Böyle olmasının temel sebepleri; yeni gelen kişilerin kültürel değerlerinin çok farklı olması, dil bariyeri ve sosyal yaşantıların diğerlerine nazaran farklı yaşanmalarından gelmektedir (Karin, 2005).

Araştırmanın bu bölümünde entegrasyon göstergeleri üzerinde durulacaktır. Yeni göç etmiş bireyin topluma nasıl entegre olunacağı, birçok farklı kaynaktan esinlenerek araştırma içerisinde kendisine yer bulacaktır. Heckmann (2015) ele almış olduğu “*Intergration von Migranten*” adlı çalışmasında entegrasyon göstergelerini kendi içerisinde; ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere üç ayrı başlıkta ele almış ve kendi içerisinde alt başlıkları yer almaktadır.

2.7.1. Ekonomik Göstergeler

Entegrasyon göstergeleri içerisinde yer alan <ekonomik göstergenin> bileşenleri arasında; istihdam ve yaşam maliyet ön planda yer almaktadır. Zorunlu veya gönüllü sebeplerden dolayı göç eden insanlar, yeni yerleşim birimlerine yerleştikten sonra ülkenin/şehrin ekonomisini daralmaya veya büyümeye götürebilmektedir. Ülke ekonomisinin daralmasının temel sebepleri arasında; istihdam sağlanamama, üretimin sürekli halde olmaması ve yeni gelen insanların çalışma izinlerin olmamasıdır (Heckmann, 2015). Bu durum ülke ekonomisinin daralmasına sebebiyet vermektedir. Oysa bu durumu fırsata çevirip, ekonomisini daha da büyüten birçok ülke geçmişte var olmuştur. (Höhn ve Rein, 1990: 20-35; Knorz, 2008:15-17). Almanya’nın ekonomisinin ikinci dünya savaşından sonra hızlı büyümesi yoğun olarak aldığı işçi göçleri sayesinde olmuştur (Hunn, 2015: 14-17).

Ülkeler arası yapılan dış göçlerin temel nedenleri arasında ekonomik sorunlar yer almaktadır. Göçmenler, kendi ülkesini daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu tür durumlarda özellikle Avrupa devletleri, gelişmekte veya geri kalmış ülkelerden işçi göçü talep almaktadır. Böylelikle hem ülkelerin iş gücü gereksinimleri azalmakta hem de işçi göçmenleri istihdam olanaklarına sahip olabilmektedir (Kahraman, 2012: 115; Şen ve Koray, 1993: 15-17). İşçi göçmenlerin yapmış olduğu göç hareketleri sonucunda, ekonomik entegrasyonuyla birlikte uyum süreci daha kısa bir zaman diliminde gerçekleşebilmektedir. Bunun sebebi ise işçi göçmenlerin yerel halkla aynı ortamda zaman geçirmesi ve birbirlerini daha yakın tanıma fırsatları olarak görülmektedir (Gutmann ve Gümrükçü, 2003: 124-127).

Han (2000: 64-75) ele almış olduğu “*Soziologie der Migration Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektiven*” çalışmasında, ekonomik entegrasyonla amaçlanan temel hedefleri şu şekilde sıralamıştır:

- Yabancı göçmenlerin çalışabilmeleri için çalışma ortamlarının oluşturulması.
- Mültecilerin yasal çalışma koşullarını kontrol edilmesi ve istismar maruz kalabilecek durumları ortadan kaldırmalıdır.
- Çalışan göçmenlerin çocuklarına; sosyal haklardan faydalanabilmesi için girişimlerde bulunulması.

- Yabancı kökenli vatandaşların yapmış olduğu iş başvurularında; ayrımcılığa maruz kalmaması için yasal düzenlemelerin oluşturulması.
- Sivil toplum örgütleri çalışan veya çalışmak isteyen göçmenler için bilgilendirici toplantıların yapılmasıdır.
- Geldiği ülkesindeki mesleğini devam ettirebilmesini sağlanabilmesi.
- Yüksekokul mezunlarının diplomalarını uygunluğu halinde denklik verilmesini kolaylaştırılması.
- Mültecilerin iş kurabilmeleri için devlet destekli projelerin olması.

Han’ında belirttiği üzere ekonomik alandaki göstergelerin sağlıklı biçimde yürütebilmesinin temel şartları yukarıda belirtilmiştir. Sosyal entegrasyon için önemli bir nokta olan ekonomik göstergeleri iyi analiz edilmeli ve kontrolü devlet mekanizması tarafından sağlanmalıdır. Bu durum hem ülkenin ekonomisinin büyümesini hem de göçmenlerin gelirlerini kendilerinin karşılanmasına olanak sağlamaktadır (Hunn, 2005: 71-73).

Göç ile gelen insanlar çalışma hayatına girmesiyle entegrasyon sürecine olumlu katkılar sağlanacaktır. Yabancı vatandaşların işyeri açması, vergi ödemesi ve ekonomiye katkıda bulunması da ülkeye önemli katkılar sağlanacaktır. Bu durum hem göçmenler için hem de yerel halkın gelirlerin artmasında önemli rol üstlenmektedir.

2.7.2. Sosyal Göstergeler

Heckmann (2015) entegrasyon sürecinin ikinci göstergesi olan sosyal göstergeyle ilgili olarak; göçle gelen insanların topluma kendilerini ifade edilmelerini önemli bulmaktadır. Göçmenler sosyal ağlarını (arkadaş, komşu, iş) genişletmeli ve toplumun sosyo-kültürel değerlerine saygı göstermesi gerektiği üzerinde durmuştur. Bu tür ağlarını genişletenler sosyal entegrasyon sürecine dahil olurlar. Tabi bu sürece girerken belirli aşamalardan da geçmek zorunda kalabilirler.

Goldberg ve arkadaşları (2004: 15-19) sosyal entegrasyon göstergelerinin; kimlik, kültür, etkileşim ve sosyo-kültürel değerlerini kapsayan aşamalar olduğunu ifade etmektedirler. Onlara göre yabancı vatandaşlar, sosyal göstergeleri iyice anlamalı ve yaşamlarına entegre etmelidirler. Böylece entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunlardan biri olan sosyal uyum problemini önemli bir derecede üstesinden gelebileceklerdir.

Sosyal göstergeler arasında önemli bir boyut olan diğer alanlar; iki farklı kültürden olanların evliliği, farklı grupların etkileşimi, mekânsal farklılıklar, suç oranların değişikliği gibi alt göstergeleri de kapsamaktadır. Özellikle intermarriage yani kültürlerarası evlilikler ya da iki farklı inanç/mezhep arası evlilikler sonucu sosyal entegrasyonun daha hızlı ve sağlıklı yürütmesine olanak sağlayabilmektedir (Kortman, 2011:29-35). Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde Kortman’ında belirttiği üzere sosyal göstergelerin her biri, entegrasyon süreci için birer basamak görevi görmektedir.

İhsan Çetin’in 2016 yılında ele almış olduğu “*Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu*” makalesinde Suriyelilerin sosyal entegrasyon göstergeleri ile ilgili şu cümleleri kullanmıştır:

“Suriyelilerin varlığına duyulan hoşnutsuzluklar ve bunların kimi zaman eylemsel, kimi zaman söylemsel düzeyde dışa vurulmasıdır. Cemaat tipi toplumlara özgü olan “biz” duygusu Suriyeli sığınmacıların kolaylıkla “öteki” olarak konumlandırılmasına imkân vermektedir. Bu da makalede esas mesele olarak işaret edilen entegrasyon meselesinin Türkiye için ne denli kritik bir sorun mahiyetinde olabileceğini göstermektedir. Sorunun ciddiyeti Türk vatandaşlığına geçen Suriyelilerin sayısının artması ve bu sığınmacıların kalıcı hale geldikleri düşüncesinin yaygınlık kazanması sonrasında daha da görünür hale geleceği rahatlıkla öngörülebilir. Altı çizilmesi gereken husus Suriyelilerin varlığının kabulü ve bazı çevrelerin toleransı, Suriye’deki iç savaşın devam etmesi ile bunların halen “geçici” statüsünde değerlendirilmeleriyle yakından bağlantılıdır. Bu statünün kalıcılık yönünde değişmeye başlaması, Türkiye Cumhuriyeti devleti ve toplumunun başka argümanlar geliştirmesinin yolunu açacaktır” (Çetin, 2016:201).

Çetin’in üzerinde durduğu nokta; Suriye kökenli kişilerin Türkiye’deki yasal statülerin “misafir”¹ kavramının getirmiş olduğu sorunlar ve entegrasyon sürecine olan olumsuz etkileridir. Bu durum hem Suriyeli hem de Türk vatandaşlar için sorun haline gelmiştir. Çünkü misafir olmalarından kaynaklanan “bir gün Suriye’ye geri gideceği” fikrinin hâkim olmasıdır. Böyle bir düşüncenin olması da entegrasyon sürecinin olumsuz bir seyre gitmesine yol açmaktadır.

2.7.3. Siyasal Göstergeler

Heckmann (2015) entegrasyon sürecini eserinde ele alırken; ev sahibi ülkenin yabancı vatandaşlar için uygulamış oldukları siyasi politikalar üzerinde durmuştur. Ona göre devletlerin yabancı vatandaşları ele aldıkları siyasi göstergeler, entegrasyon sürecinin önemli bir boyutunu tamamlayabilmektedir. Bu süreç diğer entegrasyon göstergelerine göre daha uzun sürebilmektedir. Bunun sebebi olarak Heckmann, devletlerin yasal düzenlemeleri halkın tepkisini çekmeden, uzun bir süreçte tamamlamak istemesi olarak görmektedir.

Finkelstein (2006: 17-23) göçmenler üzerine yazmış olduğu çalışmasında, yerel halktan birileri gibi eşit haklardan faydalanması gerektiği üzerinde fikir beyan etmiştir. Devlet, ülkesine gelen yabancı vatandaşların haklarını korumakla mükellef olduğunu ve ev sahibi ülkenin vatandaşları gibi göçmenlerinde siyasi haklardan faydalanması gerektiğini ifade etmiştir. Finkelstein, özellikle entegrasyon süreci boyunca yerel seçimlerde söz sahibi olmalarını, siyasi partilere katılımı ve sendika/derneklere aktif olarak yer almalarını önemi üzerinde durmuştur.

Özetle entegrasyon süreci içerisindeki siyaset göstergeleri bize, göçmenlerin toplumsal uyumlarında göçmen politikalarının öneminden bahsetmiştir. Göçle gelen bireylerin siyasete katılımı ne kadar yüksek olursa, entegrasyon süreci boyunca karşılaşılan sorunlarında siyasete tartışmasının önü açılmış olacaktır. Tablo 3’de de hem siyasi göstergeler hem de entegrasyon süreci boyunca genel kabul edilen diğer iki entegrasyonun özellikleri de yer almaktadır. Böylelikle sosyal uyumda önemi bir yer tutan “entegrasyon süreci” hakkında bilgiler çalışmada yer almıştır.

¹ Burada “misafir” kelimesinin kullanılmasındaki temel sebep; Suriye kökenli vatandaşların Türkiye’de geçici koruma altında bulunmalarıdır. Geçici koruma altında bulunan Suriyelilerinde bir gün geri gideceği düşüncesinden dolayı kapsamlı bir entegrasyon süreci başlatılamamıştır (TBMM, 2019).

Tablo 3: Entegrasyon gösterge özellikleri

<u><i>Ekonomik Göstergeler</i></u>	<u><i>Sosyal Göstergeler</i></u>	<u><i>Siyasal Göstergeler</i></u>
Çalışma durumu	Mekânın durumu	Statü durumu
Barınma desteği	Dil becerisi	Göçmen politikaları
Diploma denkliği	Irkçı hareketler	Vatandaşlık başvurusu
Özel mülkiyet	Intermarriage (Kültürler arası evlilik)	Siyasi partilere katılım Seçme/seçilme
Girişimciliğe destekleme	Ortalama yaş	Sendikalaşma
Mesleki kurs	Demografik göstergeler	Aile bağlarını birleştirme
İşsizlik oranları	Kültürleşme	Yasal çalışma başvurusu
Mülakata çağrılma	Suç işleme yüzdeleri	Sosyal güvenlik

Kaynak: Heckmann (2015) “*Integration von Migranten*” eserinden derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 3’de görüleceği üzere entegrasyon süreci boyunca; ekonomik, sosyal ve siyasal göstergelerin genel kabul edilmiş özellikleri yer almaktadır. Heckmann (2015) ele almış olduğu gösterge özelliklerinin; ülkeler tarafından dinamik bir şekilde hayatta geçirmesi durumunda, entegrasyon sürecinin sağlıklı ve hızlı dönüt alma ihtimalin de artabileceğini ifade etmiştir.

2.8. Entegrasyon Sürecinde Dilin Önemi

Cambridge Üniversitesinden öğretim görevlisi Wilga Rivers (1987: 8) “En iyi yeni bir dil öğrenme yolu: Karşılıklı iki bireyin, dil etkileşimin ne kadar sıklıkla yapıldığına bağlıdır.” Rivers’e göre, yeni bir dilin en kolay öğrenilme yöntemi etkileşim içinde olunmasıdır. Bireyler ancak birbiri ile sıkı etkileşim içinde olursa, yabancı dil öğreniminde hızlıca ilerleme sağlayabileceğini ifade etmektedir.

Yabancı bir dilin öğrenilmesi entegrasyon sürecine önemli katkı sağlamakta ve önemli bir vazife üstlenmektedir. Adıgüzel (2011: 45) dil bir toplumun en önemli stratejik hedeflerinden bir tanesi olarak görmekte ve yabancı kökenli bireyler için yeni bir dil öğrenilmesini zorlu süreçlerden geçtiğini dile getirmiştir. Entegrasyon süreci için önemli bir basamak olan dil sorununu sürekli insanlarla konuşarak öğrenebileceğini vurgulamaktadır.

Çek Cumhuriyeti’nde öğretim görevlisi olan Petra Fuková (2013: 38-39) ele almış olduğu yüksek lisans tezinde yabancı dil öğrenimin okul çağında hızlıca öğrenildiği ve birden fazla dil bilen bir insan için dil öğrenme aşaması daha da hızlandığını dile getirmiştir. Fukova bitirme tezinin bir bölümünde, dil öğrenimi ile ilgili:

“Yabancı dilin öğrenme aşamasında her zaman stabil bir düzen olmaz. Dil öğrenme aşamasında birçok faktör öğrenme aşamasını etkilemektedir. Kişinin yetenekleri, yaşı, hayat tecrübesi ve oturduğu ortam (...) Buna ek olarak geçmişteki tecrübeleri de dil öğrenme aşamasında etkilemektedir.” (Fukova, 2013; 42-43).

Keskin (2011: 27-30) dil öğrenme seviyesinin her birey için farklı olduğunu ancak ortak bir sorun olarak öğrenme süresinin uzun ve zorlu geçtiğini dile getirmiştir. Keskin, yabancı kökenli vatandaşlar için yeni bir dilin öğrenilmesi zor olsa da yaşamını idame ettiklerin ülkenin kurallarını da uymak zorunda olduğu ön sürmektedir. Bazı ülkeler, göçmenlerin ülkede konuşulan resmi dili öğrenebilmesi için ücretsiz programlar açmış ve her konuda destek vermektedir. Ayrıca ailelerini yanına getirebilmek için de gelecek eş ve çocuklarında belirli bir dil seviyesinde olmasını yasalarca şart koymuştur.

Kwansei Gakuin Üniversitesi öğretim görevlisi olan Michael Lessard-Clouston (1997) ele almış olduğu göçmenlerin dil öğrenmede karşılaşılan zorluklar ile ilgili makalesinde “Motivasyon hem öğrenci adına hem de öğretmen için önemli bir endişedir.” bahsetmiştir. Clouston’a göre dil öğrenme aşamasında motivasyon artırıcı çalışmalar öncelikler arasında olması gerektiğinden bahsetmektedir. Göçmenlerin motivasyon eksikliği veya dikkatsizliği dil öğrenme aşamalarında önemli sorunları birlikte getirmektedir. Bundan dolayı göçmenlerin entegrasyon süreci boyunca dil öğrenilmesi ve teşvik edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KOCAELİ ŞEHRİNDE YAŞAYAN GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURIYELİLERE YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmaya Ait Metodolojik Bilgiler

Severson ve arkadaşlarının (2013: 15-25) ele almış oldukları bilimsel çalışma olan “*Learning Qualitative Data Analysis in a North American University*” ele alırken yüz yüze mülakatın sosyal bilimlerde ön sıralarda ve verilerin analizlerinde önemli bir dereceye sahip olduğundan bahsetmektedir. Nitel araştırma yöntemleri son yıllarda sıkça başvurulan araştırma tekniklerin başında yer almaktadır. Kalitatif araştırma tekniği akademik camiada itibar görmeye başlamış ve birçok alanda araştırma tekniği olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda birçok üniversitede “*nitel araştırma/data analizi*” konulu dersler verilmeye başlandığı görülmektedir.

Kalitatif araştırma yöntemi temelde kantitatif araştırmasına göre sayılamayan ve derecelendirilmeyen sosyolojik çalışmalarda, hesap verilebilirliğe açık ve öznelliği ağır basan özellikleri barındırmasıdır (Özdemir, 2010: 323-343). Ele alınan bu çalışmada sahada karşılaşılan verilerle ilgili her türlü detay fenomenolojik² teorisi zemininden faydalanılmıştır. Bu çalışmanın nitel araştırma yönteminde; vakaların irdelenmesi ve fenomenolojik kuramının alt başlıkları tercih edilmiş olup, Kocaeli’nin farklı bölgelerinde yaşamlarını sürdüren 41 geçici koruma altındaki Suriyelilerle yüz yüze mülakat tekniğinden yararlanılmıştır.

2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklardan dolayı Suriye kökenli vatandaşlar maddi ve manevi zararları kaçınılmaz olmuştur. Bireyin anlam yüklediği her olgu maneviyatı taşır (Altuntaş vd., 2019: 198). Savaş sebebiyle milyonlarca insan yurtlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Komşu ülkelere sığınmak zorunda kalan Suriyeli Sığınmacıların gittikleri ülkelerde de hem ekonomik hem de sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle Türkiye’de, Dünya’da en fazla Suriyeli Sığınmacıları kabul eden ülke olmasından dolayı, birçok yönden olumsuz etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. Her ne kadar Türkiye’de Suriyeli Sığınmacı sayısı fazla olsa da dünyada en şefkatli ülkeler içerisinde Türkiye’nin geldiğini, yapılan bilimsel çalışmalarda tespit edilmiştir.

Kultas (2017: 15) ele almış olduğu çalışmasında ülkeler arası gerçekleşen gönüllü veya zorunlu göçlerden göç alan topluluğun; kültürel, sosyal, ekonomik, hukuk, mezhep, eğitim ve sağlık gibi alanlarda olumlu/olumsuz etkilendiğini bahsetmektedir. Göç etmek zorunda kalan insanların yıllar boyu yaşamış oldukları düzenlerini terk etmeleri onların da olumsuz etkilendiklerini, yaşamlarının kısa sürede değiştirmek zorunda kaldıklarını ve aile

² Fenomenolojik, sosyolojinin yüz yüze ilişkilerden oluşan özneler arası toplumsal gerçekliğin temeli veya dayanağı olduğu ve bu özneler arası ana göstergeler sistemidir (Detaylar için Bkn. Hamilton, 1998).

üyelerinin bazılarını savaştan dolayı kaybettikten sonra geldikleri ülkelerde de çeşitli problemler yaşamaları kaçınılmazdır.

Çalışmanın bu bölümünde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerle derinlemesine mülakat tekniği kullanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ele alınan çalışmada, Kocaeli’nde farklı bölgelerde ikametgâh eden 41 Suriyeli kişilere ulaşılarak sosyal uyum süreci boyunca karşılaştıkları açığa çıkarmak ve bu sorunlar karşısında entegrasyon sürecini nasıl etkilendiklerini tespit etmektir. Örneklem grubunu 21 kadın ve 20 erkek olmak üzere 41 kişiyle, şehrin farklı bölgelerinde, çalışmanın güvenilirliğini artırmaya yönelik demografik ve birçok değişkenlerin farklılık göstermesine ayrıca önem verilmiştir.

Araştırma kapsamında derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak, demografik özellikler, eğitim, dil ve sosyal, kültür, eğitim ve sağlık başta olmak üzere entegrasyon sürecini ve problemleri ana başlıklar halinde kategorize edilerek ele alınmıştır.

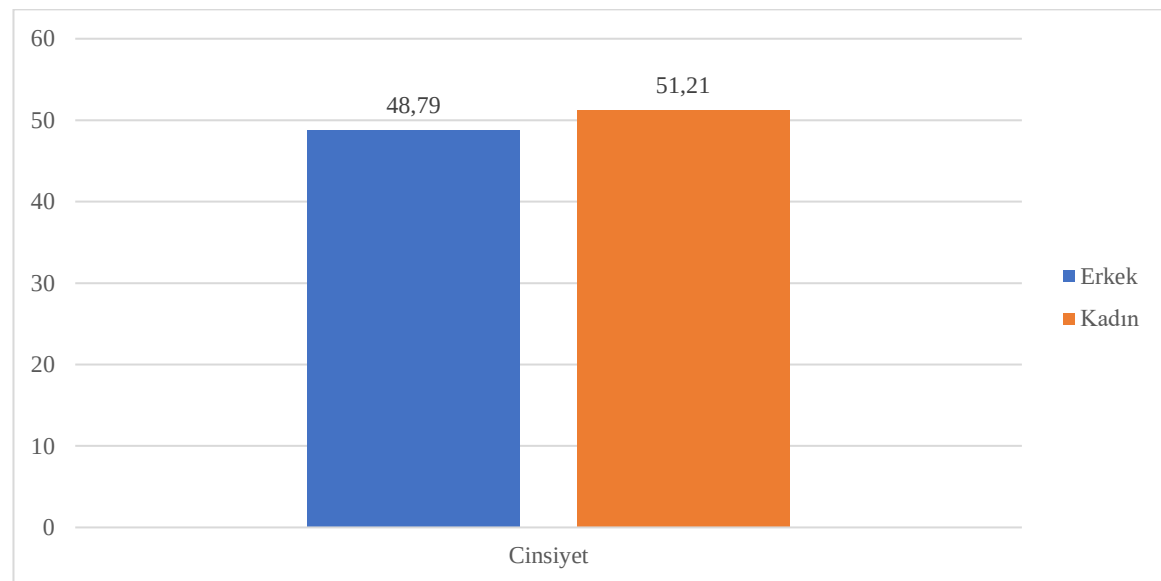
3.1.1. Demografik Özellikleri

Ele alınan araştırmanın bulguların değerlendirme bölümünde örneklem grubunun hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla katılımcıların; yaş dağılımları, cinsiyet, eğitim durumları, meslekleri ve genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde 41 kişinin özellikleri grafik ve şekillerle desteklenmiştir.

3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

Katılımcıların 21’i kadın, 20’si erkektir. Çalışma gündüz saatlerinde, hafta sonu ağırlık olmak üzere farklı günlerde mesai saatleri içerisinde gerçekleştirilmiştir. Hafta sonuna ağırlık verilmesinin bir nedeni erkek katılımcıların hafta içi çalışmaları ve boş zamanlarının olmamasından dolayı kaynaklanmaktadır. Saha araştırması kapsamında dengeli dağılımın olması, erkek-kadın sayılarının birbirine yakın olması hususuna önem verilmiştir.

Grafik 2: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

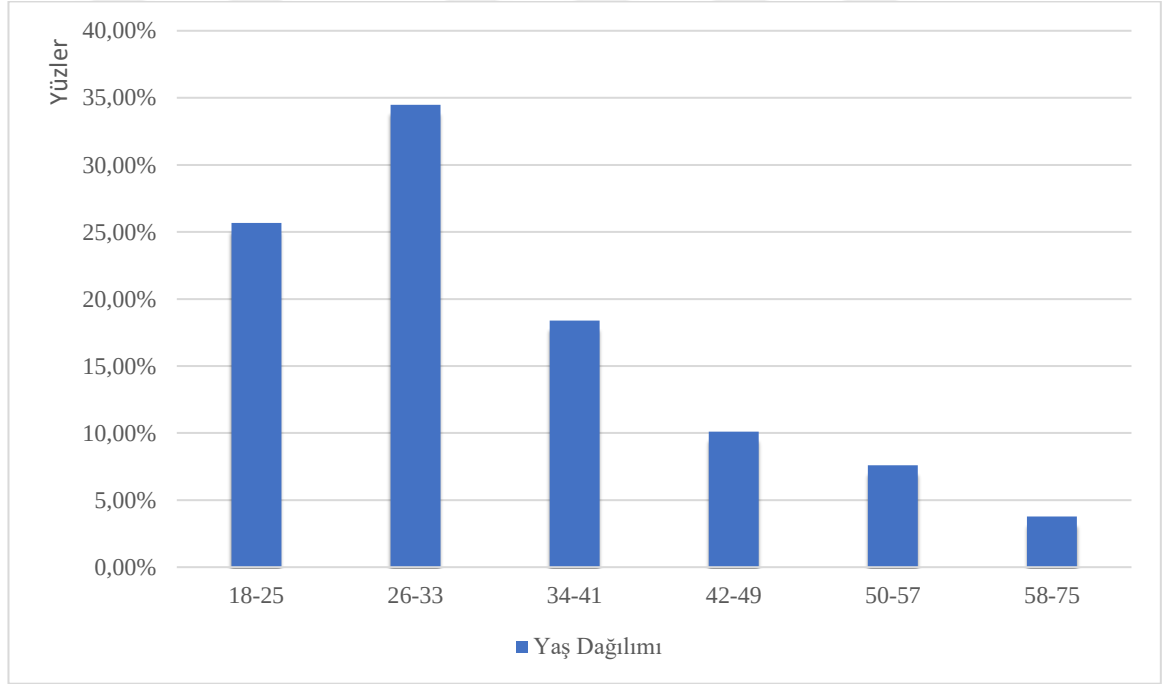


3.1.3. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Çalışmaya dahil olan katılımcıların yaş dağılımların dengeli olmasına dikkat edilmiştir. Araştırma kapsamında her yaş grubuna (hedeflenen yaş grubu aşağıda belirtilmiştir) erişmeye çalışılmıştır. Böyle olmasının sebebi cevapların; kısıtlı, benzer ve tekrarlayıcı veri analizlerin önüne geçilmesidir. Böylelikle ele alınan çalışmanın güvenilirliği yükseltildiği öngörülmektedir. Konu ile ilgili birçok farklı cevapların alınması hedeflenmiş, aynı aileden birden fazla kişi ile görüşme yapılmamasına önem verilmiştir. Katılımcıların yaş aralığında bakılacak olursak: Genç nüfus yoğunluğunun fazla olduğu göze çarpmaktadır. Saha araştırması boyunca genç nüfusa çokça karşılanmıştır. Ele alınan bu çalışmada 18 yaş altı Suriyelilerle görüşme gerçekleştirilmemiştir.

Araştırma kapsamında dahil olanların yaş aralığının grubu; 18-25, 26-33, 34-41, 42-49, 50-57, 58-75 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaş dağılımların grafiksel hali aşağıdaki gibidir.

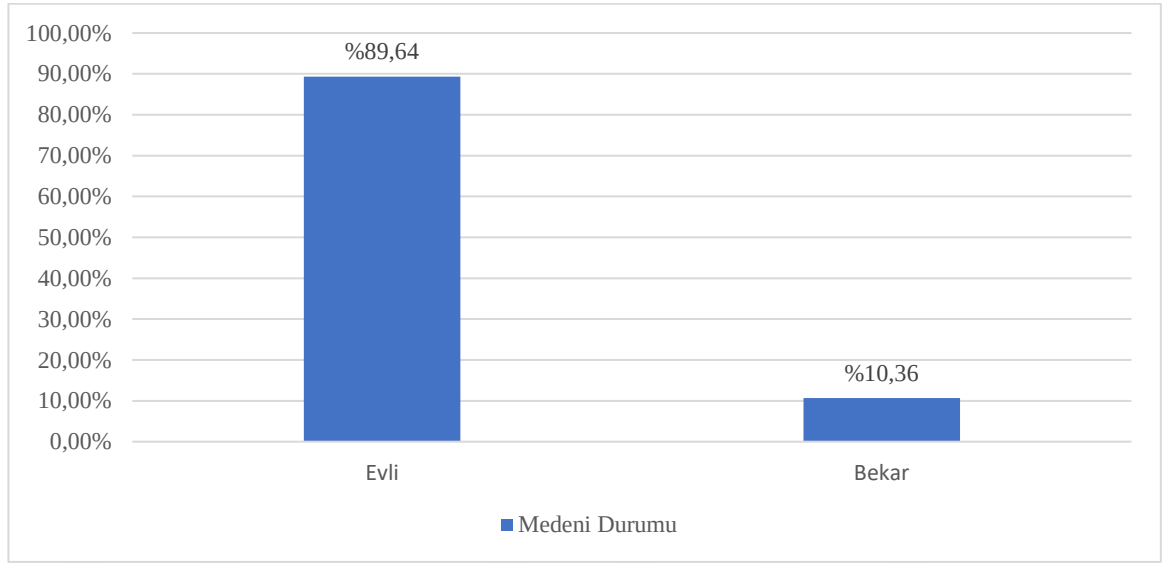
Grafik 3: Katılımcıların Yaş Dağılımı



3.1.3. Katılımcıların Medeni Durumu

Geçici koruma altındaki Suriyelilerle yapılan derinlemesine mülakat çalışmasının bulguları arasında, çalışmaya dahil olanların büyük çoğunluğunun evli olduğu ve erken yaşlarda evlilik kararı aldıkları tespit edilmiştir. Türkiye'ye gelmeden önce evlenenlerin sayısının oldukça fazla olduğu ve ülkelerindeki evlenme yaşının mezheplere göre farklılık gösterdikleri ve 18 yaş altı kişilerin de evlenebilecekleri bilgisine ulaşılmıştır.

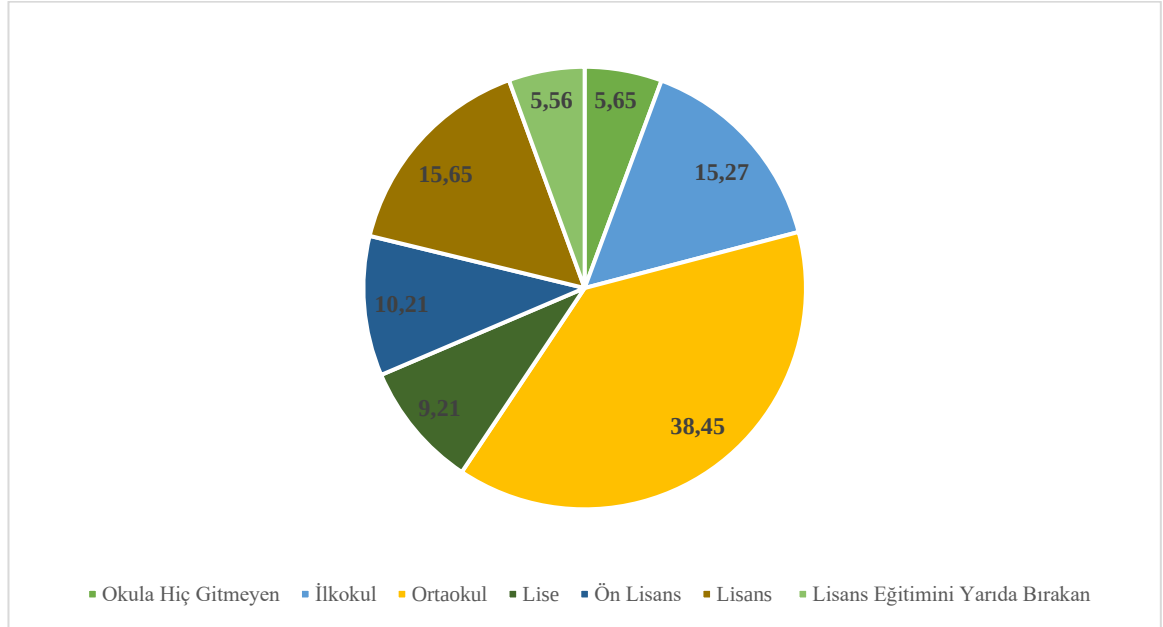
Grafik 4: Katılımcıların Medeni Durumu



3.1.4. Katılımcıların Eğitim Durumu

Saha araştırmasında sırasında Suriyelilerle yapılan mülakata eğitim durumların bir bölümünün üniversite mezunu iken azınlık grubunun okur-yazar olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Mülakat yapılan 41 kişinin çoğunluğunun orta okul mezunun olduğu bulgular arasındadır.

Grafik 5: Katılımcıların Eğitim Durumu



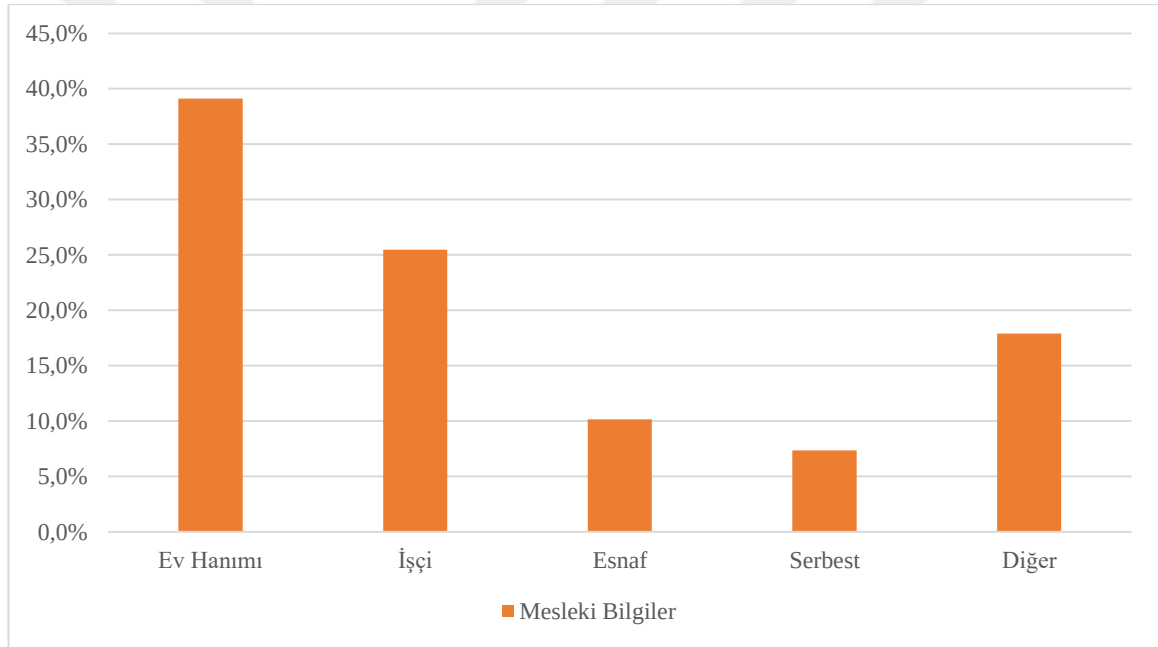
3.1.5. Katılımcıların Çalışma Durumu

Cevap veren 41 kişiden kadınların çoğunun ev hanımı olduğu, bir bölümünün ailesine destek vermek amacıyla ev işlerine veya küçük çaplı işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. Erkeklerin yarısından fazlasının tam veya yarı zamanlı çeşitli sektörlerde çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Çalışan kişilerin çoğunluğunun kayıt dışı çalıştıkları ve düşük ücretler aldıklarını ifade etmişlerdir.

Örneklem grubu oluşturan kişilerin yarısından fazlası farklı iş alanlarda çalışmaktadırlar. Bununla birlikte Suriye’de çalıştığı alanlara benzeyen alanlarda çalışanların sayısı oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Özellikle üniversite mezunlarının farklı alanlarda çalıştıkları ve düşük ücret aldıklarından dolayı rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmayanların çalışmama nedenleri olarak iş bulamadıklarını veya hasta olduklarından dolayı çalışmadıklarını dile getirmişlerdir.

Grafik 6: Katılımcıların Mesleki Bilgileri ³



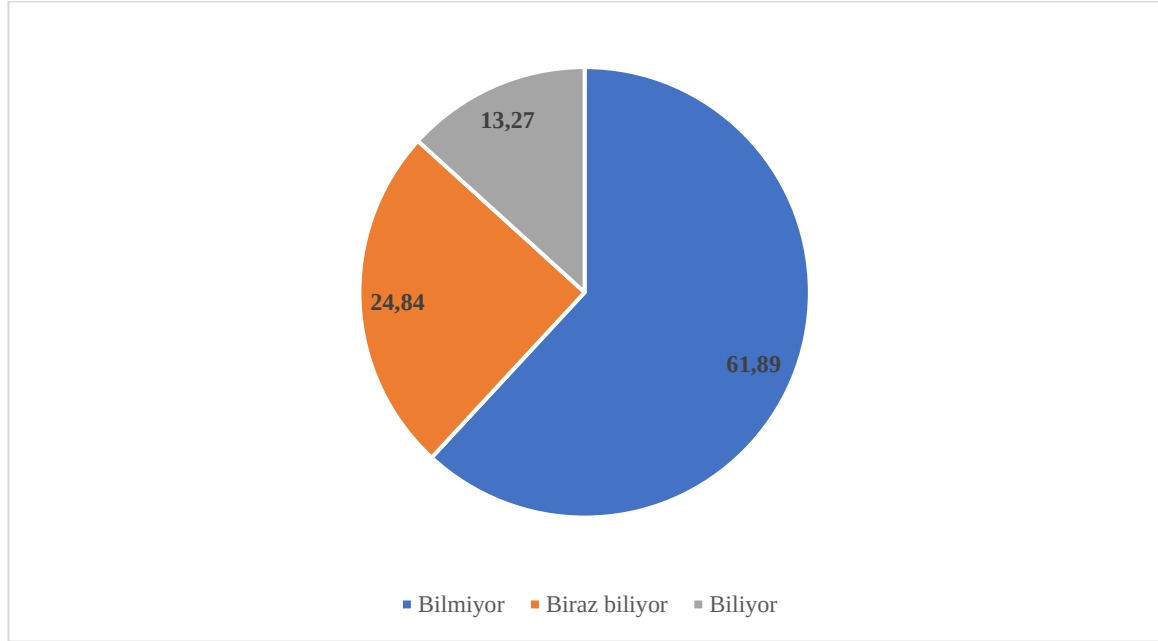
3.1.6. Katılımcıların Türkçe Yeterliliği

Saha araştırması sırasında en çok zorlanılan noktalardan bir tanesi katılımcıların Türkçeyi az veya hiç bilmiyor olmasıdır. 2011 yılından sonra Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan Suriyeliler, Türkiye’ye geldikten sonra bir bölümünün çadır alanlarında yaşamlarını devam ettirmek zorunda oldukları tespit edilmiştir. Kamp alanında yaşayan Suriyelilerin Türkçeyi öğrenmelerinin çok kısıtlı olması ve imkânların verimli olmamasından dolayı öğrenmeleri de güçlendirmiştir. Saha ziyareti kapsamında birçok Suriyelilerin Türkçeyi öğrenmek istediklerini lakin imkanların kısıtlı olmasından yakınmaktadır. Cevap veren 41 kişiden çoğunluğunu Türkçeyi bilmediği, bilenlerin sayısının oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Türkçe bilenlerin bir bölümünün çocuklarında Türkçeyi iyi bildikleri, Türkçe kurslarına devam ettikleri tespit edilmiştir. Türkçe bilmeyenlerin büyü bölümünün ise zamanlarının

³ Katılımcıların mesleki başlığı altında: İnşaat, tekstil, lokanta, tamirci gibi meslek grupları yer almaktadır.

kısıtlı olmasından dolayı Türkçe kursan gidemediklerini dile getirmişlerdir. Bununla birlikte Türkçe kurs sayısının az olması da etkenler arasındadır.

Grafik 7: Katılımcıların Türkçe Yeterlilik Durumu



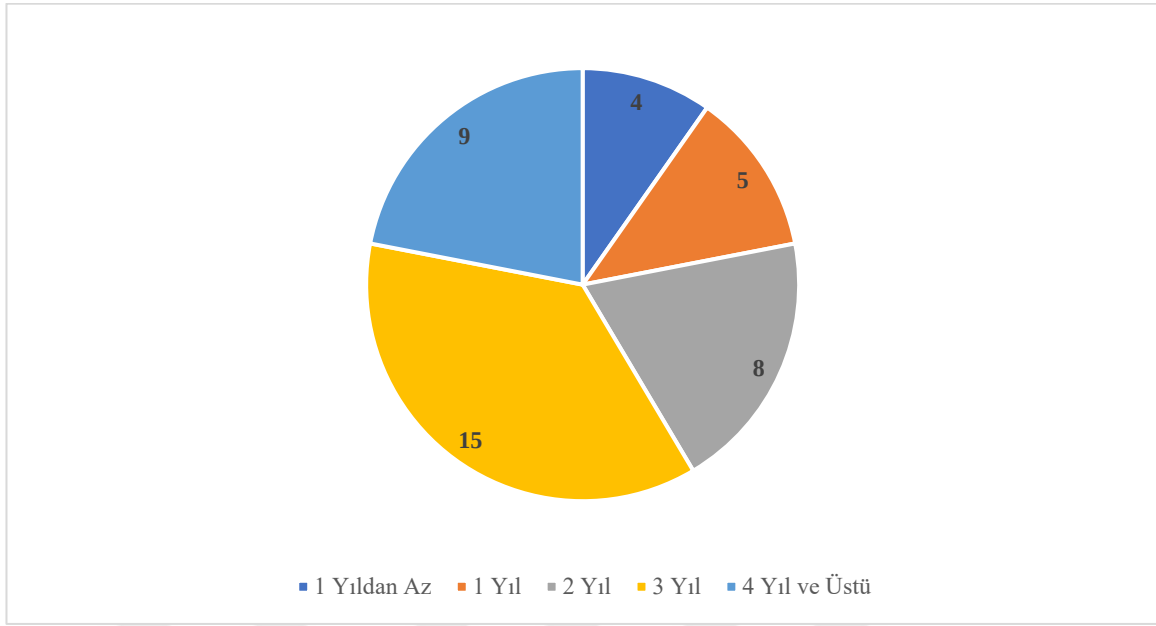
3.1.7. Katılımcıların Türkiye'deki Yaşamlarına İlişkin Bilgiler

2011 Suriye’de meydana gelen iç karışıklardan dolayı milyonlarca insan başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Başta Suriye’ye komşu ülkeler olmak üzere, birçok ülke Suriye kökenli vatandaşları mülteci/geçici koruma/şartlı mülteci gibi birçok farklı statüleri hakkı vererek, ülkelere süreli veya süresiz olarak kabul etmişlerdir. 2011-2016 yılları arasında kitlesel göç vasıtasıyla, milyonlarca Suriye kökenli vatandaşlar Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmışlardır⁴. Saha araştırması kapsamında cevap veren 41 kişinin büyük çoğunluğunun üç senedir Türkiye’de olduklarını, çoğunluğunun sınır hatlarındaki kamplarda kaldığı daha sonra farklı illere göç ettiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında Türkiye’ye düzensiz yollarla giriş yapan kişilerin halen devam ettiği, bu kişilerin geçici koruma statüsü kimliklerini alabildikleri de tespit edilmiştir. Özellikle aile bireylerin Türkiye’de olanların birçoğu düzensiz yollarla giriş yapmak istedikleri ulaşılan bilgiler arasındadır. Düzensiz yollarla giriş yapmak isteyenler büyük ücretler vererek sınır hatlarını geçmektedir. Bazıları ise kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmaktadır. Bu kişiler despot edilmektedir.

⁴ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun ifadesine göre Türkiye’de 2011-2019 Eylül tarihleri arasında 450 bin Suriyeli bebeğin doğduğu, bilgiler arasındadır⁴
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, Erişim Tarihi: 12.12.2019.

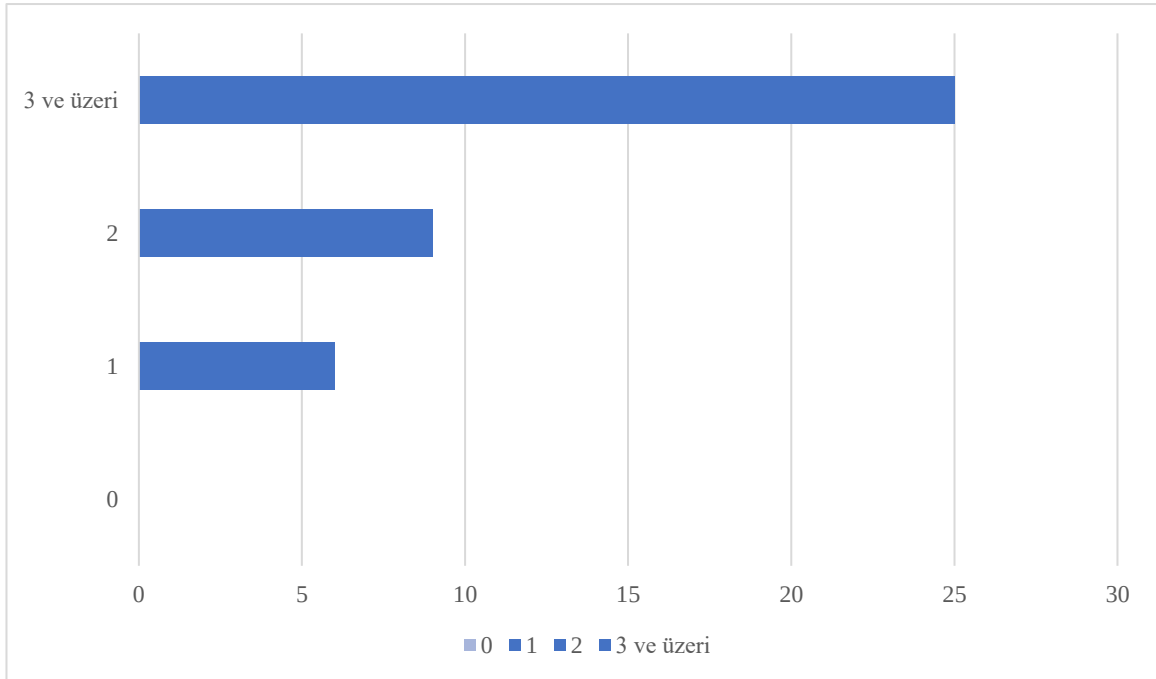
Grafik 8: Katılımcıların Türkiye’deki Yaşamlarıyla İlgili Veriler



3.1.8. Katılımcıların Çocuk Sayısı

Soruya yanıt veren 41 kişinin çoğunluğunun üç ve üzeri çocuk sahibi oldukları, erken yaşta evlilik yapan çiftlerin çocuk sayılarının çok olduğu bulgular arasındadır. Mülakat yapılan 41 kişinin 30’un üç ve üzeri çocuk sahibi olduğu, evli olan diğer kişilerin üçten daha az ya da hiç çocuk sahibi olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

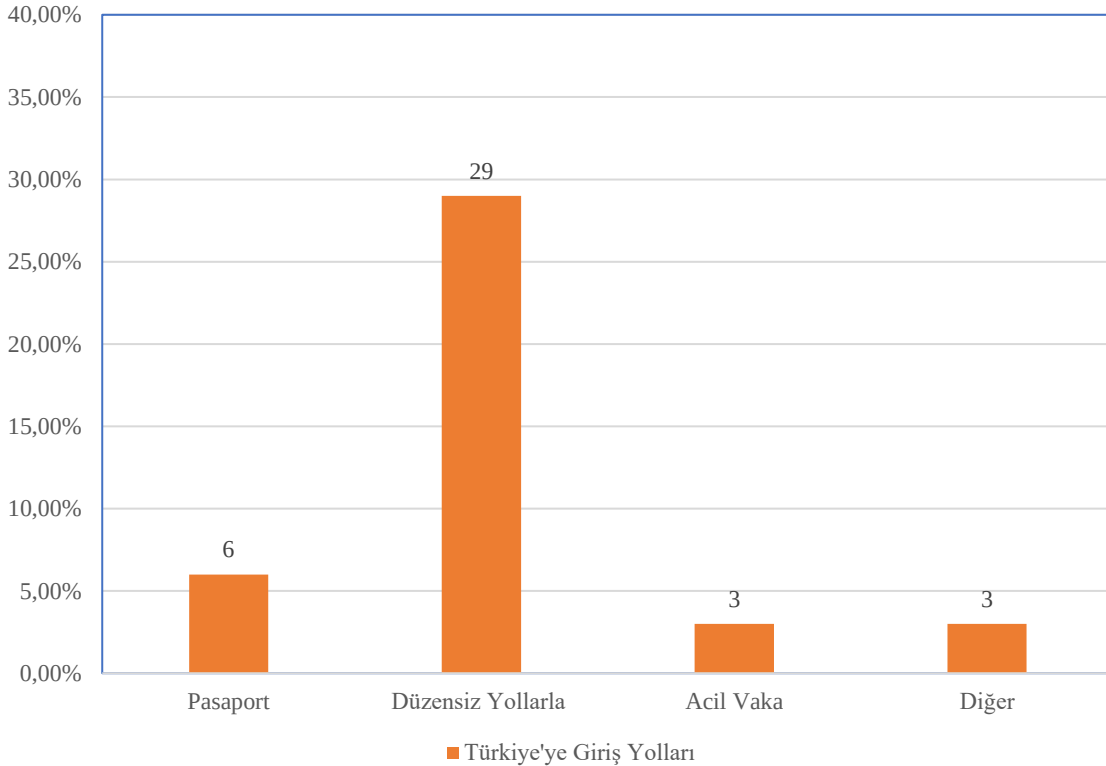
Grafik 9: Katılımcıların Çocuk Sayısı



3.1.8. Katılımcıların Türkiye'ye Nasıl Giriş Yaptığına Dair Bilgiler

Türkiye'ye nasıl giriş yaptığına dair soruya yanıt verenlerin çoğunluğunun düzensiz yollarla (kaçak) yaptığını, acil vaka (sağlık gibi) ve geriye kalanların pasaportla giriş yaptıklarını ifade etmişlerdir. Düzensiz yollarla giriş yapanların sayılarının fazla olmasının nedeni, Suriye'de meydana gelen ardı ardına saldırılar nedeniyle yanlarına alamadıkları resmî belgelerin (pasaport, kimlik, evlilik cüzdanı, çocukların kimlik bilgileri vb.) olduğu tahmin edilmektedir.

Grafik 10: Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Yolları

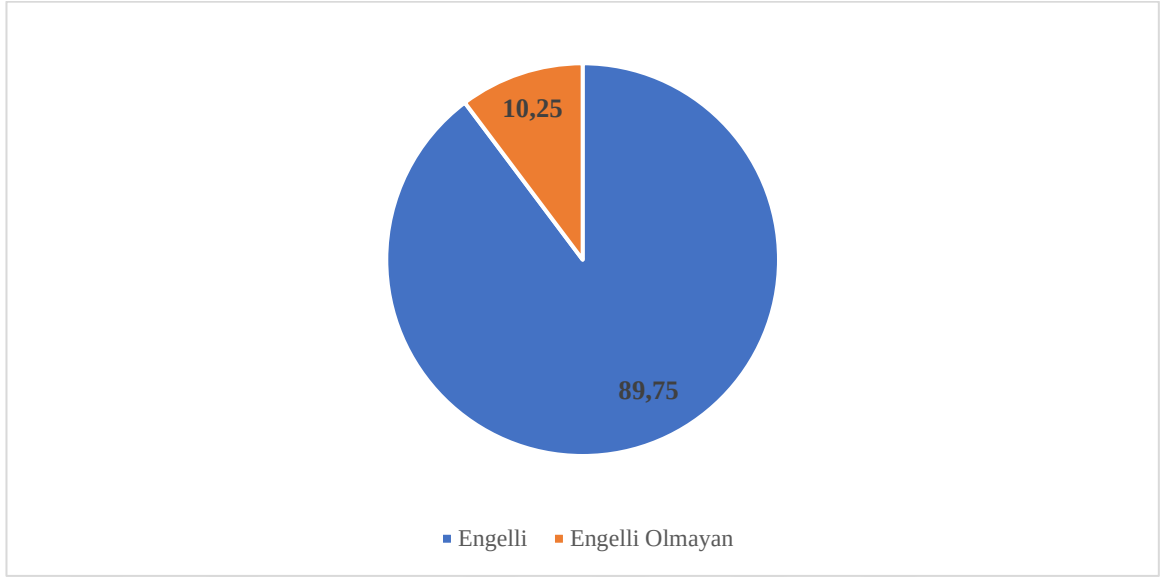


3.1.9. Katılımcıların Engellilik Durumu

Saha ziyareti sırasında mülakat yapılanların çoğunluğunun kendisinde veya ailesinde engelli birey olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların (engelli grubun) iki tanesinin ağır engelli olduğu, diğerlerin ise orta düzeyli engelli oldukları bilgisine ulaşılmıştır. Kendisinde veya ailesinde engelli olanların oranı %10,25 iken, kendisinde veya ailesinde engelli olmayanların oranı ise %89,25'dir. Saha çalışması boyunca engeli Suriyeli bireyle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Suriye'de meydana gelen bombalı saldırılar sonucu yararlanan ve engelli olanların sayısının da fazla olduğu, bu kişilerin bir bölümünün Türkiye'de tedavi edildiği bilgilerine ulaşılmıştır. Tedavi olanların büyük bölümüne geçici koruma statüsü verildiği tespit edilmiş, bu kişilerin büyük bir çoğunluğunun tedavilerine devam ettiği, ihtiyaç duyduğu tıbbi malzemelere erişebildikleri saptanmıştır.

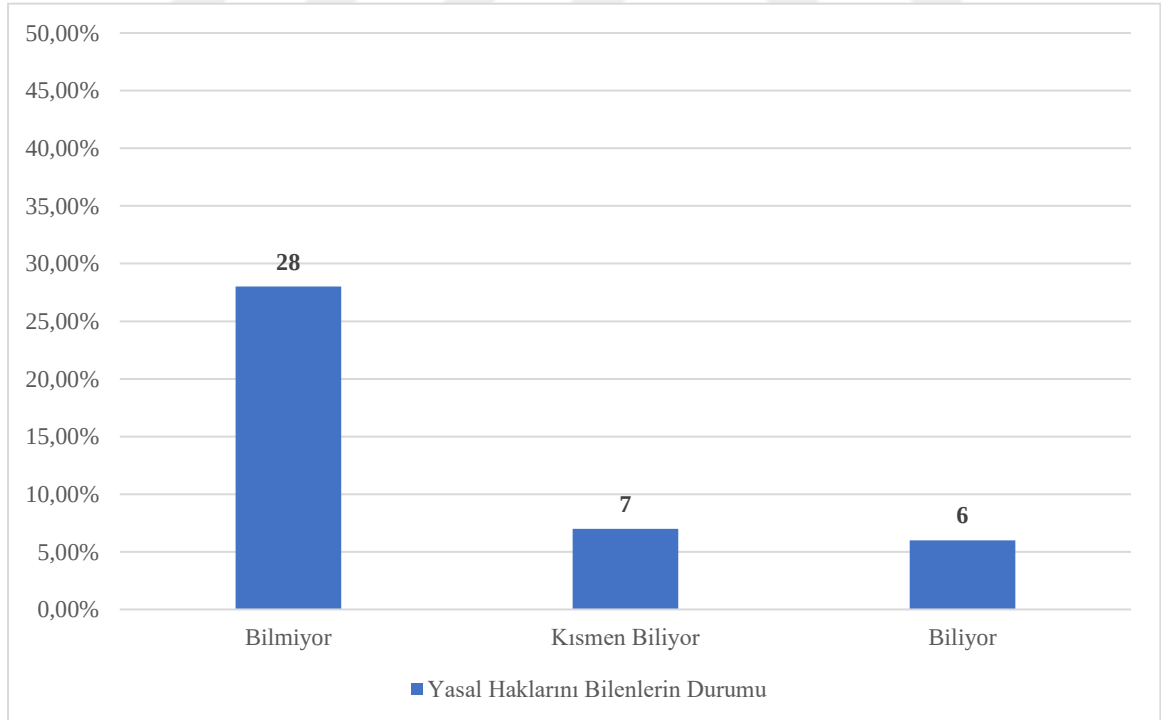
Grafik 11: Katılımcıların Engelli Oranı



3.1.10. Katılımcıların Yasal Özlük Hakları Hakkında Bilgi Durumu

Soruya yanıtlayanların çoğu yasal haklarını tam anlamıyla bilmediklerini, Türk kanunlarına hâkim olamadıklarını dile getirmiştir. Sonuçlara göre, katılımcıların büyük bir kesimi Türkiye’deki yasal ve sosyal haklarını bilmemektedir.

Grafik 12: Katılımcıların Yasal Haklarını Bilenlerin Bilgileri



3.2. Suriye’den Kaçmalarına Sebep Olan Temel Problemler

Ele alınan yüksek lisans tezi kapsamında, katılımcılarla yapılan mülakat görüşmelerinde; göç öncesi, sırası ve sonrasında karşılaştıkları sorunları kategorize edilmiştir. Göç öncesi yaşanan problemleri idrak etmek, göçe sebep olan durumların insan yaşamının üzerindeki etkisini anlamanın bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple görüşülen 41 Suriyelilerle belirttiği sorunlar aşağıdaki ana temalar olmak üzere alınmıştır.

3.2.1. Savaş

2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç karışıklardan sonra ülkenin birçok yerinde hükümet karşıtı eylemler başlatılmış, ülkenin farklı bölgelerinde çatışmalar yoğun şekilde devam etmiştir. Ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler en büyük sebep olarak savaş ve getirmiş olduğu haksızlıkları öne sürmektedir⁵.

K29: *Köyümüzde sakin bir yaşıntımız vardı. Lakin Beşer Esad politikaları yüzünden kısa sürede iç savaş oldu. Çocuklarımız çok korkuyordu, ne yapacağımızı bilmiyorduk. Çok hızlı hareket etmemiz gerekiyordu. Komşularımızı, akrabalarımızdan ölenler oldu. Biz de korktuk ve savaş sebebiyle ülkemizi terk etmek zorunda kaldık.*

E32: *Ben ve ailem Şam’da oturuyorduk. Büyük bir ailenin üyeleriydik. Her şeyimiz vardı ama savaştan dolayı annemi ve babamı kaybettim. Ailemin geri kalanına bir şey olacak diye çok korktum ben de Türkiye’ye Osmanlı’nın torunlarına sığınmak zorunda kaldım. Savaş bizi çok yıprattı.*

E40: *Savaştan dolayı.*

K34: *Savaş yüzünden binlerce insan öldü. Biz aslında ülkemizi bırakmak istemiyorduk fakat Esad hükümeti üzerimize bomba yağdırdı. Kimyasal bombalar attı. Ne yapalım, mecburiyetten savaştan dolayı kaçmak zorunda kaldık.*

K19: *Harpten dolayı memleketimizi bıraktık. Harp binlerce kişiyi öldürdü. Daha fazla duramazdık.*

K42: *Her gün bomba atılıyordu. Canlı bombalar camilerde, pazarda, okulda her yerde kendini patlatıyordu. Çocuğumu şehit verdim, ben de Suriye’de kalacaktım ama ailemi Suriye’de bırakamazdım. Türkiye sınır kapısını açınca mecburen ben de ailemle Anadolu’ya geldim.*

K33: *Ben Anneyim ve çocuklarımı düşünmek zorundayım. Savaş sebebiyle köyümüzden Halep’e gittik ama orada da iç savaş vardı. İnsanlar sokaklarda savaşıyordu. Her yerde ateş, bomba, silah sesleri, anneler çocuklarını*

⁵ 41 kişi ile yapılan mülakatlar kayıt altında alınmıştır. Çalışmada E (erkek) ve K (kadın) aponym olacak şekilde isimlendirilmiştir. Harflerin yanında bulunan sayı değerleri ise kişilerin yaşını ifade etmektedir.

kaybetmişlerdir. Ne yapabilirdim, kaçtım. Savaştan dolayı kaçtım, çocuklarımın geleceği için kaçtım.

K38: *Halep'te ailemle yaşıyorduk. 2013 yılında binamıza bomba düştü. Ailemin bir bölümünü şehit verdim. Öldüler... Ne yapacağımı bilemedim. Çok korkunç olaylar oldu. İç çatışma sebebiyle Suriye'yi terk etmek zorunda kaldım, kötüyüm.*

K27: *Ben yeni evlenmiştim. Eşimin askere çağırdılar, gitmek istemiyordu çünkü kimlerle savaşaacağını o da bilmiyordu. Savaş sebebiyle biz de korktuk önce sınır hatlarındaki kamplara gittik sonra kaçak yollarla Türkiye'ye giriş yaptık.*

K24: *Ben ve kardeşim savaştan dolayı ülkemizi bırakıp geldik. Mermiler, bombalar ve füzeler her yerde atılıyordu. Rahat uyuyamıyorduk, kötü kabuslar görüyorduk. Kardeşim engelli ve tedavi olması gerekiyor. Suriye'de yaşamamız imkânsız hale gelmişti. Savaşın getirmiş olduğu sonuçlar, her yerde farklıydı. Herkesin bir tanıdığı savaştan dolayı ölmüştü. Kardeşimin geleceği için Türkiye'ye giriş yaptık. Savaş olmasaydı kalabilirdim.*

E29: *Ben bir aile reisiyim ve ailemi düşünmek zorundayım. Size soruyorum, ülkenizde size kimyasal bombalar atsalar, acımasızca köyünüzü basıp, herkesi kurşuna dizesler, üzerinize füze atsalar ve halkı kendi kendilerine düşman etseler siz ne yapardınız? Savaşmak için silah lazım, güç lazım. Suriye'de bir sürü küçük ve büyük çaplı gruplar oluştu ama herkes birbiriyle savaşıyor. Savaştan dolayı kaçmak zorunda kalmak çok zor ama başka bir çözüm yolu bulamadım. Ailemi korumak zorundaydım.*

K27: *2015 yılında askerler bizim köyü bastı ve birçok insanı öldürdü. Annemi kaybettim. Babamı yaradılar. Kaçmak zorunda kaldım. Köyümüze tekrar geleceklerini söylediler. Bu sefer herkesi öldürebilirlerdi. Biz de köyümüzü bırakıp, sınıra geldik.*

3.2.2. Ekonomik Sebepler

Savaşın meydana getirmiş olduğu önemli sonuçları arasında ekonomi krizi gelmektedir. Suriye'de meydana gelen siyasi çalkantılardan dolayı ülkenin ekonomik durumu kritik hale gelmiştir. Ülkede yaşanan durumlardan dolayı enflasyon artmış, gıda kısıtlanması, işsizlik, su gibi olanaklara ulaşmak önemli sorunlar hale gelmiştir. Ülkenin ekonomik krizine girmesi sebebiyle milyonlarca insan işlerini kaybetmiş, çok zor şartlar altında yaşamlarına devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Saha araştırması sırasında katılımcılar:

K26: *Savaş yüzünden kocam işi kaybetti. Zaten köyde yaşıyorduk ve olanaklarımız iyi değildi. Herkes aç, susuz ve olanaklarının hepsini harcamıştı. Ne yapacağımızı bilmiyorduk. Bize gelen koli yardımlarıyla yaşamaya devam ediyorduk lakin bize yemiyordu. Bizde ailemizle birlikte Türkiye'ye sığınmak için başvuru yaptık.*

K29: Ben bir anneyim ve çocuklarımın her akşam aç uyumalarına daha fazla dayanamazdım. Kocam bombalı saldırıda öldü, kimsemiz kalmadı. Bize sahip çıkan Türkiye oldu, şu an hayataysak Türkiye'nin sayesinde.

E33: Muhalif gruplar ve Esad askerleri arasında yoğun çatışmalar devam ediyordu. Biz Halep'te yaşıyorduk, şehit merkezi bize 40 km uzak olmasına rağmen ekonomik durumumuz çok kötüleşmişti. Bir baba olarak aileme bakmak zorundaydım ama iş bulamıyorduk. Gerçi işveren de yoktu. Çünkü bombalama sonucu bir sürü yer yıkıldı, her yer dümdüz oldu. İş bulamadığım için Halep'i terk ettim ve Türkiye'ye geldim.

E23: Orada iş bulamamıştım. İş çok az vardı. Anlıyor musun? Ülkesini kimse terk etmek istemez ama biz resmen ülkemizden kovulduk, üzüntülüüz.

E22: Ben ve şu an eşim olan Meryem'le evlenecektik. Evlenmek için para lazım ama biz de iş imkanları çok azdı. Ben de evlenmek için Türkiye'ye geldim. Burada çalışıyorum ve evlendim, mutluym.

K27: Eşim iş arıyordu, bulamadı. İlk önce eşim Türkiye'ye gitti. Sonra bizi yanına aldı.

E37: Bombalı saldırı sonucu işyerimi kaybettim. Bomba binaya isabet etti ve fırınım yok oldu. Biz ailecek ekmek işi yapıyorduk. Karım ve çocuklarım bana yardımcı oluyordu. Biz insanlara bazen de ücretsiz ekmek dağıtıyorduk ama bombalı saldırı sonucu tüm ekipmanlarımız yandı, kül oldu. Çaresiz kaldım, başka iş aradım ama bulamadım. Çareyi başka ülkeye gitmekte buldum. Önce Libya'ya gidecektik ama bizi kabul etmediler. Biz de komşu ülkemize, Osmanlı'nın yadigarı Türkiye'ye gelmeyi düşündü. Bizi alacaklarını, ölümle baş başa bırakacaklarını hiç düşünmedik. Çünkü Türkler çok iyi insanlar. Allah onlardan razı olsun.

K33: İşsizlik, parasızlık ve ölüm tehlikesi. Durumumuz hem kritik hem de zamanımız kısıtlıydı. Çok ani kararlar vermek zorundaydık. Kocamın iş bulamaması, eve ekmek getirememesi ve bombalı saldırıların her gün artarak devam etmesi bizi çok zor duruma sokmuştu. Ekonomik sebeplerden dolayı biz de Türkiye'ye akrabalarımız yanına geldik, gelmeye mecburduk.

E27: Ekmek, süt, şeker, gıda sıkıntıları vardı. Türkiye sağ olsun bize koliler gönderiyordu lakin bizim yeni bebeğimiz oldu ve süt sıkıntısı çekiyordu. İş yok, para yok. Temiz sütü bulamıyordum. Bulsam bile çok pahalı, param yok alamıyordum. Eşimle konuştum ve çocuklarımızla birlikte Türkiye'ye düzensiz yollarla giriş yaptık. Burada temiz süt var, sağ olsun Türkiye insanları bize bakıyor, komşularımız çok iyi. Şükürler olsun ki buradayız.

E31: Kızımın hastalığı yüzünden geldik. Suriye'de onu tedavi edecek hastane yoktu. Paramız da azdı. Hastane yıkılmıştı, mobil hastanede tedavi edilemezdi. Biraz paramız vardı, onu da Türkiye'ye gelmek için harcadık. Her şeyi kızım için yaptım, Beşer Esad her şeyimizi aldı. Savaş yüzünden birçok arkadaşımı kaybettim, aileleri ortada kaldı. Çok mağdurlar.

E33: Biz kendimize bakacak iş bulamadık. Çok iyi bir işim vardı. Gelirim iyiydi, hayvanlarım vardı. Savaştan dolayı hepsi bombalı saldırıda öldü. Zalim Esad insan hayvan demeden herkesin üzerine bomba yağdırdı. Birçok aile ortada kaldı, biz de mağdur olduk. Çareyi Türkiye'ye kaçmakta bulduk. İyi ki buraya geldik, başka gidecek yerimiz de yoktu.

3.2.3. Kayıp Yaşamak

Savaşın getirmiş olduğu maddi ve manevi olumsuzluklar olmuştur. Suriye'de meydana gelen iç savaştan dolayı milyonlarca insan uzun yıllardır yaşamış oldukları toprakları terk etmek zorunda kalmışlardır. Bunların içerisinde ailesini, ailesinden birilerini, komşusunu, evini, hayvanlarını gibi herhangi birini kaybedenler de olmuştur. Bu kişiler, kaybettiklerinden dolayı ülkesini terk etmek istemişlerdir. 41 kişi ile yapılan mülakatta bazılarının vermiş oldukları yanıtlar:

K25: Eşimi ve çocuklarımı füze saldırısında kaybettim.

K31: Eşim ve çocuklarım Cuma namazına gittiler. Sakin bir gündü. Savaş sebebiyle korkumuz vardı ama yine de inancımızı kaybetmedik. Sonra camide bombalı saldırı olduğunu duyduk. Camiye koştum, ailemi aramaya ama ölmüşlerdir. Sonra öğrendim ki canlı bomba kendini patlatmış. Bir insan camide, namazdayken nasıl bunu yapar? Ben o saldırıda ailemi kaybettim, bir sürü insan orada öldü, şehit oldular. Çok zor günler geçirdim, ben de Türkiye'ye geldim. Gidecek baka bir yerim yoktu.

E30: Evimizin bahçesine bomba düştü. Çocuklarım orada oynuyordu. Hepsi öldü, komşu çocuklarda oradaydı onlarda öldü. Şimdi ben ve eşim tek başımıza kaldık. Çocuklarım şehit oldu! Biliyorum ve inanıyorum. Allah bize yardım ediyor, orada yaşamaya devam etseydik belki biz de ölecektik. Biz ülkemizden kaçmadık, kaçmak zorundaydık. Elimizde bomba, silah, mermi yok... Kiminle savaşıcağız. Onu bile bilmiyoruz. Zalim Esad yüzünden ülkemiz bu duruma düştü. Çocuklarımı kaybettim, anlıyor musun?

K25: Çocuklarımın bir tanesi engeliydi. Yürüyemiyordu. Engelli olmasından dolayı kısıtlı imkanlar dahilinde bahçeye çıkabiliyordu. Bir seferinde bahçeye oyun oynamaya çıkarttık. Abisi ona yardımcı oldu, onunla güze oyunlar oynuyordu. Sonra birden DAEŞ askerleri geldi, evi taradılar. Çocuklarım gözümün önünde öldüler. Her şey çok ani gelişti, askerler eşimi de aldılar. Eşim onların elinde. Hiçbir şey yapmadık. Çocuklarımı ve eşimi kaybettim. Gidecek yerim kalmadı. Ben de mecburen Türkiye'ye önce kampa geldim, sonra Kocaeli'ye akrabalarımın yanına yerleştim. Ailemi özliyorum, çok üzgün bir haldeyim.

K27: Eskiden evimiz ve aramız vardı. İkisini de elimizden aldılar. Çocuklarımın geleceğini de aldılar. Bizim de geleceğimizi aldılar. Umutlarımızı, ümitlerimizi kısaca her şeyimizi savaş aldı. İnsanlar Suriye'de her şeyini kaybediyor. Her geçen gün Suriye daha kötü bir yer haline dönüşüyor. Şam'da yağmacılık, insan kaçırma gibi kötü olaylar artmıştı.

E25: Evimiz yıkıldı.

E28: Tanklar evimizi bombaladı. Çok şükür kimse evde yoktu ama evimizi kaybetmiştik. Tüm birikimimiz yandı, hiçbir şeyimiz kalmadı. Zaten savaş sebebiyle işsizdim, paramızda kalmayınca yapacak bir şeyim kalmadı.

E37: Eşimi, ailemi, evimi, akrabalarımın bir bölümünü, köpeğimi kaybettim...

E44: Yardım kolisi almak için uzak bir köye gittik. Yol üzerinde DAES askerleri bizi yakaladı, birkaçımız kaçmayı başardık lakin kardeşimi kaybettim. Şimdi nerede bilmiyorum, daha fazla ailemden birilerinin kaybolmaması ve ölmemesi için ülkeyi terk etmek zorunda kaldım.

E47: Bu soruya yanıt vermek istemiyorum. Tek söyleyeceğim cevap: Kimsem kalmadı...

E38: Rejim muhalifleri bölgemizi kontrol altına alınmasıyla oğlumu aldılar. Onun hakkında tek bir fikre sahip değilim, öldü mü veya hayata mı? Bilmiyorum

E19: Türkiye'ye 3 ay önce kaçak yollarla geldim. Suriye'de köyde yaşıyordum ve ailemin bir bölümünü savaşta kaybettim. Savaş olduğunu düşünmüyorum çünkü herkes birbiriyle çatışyordu. Ne yapacağımızı bilemedik. Para kazanmak için Türkiye'ye geldim. Daha sonra tekrar gitmeyi düşünüyorum ya da ailemin geri kalanını yanıma alacağım.

E25: Asker kılıklı kişiler kardeşimi kaçırdı. Onun yerini öğrenebilmemiz için bizden 1000 dolar para istediler. O kadar paramız yok. Parayı versek onu nasıl alabileceğimizi de bilmiyorum. Çok çaresiz kaldık.

E50: Bizim her şeyimiz vardı oğlum. Bizim aşiret çok büyük. Halen büyük mü bilmiyorum, tek bildiğim savaş çok kötü. Aşiretimiz Beşer Esad'ın karşısında durdu. Biz karşı durduğumuz için bize saldırdı, birçok akrabam öldü. Beşer Esad hiç kimseye acımıyor.

3.2.4. Cezaevi ve Kötü Muamele

Göçe sebep olan nedenlerden bir tanesi de cezaevlerinde tutulan daha sonra bir şekilde tutulduğu yerden kaçan kişiler yer almaktadır. Saha ziyareti kapsamında bu kişilerin sayısı az olmakla birlikte öne sürdükleri cevaplar ne kadar zor günleri geçirdiklerini göstermektedir. İsteği dışında bir yerde tutulanlar daha çok erkekler olmakla birlikte kadınların sayısının da fazla olduğun bulgular arasındadır.

K28: Eşimi ve çocuklarımı kaybettim. Askerler, kimin tarafından bilmediğim yüzü kapalı kişiler beni zorla alıp bilmediğim bir yere götürdüler. Uzun zaman orada kaldığımı hatırlıyorum. Çok kötü muameleye maruz kaldım. İnsanlık dışı hal ve hareketler içerisinde oldular. Bulunduğum cezaevi gibi yerde birçok kadın ve kız çocukları vardı. Bizlere gün içerisinde sadece bir öğün yemek veriyorlardı. Bazen de hiç vermiyorlardı Çok kötü davranıyorlardı. Her gün

dua ediyorduk, buradan kurtulmak istiyorduk. Ailemi kaybetmiştim, ne yapacağımı da bilmiyordum. Sonra bulunduğumuz yere saldırı gerçekleşti. Biz de oradan bir şekilde kaçmayı başardık. Hayatta olduğum için mutluyum ama yaşıyor muyum? Hayır, ruh gibi ortalıkta dolanıyorum. Suriye’de kalamadım Türkiye’ye akrabalarımın yanına yerleştim.

E26: *Beşer Esad’a bağlı askerler zorla beni ve kardeşimi askere almak istedi. Biz onların yanında olmadığımızı söyledik. Onlarda bizi alıp hapis haneye attı. Çok zor günlerdi. Sonra muhalif güçler bizi bulunduğumuz yerden kurtardı. Onlar olmasaydı şu an belki de ölmüştük.*

E28: *Askere gitmemek için kaçtım. Kiminle savaşacağımı bilmiyordum.*

E22: *Beni askere alacaklardı. Annem ve babam buna izin vermedi. Askere gitmemek için kaçtık ve Türkiye’ye sığındık. Orada olsaydım belki de şu an askerdeydim ya da ölmüştüm...*

E27: *Birçok grup insanları yanlarına almak istiyordu. Zorluk çıkaranları alıp, bir odaya hapis ediyordu. Beni de çağırdılar ama gitmedim. Bundan dolayı beni de aldılar ve ceza evinde kaldım. Günlerce işkencelere maruz kalmıştım. Vücudumun her yerine işkence uyguladılar, öleceğimi düşünmüştüm. Umudum kalmamıştı. Allah bize yardım etti, bizi başka bir grup askerler kurtardı.*

3.2.5. DAEŞ (İŞİD)

Suriyelilerin ülkelerini terk etmek zorunda oldukları diğer bir sebep DAEŞ’dir. Irak’tan yola çıkmışlardır. Bu grup Suriye’de bazı bölgeleri işgal etmiş ve yerel halka kötü muamele etmişlerdir. DAEŞ ya da İŞİD olarak da lanse edilen grup, Dünya’nın birçok ülkesinden katılımcısı olan ve ağırları geniş olan terör örgütüdür. Bu kişiler işgal ettikleri yerlerde aşırı baskıcı uygulamalar gerçekleştirmiş ve binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Katılımcıların bir bölümü bu sorumuza yanıt vermek istememiştir. Nedeni olarak kötü işkenceler olduğu ön görülmektedir. Soruya yanıt verenlerin bazıları ise:

K30: *Kocam DAEŞ’in eline düşmüştü. Uzun zaman haber alamadık. Kendisi bir yolunu bulup, kaçmıştı. Biz de DAEŞ geri gelip, eşimi almasın diye köyümüzden kaçtık. DAEŞ bir sürü insanı kaçırmıştı ve öldürdüğü onca insan vardı. Kötü günler geçirdik.*

E28: *Suriye’den kaçmamın sebebi güvenliğimiz olmamasıdır. DAEŞ, Esad askerleri ve bilmediğimiz gruplar bizi yanlarına çekmek istiyorlardı. Ortada kalmıştık. Bulunduğumuz bölgeyi DAEŞ ele geçirmişti, insanları öldürdüğünü canlı olarak izledim. Ben de ailemi korumak amacıyla DAEŞ’den kaçtım.*

E55: *DAEŞ bağlı militanlar her köyü basıp insanların boğazlarını kesip, kurşuna diziyordu. Biz de bu haberi duyunca köy halkı olarak çok korktuk. DAEŞ’in bizi öldürmesini ya da kaçırtılmasından korkuyorduk. Aslında onlarla savaşabilirdik lakin silahımız ve mühimmatımız yoktu. Yoksa onlarla sonuna kadar savaşırdım çünkü asker kökenliyim ben, onlardan korkacak değilim. Ama elimizde bir şey olmayınca kaçmaktan başka çaremiz kalmamıştı.*

E61: Ben ve ailem köyümüzde 50 senedir yaşıyorduk. Bu savaştan sonra bir sürü insan farklı yerlere kaçtı. DAES'in çok kötü insanları öldürdüğünü, hiç kimseyi acımadığını duymuştum. Ailemi korumak için köyümüzden ayrıldım. Beni en çok üzen olaylardan bir tanesi köyümüzü terk etmemizdir. Ailem için yine olsa gene yaparım. Keşke savaş olmasaydı.

3.3. Suriye'den Türkiye'ye Gelirken Güzergâh Boyunca Karşılaşılan Sorunlar

Katılımcılarla yapılan derinlemesine mülakatta, onlara göçün başka bir boyutunu yolculuk sırasında karşılaştığı sorunlar sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların büyük çoğunluğu cevaplamış lakin bazıları o günleri hatırlamak istemediğinden cevap vermek istememiştir. Soruya yanıt verenlerden ön çıkan yanıtlar:

E58: Türkiye'ye geçmek çok zordu. Biz sınıra gittiğimizde sınır kapıları kapanmıştı. Ben ve benimle gelen aile üyelerim toplam 11 kişiydik. Sınır hattında daha fazla kalmamız mümkün değildi çünkü birçok grup sınır hatlarındaki insanlara mermi sıkıyordu. Biz de her birimiz için 400 Dolar para vererek, sınır geçtik. Tüm paramızı verdik, sınırı geçerken mayınlardan geçiyorduk. Çok tehlikeli bir yolculuktu. Kışa denk gelmesi bizi daha da zor duruma düşürdü. Grup halinde saatlerce yürüdük. Çok hızlı olmamızı gerektiğini söylediler. Sonunda Türkiye'ye ulaştık.

E39: Sınırı kapısı açikken, topluca Türkiye'ye geçiş yaptık. Binlerce insan, yüzlerce çocuk. Evimizi, eşyalarımızı ve topraklarımızı bırakarak geldik. Gelirken çok zorlandık lakin yapmak zorundaydık.

K34: Eşim eve geldi. Çok acil paraya ihtiyacımız olduğunu söyledi. Ona son kalan altınlarımızı verdim, o da bozdurup kaçak yollarla Türkiye'ye geçiş yapmak için insanlara vermiş. Bizi kandırdılar, paramızı aldılar ama yardım etmediler. Biz daha sonra farklı yollarla giriş yaptık. Paramız bitmişti. Ortada kaldık.

K38: Biz diğer insanlara göre ucuz geldik. Normalde çok para istiyorlar. Yol boyunca çokça tehdit edildik. Bizden daha fazla para almak için yol boyunca ara ara tehdit ettiler. Polise, askere yakalatırız dediler. Biz de şaşırdık ne yapacağız diye. Sonra bizi Türkiye'ye getirdiler. Sonra elimizdeki saatleri, telefonları aldılar. Anlayacağınız her şeyimiz almak istediler. Kime güvensek, bizi yol üstü bıraktı. Savaştan kaçıp, yol boyunca bile ölüm korkusunu yaşadık.

E24: Türkiye'ye otobüslerle geldik. Nasıl geldiğimizi bilmiyorum. Çok para verdik. Ben ailemle geldim. Babam 9 bin dolar verdiğini, yarısını peşin kalanını daha sonra vereceğini söylemişti. Üstümüzde çok az paramız kalmıştı. Tek ümidimiz buradan kaçmak ve yeniden hayatta bağlanmaktı.

E29: Kaçakçı bizi sınıra doğru getirdi. Sonra bizi bir tünele soktu. Tünelden çok zor yürüyorduk. Işık çok azdı, kardeşim ağlıyordu. Sınır hattında tünelin olduğunu hiç düşünmemiştim. Türk askerlerin bizi yakalanması an meselesiydi. Toprağın üstüne çıkınca koşarak başka yere gittik. Orada biraz bekledikten sonra akşam otobüslerle İstanbul'a geldik. Yol boyunca çok korktuk. Çünkü

asker bizi yakalarsa tekrar Suriye'ye yollayacağını düşünüyorduk. Türk askerlerinin kötü davrandığını hiç duymadık tek korkumuz Suriye'ye geri dönmekti.

E35: *Türkiye'ye giriş yapmak çok zorlamıştı bizi. Günlerce dağlarda yürümek zorunda kaldık. Aç ve susuz şekilde saatlerce yürümek zorunda kaldık. Yemek yemeden saatlerce yürüdük. Sınır hattı boyunca birçok sorunla baş başa kaldık. Yol boyunca ümitlerimizi kaybetmemek için birbirimize destek olduk.*

E49: *Parça parça gelmek zorunda kaldık. Sınırdan geçmek bizim için zordu. Torunum engelliydi ve geniş bir aileydik. Benle birlikte 15 kişiydik. Kaçakçılar kişi başı bizden 700 dolar para istedi. Lakin bizde o kadar para yoktu çünkü evimiz yanmış, tüm paramızı kaybetmiştik. Biz de karar aldık. Parça parça sınır hattını geçtik. İlk önce 5 kişi geçti. Onlar Türkiye'de çalıştı. Biz de daha sonra gidebildik. Çok zordu. Kaçak yollarla giriş yapmak için saatlerce bir yerde bekledik. Kaçakçılar iyi insanlar değillerdi. Tek derpleri paraydı. Türkiye'ye geçerken asker bizi bağırırdı. Geri gidemezdik, koşarak sınır hattını geçtik. Grup farklı yerlere dağıldı. Ben ailemi toparlamaya çalışıyordum, hızlı olmalıydık. Türk askerleri bizi yakaladı.*

3.4. Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Kocaeli'ndeki Mevcut Durumları

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 27.11.2019 tarihli verisine göre; Türkiye'de 3.691.133 geçici koruma altında Suriyeliler ikametgâh etmektedir. Geçici barında merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı: 61.781. En fazla kalabalık olan barınma merkezleri: Adana, Kilis, Kahramanmaraş, Hatay ve Osmaniye'de bulunan merkezlerdir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün aynı verisine göre Kocaeli'nde yaşamlarını devam eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı: 55.792'dir. Ele alınan bu çalışmanın başlangıç tarihinden bugüne kadar ortalama 5.000 kişinin Kocaeli'ne yerleştiği bilgisine ulaşılmıştır. Kocaeli'nin bu denli kısa sürede Suriyelilerin gelmesinin önemli nedenleri: Şehrin sanayi ve yerel işgücünün imkanlarının çok fazla ve çeşitlilik göstermesi, İstanbul'a yakın olması ve kozmopolit yapısından dolayı aşırı göç alan bir şehirdir. Kocaeli her geçen yıl bir önceki yıllara göre Suriyelilerin rağbet gösterdiği, ev sahipliği yapmaktadır.

Araştırma kapsamında Kocaeli'ni tercih edenlere bakıldığında; iş imkanların fazla olduğu, aile, eş ve dostlarının bu şehirde yaşamaları öne çıkan nedenlerdir. Ayrıca İstanbul ve Bursa illerine yakın olması bu şehri cazip kılmıştır. Bununla birlikte Kocaeli İl Göç İdaresi 2019 Temmuz ayına kadar geçici koruma statüsü kimliği veren iller arasındaydı. Böyle imkânın olması henüz geçici koruma statüsüne sahip olmayan kişilerin Kocaeli'yi tercih etmesinde önemli etkenler arasında yer almıştır. İstanbul Valiliğin koordine ettiği düzensiz göçle mücadele kapsamında, İstanbul'da kaydı olmayan yabancı uyruklu vatandaşların başka illere gönderimi çalışması yürütülmüş, 12 Temmuz ile 15 Kasım 2019 tarihleri arasında gitmeleri için süre tanınmıştır. Bu çalışma kapsamında İstanbul'da kaydı olmayan Suriyelilerde başka illere gönderimi gerçekleştirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2019).

Araştırma kapsamında Kocaeli'nin en fazla Suriyelilerin yaşamlarını sürdürdüğü ilçeler: Gebze, Darıca, Çayırova ve İzmit merkezinde çalışma yürütülmüştür. Özellikle Gebze ilçesinin organize sanayisinin gelişmişliği, İstanbul'a yakın olmasından dolayı en fazla Suriyelilerin ikametgâh ettiği Kocaeli'nin bir ilçesidir. Çalışma kapsamında saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında: Hedef kitlenin genel profilini çıkarmak, çalışma sırasında entegrasyon süreci boyunca karşılaşılan sorunları tespit etmek ve Kocaeli'nde yaşadıkları sorunlar hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlanmıştır. Kocaeli'yi tercih eden bazı görüşmecilerin aktardıkları:

E35: *Kocaeli 'ye geldik çünkü burada akrabalarımız vardır. Suriye 'den kaçmak zorunda kaldık ve akrabalarımız bizi buraya çağırdı. Burada çalışma imkânı da var. İnsanla burada gayet iyiler ama bazıları bizi sevmediğini düşünüyorum. Yine de Türkiye güzel bir memleket. Milyonlarca Suriyeli buraya geldi ve Türkiye halkı bizi kabul etti, teşekkür ederim.*

E33: *Benim dayım 3 sene önce Gebze'ye gelmiş. Biz de ilk olarak Şanlıurfa kampında kaldık. Kamp alanında daha fazla kalamazdık. İmkanlarımız çok kısıtlıydı, biz de dayımın çağrısı üzerine Gebze'ye taşındık.*

K27: *Biz ilk olarak Hatay kampında kaldık. 2 sene orada kaldıktan sonra kampın kapanacağını duyduk. Kocamla konuştuk ve Darıca'yı seçtik. Kocam burada çalışıyor, fabrika ve sanayisi gelişmiş bir yer. İyi ki buraya geldik.*

K43: *Kocaeli'nin yerel halkının iyi olduğunu duyduk. Aslında tüm Türkiye halkı iyiler. İstanbul'a gidecektik ama orasının kimlik vermediğini duyduk. Biz de komşu il olan Kocaeli'ine geldik. İstanbul'a yakın. Marmaray ile 40 dakikaya varıyoruz. Ara sıra akrabalarımız ziyarete gidiyoruz.*

K48: *Yaşadığımız yer olan Yavuz Selim Mahallesi kiranın ücretleri ilk geldiğimizde azdı. Başka Suriyeliler geldikçe kira ücreti arttı. Aslında hayat ucuz diye geldik ama zaman geçtikçe her şey pahalı oldu. Kızılay kart gelirimiz var, başka gelirim yok. Eşim öldü. Çocuklarıma tek başına kaldım. Ne yapacağım bilmiyorum. Gebze'den ayrılmak istemiyorum ama gittikçe artan fiyatlar nedeniyle ayrılabilirim.*

E27: *Halam Çayırova'da yaşıyor. O çağırdı biz de geldik.*

Kocaeli'nde barınma merkezi (kamp alanı) mevcut değildir. 2011 yılında meydana gelen olaylardan ötürü, Suriyelilerin bir bölümü ilk olarak sınır hatlarında kamp alanlarına yerleştirilmiştir. Ancak kapasitenin kısa zamanda artması sebebiyle insanlar başka şehirlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Kocaeli'ye gelmeden önce kamplarda yaşayan kişiler, bu alanlardan çıkma sebepleri olarak:

K36: *Apaydın kampında kaldığımız süre zarfında birçok sorun yaşadık. Babam savaşta ağır yararlanmıştı ve tedavisi halen devam ediyordu. Kamp alanında sağlık koşulları iyi değildi. Acil çıkmamız gereken durumlarda izin almamız gerekiyordu lakin oda uzun sürebiliyordu. Babamı hastaneye her istediğimizde götüremiyorduk. Kamp alanında binlerce insan yaşıyordu adeta kasabaya*

dönüşmüştü. Çok zor günlerdi, biz de kamp alanından ayrılma kararı aldık ve Gebze'ye geldik.

E56: *Suruç çadır kentte kalıyorduk. Ben ve 10 tane aile bireyi daha vardı. Galiba en büyük çadır kenti burasıydı. Savaşta kaçmıştık, kamp alanına yerleştirildik ama ortam kötüydü. Her türlü pis işler bu kampta vardı. Anlamakta zorluk çekiyordum oğlum. Türkiye bize yardım ediyor ama kamp alanında Suriyeliler uyuşturucu ve birçok pis işler çeviriyordu. Kavgalar çıkıyordu, aileler birbirini sevmiyordu. Savaşta kaçıp, canı insanların içine düşmüştük. Türkiye Devleti sağ olsun bize yardım ediyordu ama daha fazla kamp alanında kalamazdık. Çünkü aileme zarar gelmesinden korkuyordum. Biz de akrabalarımız olduğu yere Gebze'ye gittik.*

E26: *Buraya gelmeden önce Suriye'de çadırda kalıyorduk. Türkiye'ye geldik, askerler bizi başka bir çadır kente götürdü. Burada biraz kaldık ama kötü şartlar vardı. Hijyen sorunu çok büyüktü. Çok sıcak havalarda dayanılmaz hale dönüşüyordu. Yağmurlu havalarda çadırlarımıza su basıyordu. Benim bebeğim vardı ve hemen hastalanıyordu. Biz de daha fazla dayanmadık ve çadır kentten kaçtık, buraya geldik. Başka çaremiz yoktu, anlıyor musun?*

E29: *Giriş çıkılar çok zor şartlar altındaydı. Çıkmak istesen izin vermiyorlar. Hasta olsan bir sürü sıra var. İnsanlar birbirini eziyordu. Yardımlar eşit şekilde dağıtılmıyordu. Yemek ve su her zaman yoktu. Çocuklarım için çadır kentten çıktım. Kötü bir yerdi, Kocaeli daha güzel. Burada en azından evimiz var.*

K22: *Suriye kampında kalmak öyle kolay bir mesele değil. Kadın başına kampta yaşamak çok zor, biz kadınların kamplarda yaşaması çok daha zor. Ben ve kardeşim kampta uzun süre kalmak zorunda kaldık. Şanlıurfa'da gideceğimiz başka bir yer yoktu. Kamp alanı da olmasaydı, belki de Suriye'ye geri gönderdik. Ailemi Suriye'de kaybettim. Annem ve babam şehit oldular. Ben ve kardeşim yalnız başımıza kaldık ve çadırda uzun süre yaşamaya çalıştık. Hayatta tutunmaya çalıştık, bizi ezmek isteyenler, hakkımızı almak isteyenler oldu. Yılmadık, pes etmedik. Şimdide Darıca'ya geldik. Burada kardeşimle birlikte yaşıyoruz, kardeşim okula gidiyor. Ben de çalışıyorum. Kamp gibi değil burası, biraz daha fazla özgürsün. Ama yine de insan korkuyor.*

E28: *Kamplarda yaşamak Suriye'den kalmaktan daha iyi. Ama yaşamımızı burada devam edemezdik. Binlerce insan küçük bir alanda yaşayamazdı. Askerler bizi koruyordu ve giriş-çıkı yapmak zordu. Birçok insan buraya gelip bize yardım ediyordu ama yetmiyordu. Çocuklarım okula devam etmek istiyordu. Burada okul yaptılar ama sağlıklı olduğunu düşünmüyorum. Hastane yok, tuvaletler kötü... Burada yaşayabilmemiz için daha geniş bir yere ihtiyacımız vardı. Bize söylenen bu kampın kapanacağı ve kendinize yer bulun demeleriydi. Bize biraz para verdiler ve otobüslerle farklı şehirlere gönderdiler. Hepimiz dağılmıştık, ben karımı ve çocuklarımı alıp başka ille gittim.*

E30: Türkiye’de kamplarda maalesef çok zor şartlar altında yaşadık. Ben ve ailem kötü günler geçirdik. Hava koşulları sebebiyle sık sık hastalanıyorduk. Kamp alanında yaşamak çok çok zor. Kardeşlerim eğitimlerine çok zor şartlar altında devam ettiler. Bir gün okula gidip, uzun zaman gitmediği günler oluyordu. Birçok aile kamptan çıkmak istiyordu fakat bunu yapacakları imkanları yoktu. Kamptan çıkıp, başka bir yere gitmek bizi korkutuyordu. Akrabalarımız bizleri hep çağırırdı, gitmek istiyorduk lakin buna cesaretimiz yoktu. Kamplar kapanınca biz de mecburen ailemizle birlikte kamptan çıktık, Gebze’ye geldik. Çok zor günler geçirdik, geçirmeye devam ediyoruz.

E33: Yaşadığımız çadır kentte her gün hemen hemen olay çıkıyordu. Askerler bize kötü davranıyordu. Herkes buradan çıkmak istiyordu ama izin verilmiyordu. Aslında biz Almanya’ya gitmek istiyorduk. Başvuru yapmak istedik ama buna bile izin vermediler. Sonra çadır kenttin kapatılacağını söylediler. Bize yer bulmamızı ve buradan gitmemizi istediler. Biz çıkıp gittik. İlk önce Birleşmiş Milletlere başvuru yaptık. 2 senedir bekliyoruz, halen cevap alamadık.

K19: Ben genç kız olduğum için kamp alanında rahat dolaşamıyordum. Erkekler çok bakıyordu. Annem ve babam bu durumu bildiği için de rahatsızdı. Zaten savaştan kaçmıştık, kardeşim ölmüştü. Herkes çok üzgündü. Çadır kentte kadınlar için çok zor şartlar vardı. Banyo yapmak çok zordu. İnsan korkuyordu, günlerce banyo yapmadığım günleri hatırlıyorum. Pis kokuyordum ama yapabileceğim başka bir şey yoktu. Kamp alanında akşamları tuvalete gitmek çok zordu. Ortak alanda kullandığımız yerler vardı, birçok insan geceleri tuvalete gitmezdi. İnsanların tek derdi canları değil, namusunu korumaları da gerekiyordu. Kampımız diğer kamplara göre temizdi ama yine de burada rahat değildik. Birçok defa kamptan çıkmak istedik ama başarılı olamadık. Korkuyorduk, annem hasta olduğu için benle gelemiyordu. Bende daha kadar tutmak zorunda kalıyordum. Namusum için bunu yapmalıydım.

Nejat Taştan (2013) ele almış olduğu “Suriye’den Gelen Sığınmacılar Bakımından Türkiye’de Durum” çalışmasında, Suriye’den Türkiye’ye zorunlu nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalanların, çadır kent veya kamplar olarak nitelendiren yerlerde neden yaşamak istemediklerini ifade etmiştir:

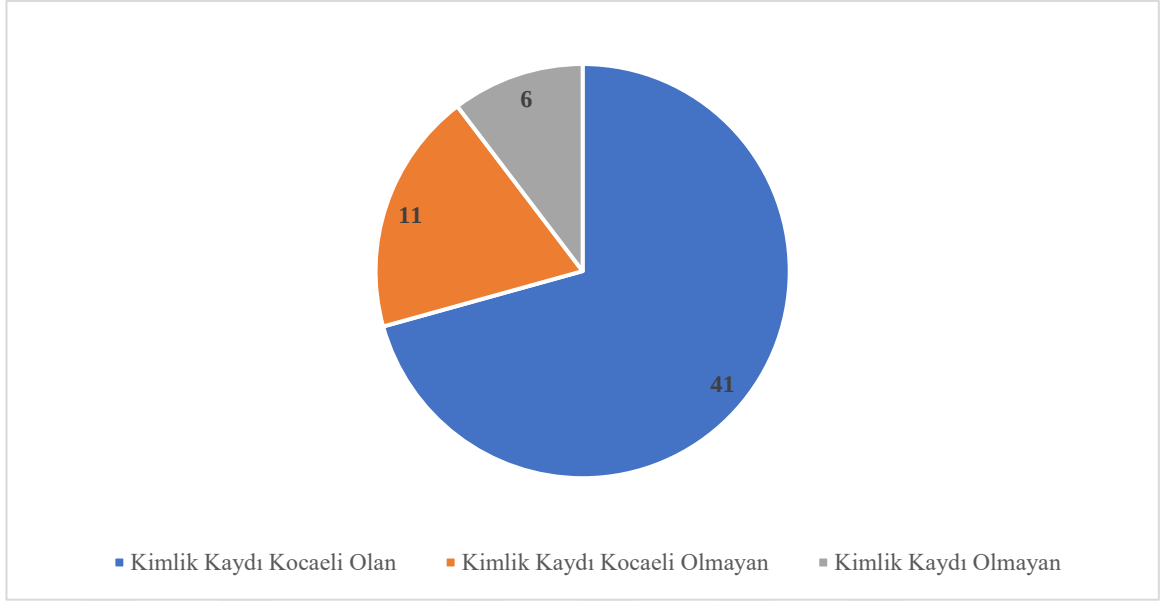
- (i) *Çalışma İsteği:* Kampta yaşamlarından dolayı çalışamadıklarını oysa büyük şehirlerde çalışabilecek alanlarının olduğunu düşünen kişiler. Bu kişiler kamp alanlarında özgürlüklerini kısıtlandıklarını, şehirlerde çalışarak daha özgü olabileceklerini düşünmektedir.
- (ii) *Güvenlik ve Yaşam Koşulları:* Bazı kamp alanlarının yetersizliğinden dolayı aynı çadırda birden fazla aile yaşamaktadır. Bu durumdan dolayı küçük bir alanda birçok kişinin yaşamasına sebebiyet vermektedir. Sınır hatlarında kurulan kamplarında özellikle güvenlik sorunları yüzünden birçok Suriyeliler bu alanlarda yaşamayı tercih etmemektedir.

- (iii) *İzolasyon ve Sınırlı Alan İçerisinde Yaşamak*: Türkiye’de kamplarda yaşayan sığınmacılar dışarıya çıkabilmesi izne tabidir. İzin alamayanlar giriş-çıkış yapamamaktadır. Güvenlik dolayısıyla sık izin verilememektedir. Kamp alanlarına giriş yapabilmek için ise bağlı bulunan Valilikten resmi izin talep edilmesi gerekmektedir. Bu durumdan dolayı birçok Suriyeliler hareket özgürlüklerini kısıtlandığını düşünmektedir.
- (iv) *Ayrımcılık Riski*: Farklı etnik gruba mensup (Arap, Kürt, Alevi, Roman, Türkmen vb.) kişilerin kamp içerisinde yaşanabilecek olumsuz davranış, hal ve hareketlerden dolayı aynı alanda yaşamak istememeleri. Özellikle Suriye taraftarları ve muhalifler arasında yaşanabilecek çatışma nedeniyle, çadır kent veya kamp alanlarında kalmak istememektedirler.
- (v) *Cinsel İstismar ve Şiddet*: Kamp alanlarında kadın ve kız çocuklarının sayısının fazla olması, çadırların birbirine yakın yerde kurulması ve ortak WC-banyoların olmasından dolayı cinsel istismara ve şiddete uğramasının yüksek olmasından dolayı tercih edilmemesinin başka bir nedenidir.
- (vi) *Kamp alanlarında Politik Görüşlerin Fazla Olması*: Kamp alanlarının kısa sürede insanlarla dolması, birçok farklı politik görüşe sahip insanların kamplarda propaganda yapması aileleri korkutmuştur. Birçok aile çocuklarının bazı kesimlerce kandırıldığını, politik tuzağa düşürülmesi ve Suriye’ye geri dönmelerini isteyenlerin olduğunu düşünmektedir. Bu düşünceler ailelerin kamp alanlarından ayrılmak istemesinin nedenleri arasındadır.

Nejat Taştan’ında belirttiği üzere kamp alanlarında yaşamak istemeyenlerin ortak yargısı güvenlik ve kötü yaşam biçimleridir. Yukarıda belirtilen ana argümanlar araştırmamızın bulguları açısından önem arz etmektedir. Kamp alanlarında geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumsal uyuma katılımları, entegrasyon sürecini sağlıklı biçimde yürütülmesini açıkça engellediği görülmektedir. Özellikle çocukların kamp alanındaki kısıtlı imkanlarla eğitim ve öğretime devam etmek istemesi ancak verimliliğin kısıtlı olmasından dolayı entegrasyon sürecini olumsuz etkilemektedir.

Saha araştırması kapsamında katılımcıların hepsine Kocaeli’ne ait kaydının olup olmadığı sorusu sorulmuştur. Ele alınan bu çalışmada sadece geçici koruma statüsü olanlarla mülakata devam edilmiştir. Böyle olmasının sebebi olarak: Çalışmanın Kocaeli örneklemini olması ve bu ilde kayıtlı kişilerin entegrasyon süreci karşılaştığı sorunları öğrenebilmek adına bu yol izlenmiştir. Saha araştırması kapsamında 58 kişiyle ilk görüşme sağlanmış ancak 17 kişi ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmemiştir. Geçici koruma statüsüne sahip kişilerle mülakat yapılmasının sebebi olarak: Yasal çerçevede her bir Suriyelinin geçici koruma kimliği alması beklenmektedir. Bundan dolayı ele alınan çalışmanın da kanunlara aykırılık göstermemesine özen gösterilmiştir.

Grafik 13: Katılımcıların Kayıtlılık Durumları



Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeliler kimlik başvurusunda bulunmak üzere ikametgahın olduğu İl Göç İdaresine başvuru yapması gerekmektedir. Fakat 22.12.2019 tarihi itibarıyla istisna durumları hariç bazı illerde kimlik başvurusunda bulunabileceklerdir. Böyle olmasının bir sebebi olarak Suriyelilerin tüm Türkiye’ye eşit şekilde dağıtımını sağlamaktır. Özellikle yoğun göç alan İstanbul, İzmir ve Ankara İl Göç İdareleri kimlik sistemlerini durduklarını ve geçici bir süre verilmediğini ilan etmişlerdir.

3.5. Sosyal ve Kültürel Alanda Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Entegrasyon kavramı, akademisyenler, kanun koyucular ve göçmenler tarafından farklı anlamlarda kullanılan ve tartışmalara açık olan bir kavramdır. Castles ve arkadaşları (2002) mülteci ve göçmenler için kabul edilmiş genel bir kavramın olmadığını dile getirmiştir. Robinson 1998 yılında ele almış olduğu eserinde; entegrasyonun kaotik anlamı olduğunu ve birçok kesim tarafından farklı anlamlar yüklendiğini ifade etmiştir. Bazı araştırmacılar sosyal ve kültürel ağların göçmenlerin/mültecilerin entegrasyon üzerinde önemli etkisi olduğunu vurgulayarak, söz konusu ağlar sayesinde birçok sosyal ve hukuki haklara kolay erişim sağlanabildiğini belirtmektedir (Cheung ve Phillimore 2014; Bloch and McKay 2015; Danzer ve Ulku 2011).

Suriyelilerin entegrasyonun bütünüyle sağlıklı biçimde yürütebilmesi için yaşadıkları toplumla kaynaşması gerekmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeliler sosyal ve kültürel alanlarda zaman geçirerek, toplumsal uyum sürecine dahil olmalıdır. Böylelikle toplumda diğer bireyler tarafından kabul görmeleri gerekmektedir (Şimsek, 2018).

3.5.1. Dil Öğrenimi

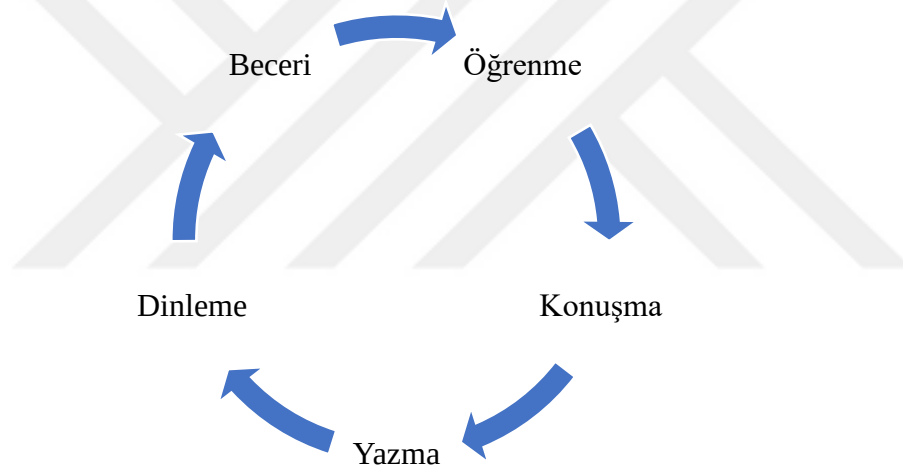
Cambridge üniversitesi öğretim üyelerinden Rivers (1987: 8) dil öğrenimiyle ilgili “(...) In interactive language teaching, (...) comprehension and production retrieve their normal (...) relationship as an interactive.” olarak tanımlamıştır. Rivers’e göre dili en kolay öğrenme yöntemi; insanların sürekli etkileşim içinde olmasıdır. Geçici koruma altındaki

Suriyeliler içinde bu durum söz konusudur. Türkiye’de hayatlarını devam eden Suriyeliler entegrasyon sürecini en iyi biçimde tamamlayabilmesi için Türkçeyi öğrenmesi ve gelecek nesillerine de öğretmesi gerekmektedir. Dil toplumsal uyum sürecinde vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Yabancı bir dilin öğrenilmesi; sosyal değişimin tamamlanabilmesi ve entegrasyon süreci için önemli bir vazife üstlenir. Adıgüzel (2011: 45) toplum içerisinde yabancı kökenli bireylerin dili öğrenilmesi toplumsal bütünlenmesi için gereklilik arz etmektedir. Yabancı bir dilin öğrenilmesi için temel olarak; dili etkileşim içinde, pratik yaparak ve sürekli konuşarak öğrenebileceği vurgulanmaktadır.

Bilginer Onan (2017) ele almış olduğu “Dil Öğretiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar” adlı eserinde, dil öğrenimiyle ilgili birbiriyle ilişkili kavramlar üzerinde durmaktadır. Ona göre yabancı bir dilin öğrenilmesi birçok aşamalardan geçmesi gerektiğini, sadece bireye bırakılarak değil gerek sivil toplum kuruluşları gerekse devletinde iş birliği içerisinde yardımcı olması gerektiğini ifade etmektedir.

Şekil 5: Dil Öğretiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar



Kaynak: Onan 2017: 153-155’ten derlenerek hazırlanmıştır.

Yukarıda bahsedildiği üzere dil öğrenme aşamaları zorlu ve uzun süreç gerektiren bir durumdur. Saha araştırması kapsamında Suriyelilerle yapılan derinlemesine mülakat aşamasında onlara Türkçeyi bilip bilmediğini (Bkz. Grafik 7), öğrenme aşamaların hangi boyutunda olduğu ve entegrasyon sürecinde Türkçenin önemi üzerinde sorular sorulmuştur. Araştırmaya katılan 41 kişiden %61,89 Türkçeyi bilmediğini, %24,84 kişinin az bildiğini ve %13,27 bildiği tespit edilmiştir. Soruya yanıt veren 41 kişinin çoğunluğunda dil öğrenme aşamaların zor olduğu, çalışmaktan zaman bulamadıklarını ve yaşadığımız yerlerde imkanların kısıtlı olduğunu ifade edenler olmuştur.

Bu kısımda katılımcılara; Türkçe biliyor musunuz? Türkçe öğrenmek istiyor musunuz? Kursu gidiyor musunuz? Gitmek ister misiniz? Devlet ve sivil toplum kuruluşlarından dil kursu düzeyinde beklentileriniz nelerdir? Türkçenin entegrasyon sürecini etkisi sizce

nasıldır? Türkçe sosyal uyum için gereklilik arz ediyor mu? sorular sorulmuş olup, öne çıkan yanıt verenlerin bazılarının yanıtları:

K24: Hayır, Türkçe bilmiyorum. Türkçeyi öğrenecek zamanım yok. Çocuklarıma bakmak zorundayım ve bütün gün evdeyim, eşim çalışıyor. Nasıl Türkçe öğrenebilirim ki? Oturduğumuz yerde komşularım hep Suriyeli. Gerek duymadım. İleride öğrenir miyim? Bilmiyorum.

E29: Türkçe biliyorum yani az. Burada oturuyorsam Türkçe bilmeliyim. Zaten Arapça ve Türkçe birbirine yakın iki dil. Öğrenilmesi çok zor değil, yeter ki heves olsun. Güzel bir dil, ben kursa gidiyorum ve orada öğreniyorum. Türk Kızılay Toplum Merkezinde öğretiyorlar, hem de ücretsiz.

Araştırmaya katılan bazı Suriyeliler Türkçe bilmemelerinden dolayı birçok alanda zorlandıklarını, kendilerini ifade etmediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle kamu alanlarında haklarını arayamadıklarını, bazı memurların kendilerine azarladıklarını ve dil bilmediklerinden dolayı kendilerini savunamadıklarını ifade etmişlerdir. Saha araştırması kapsamında; dil öğrenmek için neler yaptıklarını, devletten ve diğer kurum kuruluşlardan beklentilerine dair sorular yöneltilmiştir. Soruya yanıt verenlerden bazılarının, öne çıkan yanıtları şu şekildedir:

E45: Türkçe bilmiyorum. Tercüman vasıtasıyla işlerimi halletmeye çalışıyorum ama bazen bu yetmiyor. Beni anlamıyorlar, çok zorlandığım günler oldu. Çocuklarımla Türkçe öğrenmesi için baskı yapıyorum, sağ olsun onlarda öğrenmek istiyorlar.

E37: Türkçe öğrenmek isterim. Belki ileride daha iyi bir iş bulurum diye düşünüyorum. Ben makine mühendisiyim, Halep'te çok iyi işlerde çalışıyordum. Burada mesleğimi icra edemiyorum. İngilizce biliyorum lakin insanlar bu dili bilmiyor. Şu an Türkçe kursuna gidiyorum, 2 senedir buradayım. Kendimi ifade edebiliyorum ama bu yetmiyor. Eşim Türkçe bilmiyor. Çocuklarım benden daha iyi Türkçe biliyor, okulda hocalar öğretiyor. Onlar daha hızlı öğrenebiliyor ama biz yetişkinler için aynı durum söz konusu değil.

K28: Türkçe bilmiyoruz. Toplumsal uyum için Türkçe bence vazgeçilmez bir unsur. Türkçe bilmeden komşularımla iletişime giremiyorum. Onlar Arapça bilmiyor ben ise Türkçe. Bizim buralarda iyi komşularımız var, bize yardım ediyorlar. İnşAllah en yakın sürede Türkçe daha iyi öğrenmek amacıyla uğraşacağım. Biz artık buradayız, burada olduğumuz süre boyunca da Türkçe öğrenmek zorundayız, buna mecburuz.

E31: Birkaç kelimedden başka bilmiyorum. Biz Gebze'ye yeni geldik. Daha önce Hatay'da kampta kaldık. Kamp hayatı boyunca Türkçe öğrenmemiz çok zordu. Öğrenecek alanımız, imkânımız yoktu. Buraya geldik, 1.5 senedir buradayız. Kızım benden daha iyi Türkçe biliyor çünkü okula gitti. Daha iyi konuşacağına inancım tam. Türkçe bilmek önemli, dil bilmeden sorunumuzu çözemeyiz.

E29: *Biz devletten Türkçe kursların daha fazla açılmasını istiyoruz. Yavuz Selim mahallesinde Türkçe kursu yok, en yakın kurs Gebze’de uzak. Yol parası vermemiz çok zor. Her şey pahalı. Lakin burada dil kursu olsa ben giderim, akrabalarım ve komşularım da gider. Uzak olduğu için gidemiyoruz.*

Luft’a göre kadınların toplumsal hayatta katılmasını engelleyen önemli etkenler arasında toplumun ataerkil yapısından kaynaklanmaktadır (Luft, 2002: 2-6). Suriye’de ataerkil yapının güçlü olmasından dolayı kadınların toplumsal sürece dahil edilmesini engelleyen faktörler olabilmektedir. Başarılı bir toplumsal entegrasyon için kadınların mutlaka aktif olarak sürece dahil edilmelidir. Bunun için de kadınların toplumsal konumlarını güçlendirmek ve sürekliliğini sağlamaktır.

E27: *Sivil toplum kuruluşların Türkçe kursları birçok şehirlerde varmış. Akrabalarım gidiyor, bilgimiz var. Burada dil kursu az var. Halk eğitim ve Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezi dışında yetişkinler için dil kursu yok. Bize Türkçe kurslar açılsın. Biz gitmek istiyoruz ama ücretsiz olsun. Zaten fakiriz, gelirimiz kısıtlı. İnşAllah yakın zamanda açılır, siz yetkililere söyler misiniz? Türkçe kursu hemen açılsın, olur mu?*

K21: *Ben Suriye’de okula gidiyordum. Savaş çıkınca buraya geldik. 5 senedir buradayız ama okula gidemedim çünkü Türkçe bilmiyordum. Çok utanıyordum benimle alay geçecekler diye. Keşke Türkçe bilseydim, o zaman kesin okula giderdim. Şu an üniversitede olmalıydım ama gördüğünüz gibi evdeyim. Bir yere gidemiyorum. Okumak istiyorum, dil bariyeri yüzünden okuyamadım. Kız kardeşim çok güzel Türkçe konuşuyor. Okullarında özel Türkçe sınıflar varmış. O çok şanslı, bizim zamanımızda bu sınıflardan yoktu. Ben yine de öğrenmek için elimden geleni her şeyi yapıyorum. Türkçe öğrenmeliyim ve bunu başarabileceğimi düşünüyorum.*

Ager ve Strang (2008: 166-171) entegrasyon şemasının önemli bileşenleri arasından birisi sosyal ilişkiler ve sosyal bağlantılardır. Sosyal köprüler sayesinde mülteciler ve yerel halk arasındaki sosyal ilişkileri kuvvetlendirmektedir. Sosyal ilişkiler sayesinde göç alan toplum ve mültecilerin birbirini anlamasında önemli etken olduğunu ve toplumsal uyum sürecinde çok önemli roller oynamaktadır. Ager ve Strang (2008) ele almış olduğu çalışmasında dil bariyerinin olması durumunda sosyal ağların gelişmesinin zor olacağını özellikle mültecilerin entegrasyon sürecini sağlıklı biçimde tamamlayamayacağını ifade etmektedirler. Devletin ve sivil toplum kuruluşları; mültecilerin ve göçmenlerin dil öğrenebilmesinin önünü açmalı ve teşvik edici entegrasyon politikası geliştirmelidir.

E34: *Ben az Türkçe biliyorum. Nasılsın, ismin nedir, ne yapıyorsun gibi kelimeler biliyorum. Aslında bakacak olursak Türkçe öğrenmek istiyorum ama çalışmaktan zaman bulamıyorum. İş yerimde Türk arkadaşlarda var, onlarla işaret ede ede konuşabiliyorum. Sağ olsunlar yardım ediyorlar ama bazen yetmiyor. Türkçe kursuna gitmeliyim ama burada yok. En yakın yer merkezde, bize uzak. İşyerinden geç çıkıyorum, yorgun oluyorum. Ne yapacağım ben de bilmiyorum.*

K21: Ben Suriye’de Türkmen ailenin bir üyesiyim. Aslında Türkçe biliyorum ama kendimi ifade etmekten utanıyorum. Çünkü birçok insan bize “siz Suriyelisiniz” diye ithamda bulunuyor. Oysa onlarla Türkçe konuştuğumda bazıları yumuşuyor ama çoğunluğu geri adım atmıyor. Bizlere karşı önyargı çok fazla.

E28: Türkçe bilmiyorum. Öğrenmek istemiyorum. Biz buraya geçici süreliğine geldik. Yakında buradan ayrılacağız, neden Türkçe öğreneyim ki. Tercüman yardımı ile işlerimi hallediyorum. Para veriyorum, yardımcı oluyorlar.

Saha ziyareti kapsamında birçok Suriyelinin Türkçeyi bilmediklerini beyan etmiş, devletin ve sivil toplum kuruluşların kendilerine yardım etmesi gerektiğini, Türkçe kursların açılmasını ve süreklilik arz etmesini dile getirmişlerdir. Ayrıca dil kurslarına rağbetin fazla olabilmesi için de teşvik edici uygulamaların olması ve kanun yapıcıların daha aktif çalışması gerektiğini de eklemişlerdir.

K24: Ben diğer insanlarla ile iletişim kurmada çok büyük problemler yaşadım. İnsanlar benimle konuşmak istemiyordu çünkü onlar benim Türkçe’nin çok kötü olduğunu ve ifadelerimi anlamadıklarını söylemişlerdir. Bundan dolayı devlet ve sivil toplum kuruluşları Türk Kızılay Toplum Merkezi gibi yerler daha fazla olmalıdır.

E29: Biz 5 senedir Gebze’deyiz. Çocuklarım okulda Türkçe öğrendiler, ben ve eşim az biliyoruz. Aslında Türkçe kursuna gitmek istiyoruz lakin Beylikbağ mahallesi ile merkez uzak. Gidip gelmemiz maliyetli oluyor. Devlet Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerde Türkçe kursa açsa, daha fazla katılım olur. Bazı akrabalarım sırf uzak diye gitmiyor.

E33: Ben Suriye’de İngilizce öğretmeniydim. İşimi seviyordum, savaş olunca Kocaeli’ne geldik. Burada fabrikada çalışıyorum. İş arkadaşlarımdan hepsi Türk, onlarla Türkçe konuşabiliyorum. Mesai dışında 2 gün Halk Eğitim Merkezinin Türkçe kursuna gidiyorum. Türkiye’de yaşıyorsak, Türkçeyi de öğrenmeliyiz. Çünkü yabancı olduğumuz bir alanda kendimizi ifade edemiyorsak, o toplum kendimizi entegre edemeyiz.

Saha çalışması sırasında yapılan bireysel görüşmelerden çoğunun dil sorunu ile ilgili çok ciddi sorunlar yaşadığını, bu sorun ile ilgili profesyonel yardım almak istediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle Türkçe kursların uzak veya olmamasından dolayı sorun yaşamaktadırlar. Bu sorun entegrasyon sürecini olumsuz tetiklemekte ve insanları ayırıştırıcı önemli nedenler arasında yer almaktadır.

K28: Birkaç kelime dışında bir şey bilmiyorum. Aslında öğrenmek istiyorum ama buna imkânım yok. Türkçe kursları çok az yerde var. Oysa Türkçe öğrenebilseydim çoğu işimi yalnız başıma yapabilirdim. Mesela hastane veya başka resmi kuruma gittiğimde kendimi ifade edemiyorum ve bunu durum beni ciddi anlamda rahatsız ediyor.

E36: Türkçe bilmiyoruz. Farklı bir ülkede yaşıyoruz. Bazen toplumda kendimi ayırdığını düşünüyorum çünkü onlarla konuşamıyorum, derdimi

aktaramıyorum. Türk toplumunda Suriyeliler üzerinde bir sürü ön yargı var. Önyargıları kırmak isterdim fakat Türkçe bilmediğimden bunu yapamıyorum. İlerleyen süreçlerde mutlaka Türkçe öğrenmeyi isterim.

Entegrasyon süreçlerin başarılı olup olmaması yerel halkın ve mültecilerin birbiriyle olan ilişkine bağlıdır. Bununla ilgili yapılan çalışmalarda, mültecilerin sosyal olarak dil bariyerine takılan ve izole olduğu toplumda kendisini sağlıklı biçimde ifade edemeyenler, entegrasyon süreçleri başarılı olamamıştır (Bloch, 2004). Toplumsal uyum sürecinde yerel halkın konuştuğu dilin mülteciler tarafından öğrenilmesini yönelik teşvik edici politikalar üretilmelidir. Aksi halde ayrımcı göç politikaları göçmenlerin ve mültecilerin sosyal entegrasyonlar üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır (Sole ve Parella, 2003: 121-123).

Genel itibariyle dil bir toplum için vazgeçilemez bir unsurdur. Yaşamın her alanında insanoğlu için önemli öğeler arasında yer almaktadır. Toplumsal barış ve sosyal dayanışma için geçici koruma altındaki Suriyelilerinde Türkçe dilini öğrenmesi ve öğretilmesi gerekmektedir. Yaşamın birçok alanında dilin önemi büyüktür. Suriyelilerin günlük ihtiyaçlarını karşıya bilmesi, eğitim, resmi kurum ve kuruluşlarda ihtiyaçlarını giderilmesinde ve komşuluk ilişkilerin gelişmesinde Türkçe dilinin önemi vazgeçilmez bir unsur olarak görülmektedir. Araştırma kapsamında öne çıkan bulgular arasında, Türkçe'nin Suriyelilerin toplumsal uyum sürecinde vazgeçilemez unsur olduğu tespit edilmiştir. Türkçe'nin birçok farklı alanda gereklilik arz ettiği, iletişimin sağlıklı kurulabilmesi adına Suriyelilerin Türkçeyi öğrenmesi gerektiği bulgular arasındadır.

Araştırma kapsamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkçe öğrenme isteğinin oldukça fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat Türkçe kurslarının yeteri kadar olmaması, evlerinden uzak yerlerde faaliyet göstermesi ve süreklilik arz etmemesinden dolayı birçok Suriyelilerin Türkçeyi sağlıklı öğrenemediğini tespit edilmiştir. Özellikle devlet ve sivil toplum örgütlerinin aktif olarak Türkçe kurslarının açılmasını isteyenlerin sayısı oldukça fazla olup, kurs alanlarının genişletilmesini isteyenlerin de sayısı oldukça fazla olduğu görülmektedir. Entegrasyon süreci boyunca birçok sorunun temelinde Türkçe bilinmemesinden kaynaklandığı öngörülmektedir. Bunlardan ötürü Türkçenin, sosyal uyumun sağlıklı biçimde yürütülmesi için vazgeçilmez bir unsur olduğu düşünülmektedir.

3.5.2. Kültürlenme ve Sosyalleşme

Kültürlenme, kişiliğin temel öğelerini ve sosyal çevrenin duygusal yönüyle bağlanma şeklidir. İnsanoğlu, kültürlenme sürecini yaşamının ilk yılından itibaren başlar. Bireyin, toplumsal uyumu sürecini doğrudan etki eden kültürlenme, insanlar arasındaki sosyal köprü ve ağların gelişmesine katkı sağlar (Esser, 2001). Entegrasyon süreci boyunca önemli işlevi olan sosyalleşme ve kültürleşme, geçici koruma altındaki Suriyelilerin göç ettikten sonra da devam etmiştir. Suriyelilerin Anadolu'ya her ne kadar misafir olarak geldiği lanse edilse de uzun süre burada kalacağı ve artık toplumsal uyum sürecini sağlıklı şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda katılımcılara, Türkiye'de bulunduğu süre zarfında kültürleşme ve sosyalleşme adına neleri yaptıkları, entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sosyal problemleri, komşuluk ilişkilerini, günlerinin nasıl geçirdiklerini, Türk kültürü hakkında bilgilerini gibi sorular sorulmuştur.

Araştırma kapsamında birçok Suriyelilerin Türk kültürü ve yaşantıları hakkında önceden bilgi sahibi olmadıkları, Müslüman kimliği hakkında bilgilerin olduğu, sosyalleşme ve kültürleşme adına faaliyetlerini kısıtlı olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılarla yapılan derinlemesine mülakatta, Kocaeli’nde dini vecibelerini rahatça yerine getirebildiklerini, özgür ortamlarının olduğu, Türk komşularıyla büyük sorunlar yaşamadıklarını, Türk-Arap kültürünün çok çakışmadığı gibi bulgular ön plandadır.

Araştırma kapsamında, entegrasyon süreci içerisinde sosyalleşmenin önemi üzerine verilen yanıtların çoğunluğuna bakıldığında; sorulara yanıt verenlerin birçoğu sosyalleşemediklerini, bunun birçok sebebini olduğunu ancak en büyük sorunun dil ve önyargının olduğu bulgular arasındadır. Bu açıdan araştırmanın hipotezini destekleyen birçok yanıtlar olmuştur. Entegrasyon sürecinde sosyalleşmenin büyük önemi olduğu ancak makro düzeyde sorunların olması sebebiyle üstesinden gelineemediği öngörülmektedir. Araştırma kapsamında katılımcılara sosyalleşme adına yukarıda sıralanan sorular yönetilmiştir. Öne çıkan yanıtlardan bazıları:

K29: *Türk kültürü hakkında çok bilgim yok. Türkiye’ye gelince birçok yeni kültür değerleri öğrendim. Mesela bizde büyüklere saygı var, burada da var. Ama bizde erken yaşta evlilik gayet normal ve imam nikahı evliliği resmi evliliğin yerine geçiyor. Burada böyle uygulama yok, yeni bir kültür. Biz kadınlar için güzel bir şey tabi. Başka bir örnek ise: Türk kültüründe komşuluk ilişkiler iyi, biz de çok iyi değil. Köyde yaşıyoruz zaten.*

K23: *Artık buranın vatandaşı gibiyiz. Buranın kültürüne, sosyal yapılarına ve değerlerine öğrenmeliyiz. Zaten ortak değerlerimiz çok fazla. Mesela iki millete Müslüman. Aramızda din kardeşliğimiz var. Yıllarca aynı topraklarda birlikte yaşadık. Bizler Osmanlı’nın bayrağı altında yüzlerce yıl boyunca yaşadık. Bizi dedelerimiz, nenelerimiz birlikte savaştılar. Sınır hattı var diye iki millet ayrılmadı, biz kardeşiz ve hep bu böyle sürecek.*

E27: *Bizler 9 senedir buradayız. Toplumsal entegrasyon sürecini sağlıklı biçimde yürütmemiz çok zor. Bizlere misafir olarak bakılıyor, savaş bitmeden biz ülkemize geri dönmek istemiyoruz. Artık bu ülkenin birer ferdi olmak istiyoruz. Ben ve ailem Türkiye’yi çok seviyoruz. Türk kimliği alabilmek için başvuruda bulundum, inşAllah alabilirim. Sosyal uyum karşısında en zor zorlandığım konulardan bir tanesi Türkçeyi çok iyi bilmemem ve ön yargılar. Umarım en yakın zamanda Suriyeliler özelindeki ön yargılar biter, bütün Suriyeliler aynı değildir, farklı düşünen zihniyet olabilir ama bunu tümüne lanse etmemiz uygun değil.*

Araştırma kapsamında, birçok yanıtların birbirine yakın olduğu, toplumsal uyum sürecini en büyük engelleyen kısmın dil ve ön yargı olduğu bulgular arasındadır. Suriyelilerin büyük çoğunluğu Türkçe bilmedikleri için entegrasyon sürecini sağlıklı biçimde yürütemediklerini, üstüne Türk toplumunun çoğunluğunda ön yargıların tüm Suriyeliler özelinde olmasından dolayı çekindiklerini ifade etmişlerdir.

E35: *Türkiye'ye gelmeden önce birçok çekincelerim vardı. En büyük sıkıntının dil ve toplumsal baskının olacağını tahmin ediyordum. Yabancı bir ülkeye gidiyorsunuz ve lisanını bilmiyorsunuz. Bu sorun tüm yerde sizin başınıza gelebilecek ve büyük değişime sebebiyet verebilecek kıvamdadır. Biz kendimizi burada, Türk toplumuna ispat edemedik. Halen dilini bilmediğimiz bir toplumda yaşıyoruz, devlet bize Türkçe kurslarına gitmemiz için teşvik etmiyor. Onların gözündeki halen misafir olarak kabul görüyoruz.*

Türkiye'den Suriye'ye zorunlu sebeplerden dolayı göç edenlerin bir bölümünde, sorularımıza yanıt verenlerin bir kısmında farklı düşünceler olduğu tespit edilmiştir. Kendinizi Türkiye'de nasıl görüyorsunuz? Baskılara maruz kaldınız mı? Türk toplumuna entegre olabildiniz mi gibi sorulara; Türkiye'ye geldikten sonra sosyal statülerimizi kaybettiğimizi düşünüyoruz diyenlerin yanıtları oldukça fazla olmuştur. Bununla birlikte kendilerini Türk toplumunda yalnızlaştıklarını düşünenlerin sayısı da oldukça fazladır.

İnsanoğlunun sosyal statülerini kaybetmesi veya geri alınamaması gibi durumlarda, onurlarını inceltebilmektedir (Kuçuradi vd., 2008: 88-90). İnsani değerler arasında yer alan bazı öğeler, toplumsal uyum sürecinde önemli rol oynamaktadır. Baskın (2001), İnsanın onurları dokunulmazdır. İnsan onurunun korunması ve dikkat edilmesi devletin görevidir.

Görüleceği üzere insan onurunun toplumsal sosyalleşmede ne kadar önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Buna ilaven; Suriyelilerin entegrasyon sürecini başarılı şekilde tamamlayamamasının önemli nedenleri arasında onur kırıcı davranışların olmasından kaynaklandığı öngörülmektedir. Böyle olmasının sebepleri arasında; Türkiye toplumunda bazı kesimlerce Suriyeliler hakkında yanlış bilgileri aktarmaları ve uzun dönem boyunca kamuoyunda işgal etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

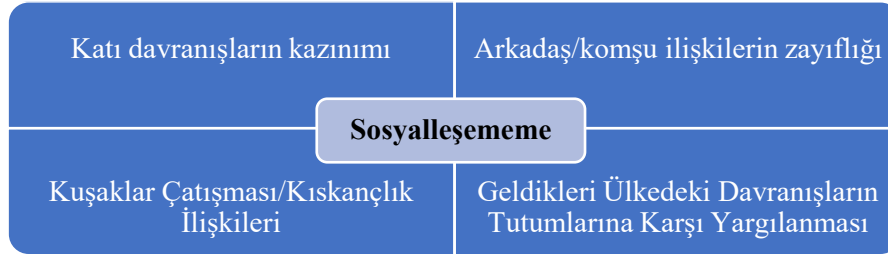
K31: *Suriye'den savaştan kaçtık. Onurumuz ve gururumuz için buraya geldik. Sağ olsun Türkiye bize yardım ediyor ama bazı insanlar bize farklı gözle bakıyor. Yani bizim aramızda yanlış işler yapanlar var, yok demiyorum ama sanki tüm Suriyeliler yapıyor gibi algı oluşturuluyor. Bir hatayı Türk yaparsa tüm Türkler yapıyor mu? Hayır tabi ki. Biz bu durumun değişmesini istiyoruz. Onurumuz kırılıyor, buraya entegre olmak istiyoruz ama böyle olması çok zor. Bazı şeylerin çok hızlı değişmesi lazım.*

E19: *Türkiye'yi çok seviyorum. Burada çalışıyorum ve işyerinde iş arkadaşlarım bana iyi davranıyor. Bir gün eve gidiyordum, durakta biri bana "Siz Suriyeliler, buradan gidin" dedi. Üzerime yürüdü, benimle kavga etmek istiyordu. Ben buna izin vermek istemedim. Hemen oradan ayrıldım. Çok üzüldüm, hemen eve gittim. Korktum. Ailemle konuştum, biraz tedirginliğim gitmişti ama yine de korkuyordum. Şimdi siz bana toplumsal uyum nasıl olur diye soruyorsunuz? Cevabını nasıl vereyim, bilmiyorum. Birçok arkadaşımın başına buna benzer olaylar geldi.*

Araştırma kapsamında gözlemlenen başka bir durum Kocaeli'nde kalınan sürecin sosyal bağlara ve kültüre entegrasyon sürecini olan etkisidir. Kocaeli'nde bir veya daha fazla yıl kalan geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumsal uyum sürecinde fazla ilerleme kayıt

edemedikleri tespit edilmiştir. Bir yıldan daha az süre kalanların ise toplumsal uyum sürecin daha karamsar oldukları görülmektedir. Böyle olmasının önemli nedenli arasında: Kocaeli’ iline yeni gelmelerinden dolayı yaşadıkları maddi zorluklar ve Kocaeli’nin bir kozmopolit şehir olmasından kaynakladığı düşünülmektedir. Suriyelilerin sosyalleşmemesinin sonuçları arasında: Yerel halk ve gelen sığınmacılar arasında toplumsal çatışmaya dönüşebilmektedir. Bununla ilgili Tezca’nın (1997: 159-162) ele almış olduğu eserinde de ele almıştır.

Şekil 6: Sosyalleşmemenin Birey Üzerindeki Etkileri



Kaynak: Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları, sayfa: 159-162’den derlenerek hazırlanmıştır. (Tezcan 1997: 159-162).

K27: *Kocaeli Gebze’ye geldiğimiz ilk günlerde çok zorlandık. Lisani bilmediğimiz, gelirimiz kısıtlı olduğu, yabancı bir topluma gelmiştik. Ortak değerimiz dinimizdi. Camilerde birçok insanla tanışma fırsatı yakaladım. İlerleyen zamanlardaki ilişkilerimiz daha da arttı. İlk geldiğimiz zaman çok zorlandığımızı unutamıyorum.*

E39: *Geldiğimiz günden beri yabancılik çekiyoruz. Biz sadece Suriyelilerin olduğu mekanlarda rahatça davranabiliyoruz. Her zaman bir korkumuz var, ya bize de kızarlarsa, bağirlarsa, hor görürlerse diye. Bunun neden böyle olduğunu tahmin edemiyorum. Umarım en yakın zaman içerisinde çözülür. Aksi halde Türk toplumuna entegre olmamız zorlaşacaktır.*

3.6. Ekonomik-İstihdam Alanda Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Kocaeli’nde yaşamlarını sürdüren geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, Türkiye Cumhuriyeti tarafından düzenli şekilde yardım almamaktadır. 2014 yılı ile birlikte bu kişilere Avrupa Birliği ülkeleri, Birleşmiş Milletler, WFP, UNICEF, Norveç Kızılhaç, IOM gibi uluslararası kurum ve kuruluşların fonlandığı yardımlar, Türk Kızılay ve diğer kurum ve kuruluşların belirli kriterler çerçevesinde organize edilmekte ve ihtiyaç sahibi kişilere iletilmektedir (<http://www.kizilaytoplummerkezleri.org/tr/isbirliklerimiz>, 2019).

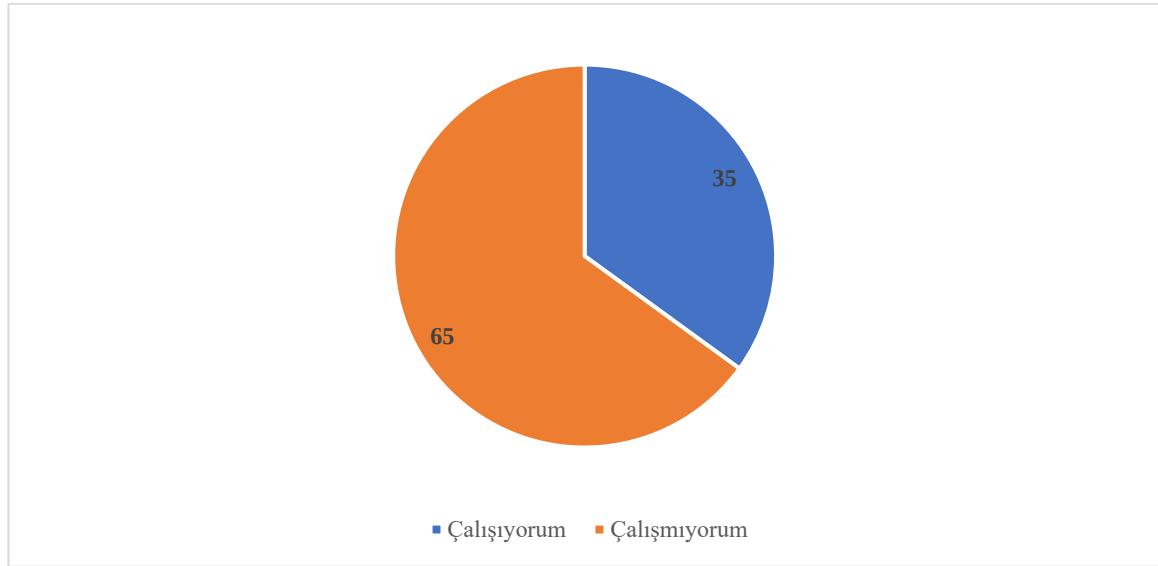
Türk Kızılay Toplum Merkezleri projesi 2015 yılında kurulmuş olup, şu an farklı illerde olmak üzere 16 toplum merkezi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunun gibi birçok proje sayesinde doğrudan ya da dolaylı şekilde yardımlar yapılmaktadır. Lakin Türkiye’de yaklaşık 4 milyon Suriyelilerin olması yardımlar konusunda noksanlıklar yaşamasına sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı geçici koruma altındaki Suriyelilerin iş hayatına atılabilmesi, geçimlerini kendilerini sağlayabilmesi adına 2016 yılında çalışma izni verilmiştir.

Araştırma kapsamında Kocaeli’nde ikametgâh eden 41 kişi ile istihdam durumlarını, iş yerinde karşılaştıkları sorunları, gelirlerini nasıl sağladıklarını, ev kiralıklarını, toplam gelir/giderlerini gibi ekonomik alandaki sorular yöneltmiştir. Yapılan araştırma sırasında; geçici koruma altındaki Suriyelilerin maddi zorluklar içerisinde yaşamlarını devam ettikleri, aile üye sayısının fazla olması, eşini kaybetmiş, engelli ya da hasta olanların sayısının fazla olmasından dolayı çalışanların sayısının sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bazı Suriyelilere hemen çalışma izninin çıkmadığı, belirli prosedürleri izlemesi gerektiği ve bürokrasinin engellemelerin yüzünden işlerini uzadıklarını dile getirmişlerdir.

Görüşmeciler ekonomik sorunlarının birçok etkisi olduğunu, gelirlerinin toplumsal uyum sürecine doğrudan etki ettiği düşünülmektedir. Böyle olmasının temel nedeni yapılan araştırmalar bulgularında tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; gelir düzeyi düşük olan Suriyeliler daha çok kenar mahallerinde ikametgâh etmekte ve komşuların da Suriyeli olmasından dolayı topluma karışmaların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte gelir düzeylerinin düşük olmasından dolayı sosyalleşme alanlarına dahil olamadıkları, kafe, restoran tarzı yerlere sıklıkla gidemedikleri de bulgular arasındadır. Bu tür yerlerde zaman geçiremeyenlerin entegrasyon sürecinin olumsuz yönde etkisi büyük ölçüde etki edildiği ön görülmektedir. Bundan dolayı entegrasyon süreci ile hane başı gelirleri arasında doğrudan korelasyon olduğu ön plana çıkmaktadır. Gelir düzeyleri yüksek olanların daha çok sosyalleşme imkanlarının olduğu sonuçlar arasında yer almaktadır (Erdoğan, 2017).

Araştırma kapsamında örneklem grubuna “Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?” şeklinde soru yöneltilmiş olup, görüşmecilerin yanıtları şu şekildedir:

Grafik 14: Katılımcıların Çalışma Durumu



Katılımcıların %65 çalışmıyorken, %35 aktif olarak çalışmaktadır. Soruya yanıt veren kadınların büyük çoğunluğunun çalışmadıkları tespit edilmiştir. Hayır yanıtı veren katılımcıların çalışmama nedenleri olarak genellikle iş bulamamaları ya da hasta olduklarından dolayı çalışmadıklarını dile getirmişlerdir. İş sektörü ile ilgili sorulara yanıt verenlerin öne çıkan yanıtlarından bazıları:

E29: Beş çocuğum var. En küçüğü 2 yaşında. Eşim 1 sene önce Türkiye'den Suriye'ye gönderildi. Türk Kızılay kart ile geçiniyorum. Bu yardım olmazsa hayatta nasıl tutunacağım bilmiyorum. Çalışmak istiyorum lakin imkanlarım buna el vermiyor. Çocuklarımın hepsi vitaminsiz, onlara elbise alamıyorum. Okula giden çocuklarım var. Onlar benden çok şey istiyor ama ben onlara yardım edemiyorum. Çocuklarım okula gidiyor ve ihtiyaçları oluyor. Onlara yardım edemiyorum, benden her para istediklerinde, bende olmadığını söylemekten bıktım. Bir baba olarak en çok üzüldüğüm nokta bu. Çocuklarıma bakamıyorum, gücüm buna yetmiyor. Ekonomik gelirimiz çok kötü.

E35: Ben eşimi savaşta şehit verdim. Türkiye'ye 3 çocuğumla geldim. Dul bir kadını, gelirim sadece Türk Kızılay kart ve 41 kart var. Çalışamıyorum çünkü hastayım. Aslında ev işi olarak küçük işler yapabileceğimi düşünüyorum. Bunun için girişimlerde bulundum, birkaç yerden destek aldım. Kadın başımıza bir şeyleri başarmak zorundayız aksi halde tek başımıza ayakta kalamayız. Buna yönelik daha önce çalışmam olmuştu ama burada imkanlarımız çok kısıtlı.

E29: Kendi alanımda çalışacak pozisyon bulamadım. Ben Suriye'de elektrik mühendisiydim. Üniversite bitirdim lakin burada fabrikada teknisyen olarak çalışıyorum. Tam anlamıyla kendi işimi yapamasam da yine de mutluyum. Bazı arkadaşlarım bambaşka işlerde çalışıyorlar. İnşaat, fabrika ve pazarda çalışan arkadaşlarım var. Bizim maaşlarımız düşük, bilerek az veriyorlar. Bizim o işlere muhtaç olduğumuzu düşünüyorlar, bizi kullandıklarını düşünüyor. Biz de mecburen çalışmak zorundayız. Normalde yaptığım işin karşılığı daha fazla olmalı.

K33: Hayır, şu an çalışmıyorum. Bazen fabrikalara temizliğe gidiyorum. Genellikle işe gitmiyorum, iş oldukça gitmeye çalışıyorum. Eşim işe gidiyor, eşimin sayesinde evimize para giriyor. Eşim Suriye'de mühendis olarak çalışıyordu, burada işçi olarak çalışıyor. Hakkettiği alanda çalışmıyor, çok zor şartlar altında çalışıyor. Yine de şükür, bu durumdan daha kötü insanlarda var. Eşim çalışıyor, ben de çocuklara bakıyorum.

Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun Suriye'de icra ettiği iş sektörlerinde iş pozisyonu bulamadıklarını, düşük maaşlar aldıkları ve bu durumdan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Geçici koruma altındaki Suriyeliler daha çok işçi olarak farklı sektörlerde (oto yıkama, fabrika, temizlik, inşaat, hamallık, tercümanlık vb.) günlük 30-50 TL arası kazanç sağlayarak geçimlerini sağladıklarını ifade etmektedirler. Veri analizlerine bakıldığında; mezun olduğu bölüm/üniversite gibi alanlarda çalışanların sayısı oldukça azdır. Bu durum karışığında birçok Suriyelilerin mutsuz şekilde işe gittikleri, verimlerinin düşük olduğu ve gelirlerinin belirli bir düzeyde koruyabildikleri tespit edilmiştir.

E35: Ben 4 senedir Gebze'de yaşıyorum. Fabrikada işçi olarak çalışıyorum. Günlük 50 TL kazanıyorum ve 12 saat çalışıyorum. Sigortam yok, her akşam patron paramızı veriyor. Günlük çalışıyoruz, bazen iş olmuyor. Mesela son 20 gündür işe gitmiyorum. Patron iş var gelin dediğinde gidiyoruz. Özellikle kışın

iş bulmak çok zor. Günlerce işe gitmediğimiz anlarda oluyor. Asıl mesleğim inşaat mühendisiyim. Burada diploma denkliğini halen alamadım, resmi işlemler de her zaman zorluk çıkartıyorlar.

Açıkgöz ve arkadaşları (2017: 10-12) ele almış olduğu çalışmasında, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin iş bulmalarında zorlandıkları çektiklerini, ücret düşüklüğü ve ücretlerin ödenmemesi gibi durumlardan rahatsız duymaktadırlar.

E35: *Evet çalışıyorum. Günlük 50 TL alıyorum. Pazarda çalışıyorum, 12 saat bazen 15 saat çalışmak zorunda kalıyorum. Başka iş bulamadım. İşkur'a kaydım var, birçok defa iş başvurusunda bulundum lakin beni çağırmadılar. Pazarda her zaman iş olmuyor, patron bazen çağırıyor bazen çağırmıyor. Düşük ücret alıyoruz, çok çalışıyoruz. Benim patronum bana yardım ediyor, sağ olsun iyi bir adam.*

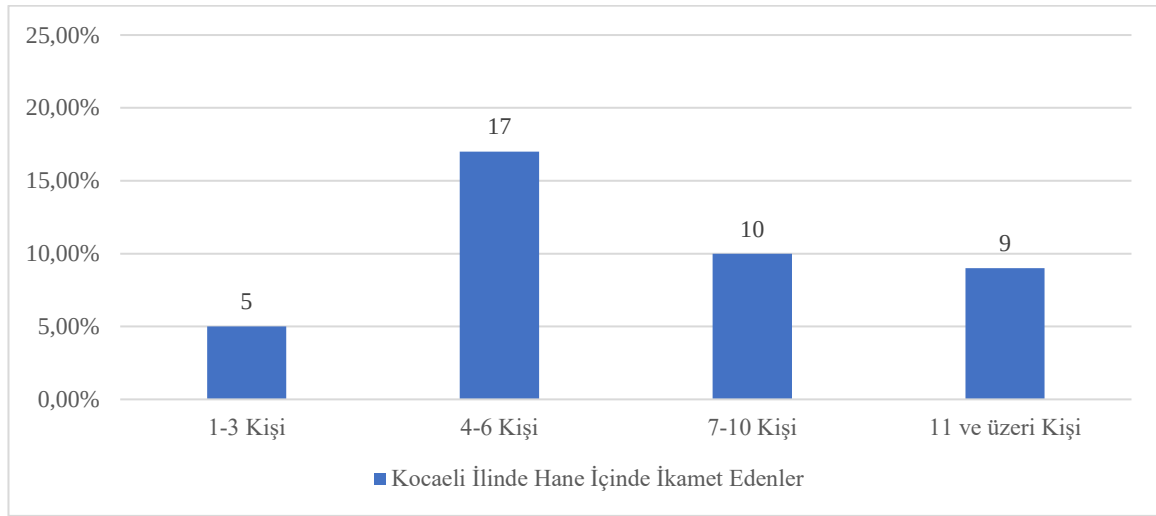
E29: *1 sene bir lokantada çalıştım. Bulaşıcılık yapıyordum. Günde 12 saat ve her gün çalışıyordum. Her hafta pazar akşamı patron maaşımızı verirdi. Son 2 ay vermemeye başladı. Eski işyerinden alacağım var. 2 aylık maaşımı vermedi. Şikâyet etmek istesem edemem, resmi çalışmıyordum. Patronumun yanına birçok defa gittim. Onu şikâyet etmek istemiyordum, çünkü bize yardım etti. İş verdi, onun sayesinde aileme baktım ama son zamanlarda hiç iyi şeyler yapmadı. Bana çok kötü davrandı ve davranmaya da devam ediyor. Anlamıyorum, neden böyle oldu, hiçbir fikrim yok. Lakin her seferinde beni geçiştirdi. Çok zor durumdayım, şu anda çalışmıyorum. İş yok.*

E34: *Türkiye'ye 1 sene önce geldim. Ben Şam'da ayakkabı tamircisiydim. Burada da bu işimi devam etmek istedim ama yapamadım. Birçok bürokratik işlemler uğraşmak zorunda kaldım. Belediye veya başka bir kurum bana yardım etmedi. Birçok sorun çıkardı, oysa ben sadece işimi yapmak istiyordum. Bu işi de çok iyi yapabileceğimi düşünüyorum. Maalesef çok zorlu durumlarla karşılaştım. Nereye gitsem benden, dükkân açmak için birçok belge istediler. Yılmadım, belgeleri topladım. Belediyeye gittiğimde birçok eksik belgemin olduğunu söylediler. Yardımcı olmuyorlar, her gittiğimde eksik belgemin olduğunu, tamamlamam gerektiğini belirttiler. En son kızdım, dükkân açmamaya karar verdim. Resmen dükkân açmamam için beni oyaladılar. Ben de vazgeçtim.*

Çoban (2011: 114-117) ele almış olduğu “Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller” adlı eserinde; Suriyelilerin Türkiye’de sosyal güvencesi olmayan ve istihdam olanakların dışında kaldıklarını ifade etmiştir. Eserde ayrıca günübirlik düşük ücretlerle çalışmak zorunda olduklarını da tespit etmiştir.

Araştırma kapsamında, sürekli veya günübirlik çalıştığını ifaden edenlerin büyük çoğunluğu inşaat sektöründe, pazarda, sanayii tarzı yerlerde işçi olarak çalıştıkları tespit etmiştir. Çoğunluğunun sigorta priminin yatırılmadığı, sosyal güvencesinin geçici koruma statüsüne bağlı olduğu ve maaşlarının alamadıkları da olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 15: Kocaeli’nde Hane İçinde İkamet Edenler



Grafik 15’e göre katılımcıların 17 tanesinin 4-6 kişilik, 10 kişinin 7-10, 9 kişinin 11 ve üzeri, 5 kişinin ise 1-3 kişilik ailede yaşadıkları tespit edilmiştir. Soruya yanıt verenlerin birçoğu kalabalık ailede yaşadıklarını, bir bölümünün iki ailenin tek çatı altında yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma kapsamında Suriyelilerin aslında Suriye’de daha kalabalık ailelerin olduğu, aile üyelerinin bir bölümünü savaşta kaybettiklerini ya da Suriye’de yaşamalarını devam ettiği tespit edilmiştir. İki ve daha üzeri ailelerin tek bir hanede yaşamalarının ortak nedenleri: Kocaeli’ndeki kira ücretinin pahalılığı ve Suriyelilere kiralık ev verilmek istenmemesi olarak görülmüştür. Suriyelilerin en fazla yoğun olarak yaşadıkları bölgeler arasındaki: Gebze, Darıca ve Çayırova ilçelerindeki kiralık ev fiyatları: 350-1000 TL arasında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında Kocaeli’nde Suriyelilerin karşılaştığı önemli sorunlar arasında gelirlerin düşük fakat giderlerin yüksek olmasıdır. Suriyelilerin gelirlerinin düşük olmasından dolayı birçok sorun birbirini takip ettiği tespit edilmiştir. Özellikle entegrasyon süreci boyunca ekonomik faktörünün büyük etki yaratmasından dolayı gelirlerinin giderlerinin karşılayamamasından dolayı problemler ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Geçici koruma altındaki Suriyeliler bu duruma karşısında daha çok kendi vatandaşlarıyla zaman geçirerek, gelirlerine yakın kişilerle irtibata girmektedir. Bu durum iki toplumu ayırtırdığını ve birbiriyle olan etkileşimlerini azaltmaktadır.

3.7. Etkileşimsel Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Etkileşimsel, bireylerin karşılıklı olarak bilgi ve semboller üzerinde birbirine yöneldikleri ve bu eylemlerle birbiriyle uzun veya kısa süreli ilişkiler meydana getirdikleri, sosyal sembolün özel eylemleri ifade etmektedir (Esser, 2001: 10-15). Etkileşimsel entegrasyon, ev sahibi toplum ve göçmen arasındaki kişisel durumları, ilişkileri ve sosyal ağları ele almaktadır. Ele alınan bu ilişkiler; arkadaşlık, komşuluk, evlilik, gündelik ilişki gibi hayatın tüm alanında gerçekleşen sosyal ağlar olarak bilinmektedir (Flick, 2016: 15-27).

Bu bağlamda, Suriyeli katılımcılara entegrasyon sürecinde; ev sahibi toplumla olan ilişkileri bilmek ve irdelemek önem arz etmektedir. Ele alınan bu başlıkta katılımcılara: “Yerel halk ile sosyal ağlarınız nasıl?”, “Günleriniz nasıl geçmektedir”, “Toplumsal uyum

adına neler yapıyorsunuz?”, “Suriyelilerin entegrasyon sürecini hızlandırmak ve sağlıklı biçimde yürütülmesi için neler olmalıdır?”, “Entegrasyon süreci boyunca sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler neler olmalıdır? Nasıl bir hizmet modeli bekliyorsunuz?” gibi entegrasyon sürecinde “etkileşimsel” perspektifi ile sorular yöneltilmiştir.

Katılımcılarla yapılan derinlemesine mülakat sonucunda elde edilen verilere göre, bazı katılımcıların Türkiye kökenli bireylerle iyi ilişkiler kurabildiği görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye kökenli arkadaşların komşu veya iş arkadaşlardan oluştuğu, sürekli arkadaşlık içerisinde olmadığı görülmüştür. Gündelik karşılaşmalarda daha çok selam ve hâl hatır sorma gibi eylemlerin öne çıktığı lakin sürekli etkileşim içerisinde olmadıkları bulgular arasındadır. Katılımcılar daha çok yardım kuruluşlarında çalışanlar, iş ortamında tanıştığı kişiler veya yerel esnafla sosyal ağlar kurdukları lakin ilişkilerin sürekli arz eden bir durumun olmadığı tespit edilmiştir. Soruya yanıt veren 41 kişiden kadınlar ise erkeklere göre daha az sosyal ağlarını genişlediklerini, Türkçe bilmemesinden dolayı Türkiye kökenli vatandaşlarla daha az ikili etkileşim içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmede, sivil toplum kuruluşların aktif rol almalarında yetersiz olduğu oysa toplumsal uyum çalışmalarında kurum ve kuruluşların aktif şekilde rol alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte Türkçe bilmemelerinden dolayı ikili ilişki kurmada zorlandıkları, çocukların kendilerine göre daha çok Türkiye kökenli kişilerle irtibattı olduklarını ifade etmişlerdir. Entegrasyon sürecini hızlandırmak adına çok çaba sarf etmediklerini, daha çok dil öğrenmek ve iş bulabilmek adına girişimlerde bulunduklarını ifade etmişlerdir.

Etkileşimsel entegrasyon ile ilgili sorulara yanıt veren 41 kişiden öne çıkan yanıtlardan bazıları şu şekildedir:

E33: *Kocaeli’ne 3 sene önce geldim. Türk arkadaşlarım çok yok. Daha çok işyerindeki arkadaşlarla konuşuyoruz. Sağ olsunlar iyililer am iş dışında mesela akşam bir arada Türk arkadaşlarla çok nadir oturuyoruz. Birkaç defa oturup muhabbet ettik lakin sürekli olmadı. Her halde iyi Türkçe bilmediğim için bu durum böyle.*

K33: *Yavuz Selim Mahallesinde oturuyoruz. Komşularım arasında Türklerde var. Onlarla çok konuşmuyorum zaten Türkçem zayıf. Ama bazen beni evlerine çağırıyorlar, muhabbet edebiliyoruz. Ben daha çok dini sohbetler olunca gidiyorum, birçok kişi geliyor. Şu ana kadar bir sorun yaşamadım. Ama bazen sokakta çocuklarımla alay geçen çocuklar oluyor. Suriyeli diye istemiyorlar, çok kavgalı ediyorlar, laf atanda oluyor.*

E31: *Akşamları bazen kahvehaneye gidiyorum. Türklerin daha fazla gittiği bir yer. Oturup, muhabbet ettiğim kişiler oluyor elbet ama son zamanlarda artık benimle çok az insan konuşuyor. Duyduğuma göre bizi artık çok istemiyorlar. Geçenlerde bir Suriyeli birisini bıçaklamış, tüm mahalle de Suriyelilere cephe almışlar. Bizi mahallerinde istemiyorlar.*

Katılımcıların ifadelerinden, yerel halk ile sıkı sosyal ağlarının olmadığı, ev sahibi toplum ile kısmen ilişki kurabildikleri tespit edilmiştir. Suriyelilerin ikametgâh ettikleri alanlarda birçok sorunla karşılaştığı, bazı bölgelerde katiyen istenmedikleri, bundan dolayı da sosyal sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Katılımcıların bir bölümünün tüm Suriyelilerin bir tutulduğu, yerel halkın küçük bir olay yaşansa bile tüm Suriyelilerin üzerine attıkları ve böyle olmasından dolayı da yerel halk ile Suriyelilerin birbiriyle ayrıştıkları dile getirilmiştir.

E29: *Suriye’de üniversitede öğretim üyesiydim. Sosyolojik bakış açısı ile söylemem gerekirse toplumsal entegrasyon yerel halk ve Suriyelilerin sık sık bir araya gelmesi, kuvvetli ilişkiler kurması ve birbiriyle sağlıklı ilişkisi yürütmesiyle olur.*

29 yaşındaki erkek katılımcının etkileşimsel entegrasyon sürecini özetlediği ifadelere bakıldığında, geçici koruma altındaki Suriyeliler ve yerel halkın sık sık bir araya gelmesi gerektiği ve ikili sosyal ağlarının genişletmesi gerektiği görülmektedir. Böylelikle entegrasyon süreci boyunca karşılaşılan sorunların önemli bir kısmının çözülmesi düşünülmektedir.

E27: *Suriye’den Türkiye’ye geldiğimiz günden bugüne kadar hemen hemen her gün yerel halktan bazılarında olumsuz laflar duyuyorum. Bazıları bizim buradan gitmemizi istiyorlar. Onlarla arkadaşlık kurmak istiyorum ama her seferinde başka olumsuz durumlar oluyor. Ya mahallede kavga ya da çocuklar arasında sorunlar çıkıyor. Ben Müslümanım, onlarla Müslüman. Ben buna güvenerek ailemi buraya getirdim. Ensar muhacir ilişkisi maalesef burada azalmış. Bizi istemeyenler var. Nereye gidelim? Gidecek yerimiz yok ki? Ben ve ailem Türkiye’yi çok seviyoruz, buranın sosyal kurallarını da saygımız var. Bunları bilen ve içselleştiren insanlarız. İnşAllah ilerleyen zamanlarda bu tür sosyal sorunlar biter.*

K26: *4 senedir Türkiye’deyiz. İlk başta kampta kaldı, sonra buraya geldik. Geldiğim günden itibaren Türkçe öğrenmeye çalışıyorum. Sosyal ağlarımı genişletmek istiyorum. Türk komşularım gayet iyiler, sık sık misafirlğe gidiyorum, onlarda bize geliyor. Lakin burada bazı insanlar bizim buradan gitmemizi istiyor. Bazı Suriyeliler kötü insanlar olabiliyor ama bütün Suriyeliler böyledir demek yanlış. Bizim kardeşliğimiz Osmanlı Devleti zamanından geliyor, şimdi ise bizi ayırmak hatta birbirimize nefret duymamızı isteyen grup var.*

Katılımcıların büyük bölümü Kocaeli’nde kendilerini güvende hissettiklerini ancak yerel halkın Suriyelileri tam anlamıyla kabul etmediklerini ifade etmişlerdir. Yerel halk ile Suriyeliler güç geçtikçe sorunların büyüdüğü, istihdam alanların azalması ve Suriyeli sayısının Türkiye’de artması yerel halkta büyük tepkilere açtığını ifade etmişlerdir. Böyle bir durumda toplumsal ve etkileşimsel entegrasyonun sağlıklı yürütülemeyeceğini ifade edenlerin sayısı oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Özellikle yerel halk ve Suriyelilerin birbiriyle sık sık kavga ve tartışma etmesi sorunu devam ettiği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan mülakattan çıkan sonuca göre, Kocaeli’nde kendilerine ait olumsuz haberlere rağmen kendilerini toplumdan dışlanmış ve ayrımcılığa uğramış durumda hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Ancak mülakat aşamasında büyük çoğunluğu sosyal uyumsuzluğun her geçen gün arttığını, yerel halk ile sorunların büyüdüğünü ve kendilerine ait yalan söylentilerin de çoğaldığını eklemişlerdir. Suriyeliler ile yerel halkın ikili ilişkilerin kuvvetlendirmesi için öncelikle ön yargıların azalması, toplumsal sorunlarına dair çözüm üretilmesini ve sosyal ağları kuvvetlendirecek projelerin aktif şekilde rol alması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamında toplumsal uyumu doğrudan etkileyen durumlardan bir tanesi de etkileşimsel entegrasyon sürecini etkileyen komşu ilişkilerdir. Ele alınan çalışmada entegrasyon sürecini etkileyebilecek sorular yöneltilmiştir. Bu kapsamda: Yaşamış oldukları mahallerde komşularıyla nasıl geçindikleri, çocukların yerel halk ile nasıl bir tutum içerisinde oldukları ve komşularından yardım alım almadığına dair sorular sorulmuştur.

K28: *Mimar Sinan Mahallesinde oturuyoruz. Komşularıma doğrudan bir irtibatım yok. Ara sıra pazarda veya sokakta karşılaşıyoruz. Sağ olsunlar bize bazen yardım ediyorlar. Onlarla sık sık konuşmuyorum. Türkçe az biliyorum, bazen evlerine çağırdıkları oluyor. Lakin gitmekte kararsız kalıyorum.*

K30: *Komşularım ile sorun yaşıyorum. Bizi istemiyorlar. Bir seferinde çocuklar arasında kavga çıkmış. Olayı çok büyüttüler, üzerimize yürüdüler. Evimize taş fırlattılar, çıkın gidin buradalar diye tehdit ettiler. Daha sonra ev sahibi geldi, bize sahip çıktı. Merak etmeyin kimse sizi buradan kovamaz, gönderemez dedi. O olmazsa belki oradan taşınmış olacaktık. Anlamıyorum, zaten savaştan kaçtık geldik. Neden bizi istemiyorlar, biz Müslüman değil miyiz? Müslümanlar arasında böyle bir durum olur mu? Bize hiçbir devlet bu kadar yardım etmemiştir.*

K35: *Geldiğimizden beri bizi istemeyen komşularım var. Bana ve aileme “Neden buraya geldiniz?”, “Suriye’de neden savaşmadınız?”, “Neden vatanınızı bırakıp kaçtınız?” gibi sorular sordular. Biz derdimizi birçok defa anlatmaya çalıştık lakin hiç başarılı olmadık. Suriye’de olup bitenleri anlayabilmek için orada yaşamak gerekiyor!*

3.8. Eğitim Alanında Entegrasyon ve Karşılaşılan Sorunlar

Suriye’de meydana gelen olaylardan dolayı etkilenen diğer konuda çocukların ve gençlerin eğitim-öğretim süreçleridir. 2011 Mart ayında başlanan iç karışıklardan dolayı birçok eğitim kurumu hasar görmüş, bina içlerindeki binlerce öğrenci hayatlarını kaybetmişlerdir. Hayatta kalabilmeyi başaranlar ise kamp alanlarında eğitim hayatlarına devam etmiş ya da komşu ülkeler olmak üzere birçok ülkeye sığınmışlardır (Seydi, 2014).

Türkiye’ye gelen Suriyelilerin bir bölümü ilk başlarda kamp alanlarında yaşamlarına devam etmişlerdir. Kamp alanlarında kaldıkları süre boyunca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dizayn edilen ve yönetimi elinde bulunan Mobil Eğitim Çadırları kurulmuştur. Bu alanlarda Arapça bilen öğretmenler tarafından Arapça dersler işlenmeye başlanmıştır.

Bu uygulama ile ilgili dönemim Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer 13 Kasım 2012’de yaptığı açıklamada:

“Dersler kendi müfredatımıza göre Arapça verilecek. Orada çocukların eğitimini ihmal etmemekle birlikte ailelerin Türkiye’de kalmalarını pekiştirecek bir tavırdan da uzak bir üslup içinde yapmaya çalışıyoruz. Başka ülkelerin müfredatlarının takip edildiği yerler, büyükelçiliklerin kendi bünyelerinde açtığı okullar. Onun dışında tüm okullarda kendi müfredatımızı takip ediyoruz.”

Bu açıklamada belirttiği üzere Suriyeli öğrencilere *misafir* gözüyle bakıldığından dolayı geçici süreliğine Arapça dersler Türkiye müfredatına göre verilmesi hedeflenmiştir. Ancak geçen 8 sene içerisinde bu uygulamaya sadık kalınamamıştır. Geçen her gün artan Suriyelilerin nüfusu, artan doğurganlık gibi nedenlerden dolayı Suriyeli öğrenciler ikametgâh ettikleri yakın yerlerdeki okullarda eğitim-öğretim hayatlarına devam ettikleri görülmektedir (Tanrıku, 2017: 128-133).

Milli eğitim Bakanlığının yabancılara yönelik eğitim ve öğretim hizmetleri yönetmeliğine göre Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki okullarda eğitim alma hakkının olduğu, öğrenci vasfını taşıyan Türk öğrenciler gibi Suriyeli öğrencilerinde mecburi eğitim-öğretime devam etmesi gerektiği ilan edilmiştir. Bu kapsamda ayrıca 2014-2019 yıllarını kapsayan Stratejik Eğitim Planında Suriyeli bireylerin okullaştırması, eğitim-öğretime devam etmesi ve öğrenci kayıtlarında yaşanabilecek sorunlar ile ilgili gerekli çalışmalar belirtilmiştir (MEB, 2015).

UNICEF tarafından fonlanan yardımlar vasıtasıyla Türkiye’de eğitimlerine devam eden geçici koruma altındaki Suriyeliler ve resmi oturuma sahip olan yabancı uyruklu öğrenciler için şartlı eğitim yardımı yapılmaktadır. Bu kapsamda öğrenimine düzenli devam eden öğrenciler için eğitim ve öğretimlerine destek olunması amacıyla Türk Kızılay kartlarına iki ayda bir düzenli yardım yapılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Kızılay Toplum Merkezi koruma ekipleri tarafından okul devamsızlığı olan öğrencilerin takibi yapılmaktadır. Bu kapsamda Conditional Cash Transfer for Education Programme (CCTE) programı ile düzenli bir şekilde okul devamsızlığı olan öğrencilerin evine ziyaret edilmektedir. Türk Kızılay Toplum Merkezlerinin koruma programı çerçevesinde Sosyal Hizmet Uzmanları ve Vaka Çalışanları okul devamsızlığın nedenlerini incelemektedir. Konu ile ilgili hassas durumlar Milli Eğitim Bakanlığı ile paylaşılmaktadır. Sosyal Hizmet Uzmanları hassas vakaların takibi, incelenmesi ve gerektiği durumlarda ilgili kurum ve kuruluşlarla irtibatta girmektedir. Böylece Suriyelilerin eğitimlerine devam etmesinde şartlı eğitim yardımı büyük bir kolaylık sağlandığı görülmektedir (Altuntaş ve Kılıç, 2019: 58).

Ele alınan bu çalışmada saha ziyaretleri sırasında mülakatı yapılan katılımcılara “Çocuklarınız okula devam ediyor mu?”, “Akran zorbalığına maruz kalanlar var mı?”, “Çocuklarınızın eğitimleri hakkında bilgi alabiliyor musunuz?”, “Türk Kızılay Şartlı Eğitim Yardımı” hakkında bilginiz var mı gibi eğitim ve öğretim adına sorular yöneltilmiştir. Sorulara yanıt veren 41 kişiden öne çıkan bazı yanıtlar şu şekildedir:

K28: Çocuklarımın hepsi okula gidiyor. Hepsinin dersleri çok başarılı. Biri Gebze’de doğdu. Şu an anaokuluna gidiyor ve çok iyi Türkçe konuşuyor. Diğer çocuklarımın biraz Türkçe sorunu var lakin ilerleyen zamanlarda bunu aşabileceklerini düşünüyorum. Ben Suriye’de İngilizce öğretmenliği yapıyordum, bu yüzden çocuklarım biraz şanslı. Şu an çocuklarım üç dille büyüyor. Türkçe, İngilizce ve Arapça.

K38: 16 yaşındaki oğlum okula gitmiyor. Diğer kardeşleri eğitimlerine devam ediyor. Lakin o gitmek istemiyor. “Neden okula gitmek istemiyorsun” sorusunu her defa sorduğumda bana “Türkçe bilmiyorum” bahanesini öne sürüyor. Oysa okullarda Türkçe kurslar veriliyor. Çok zorladım kendisini lakin başarılı olamadım. Babasını savaşta kaybettik, belki bize yardım amaçlı gitmiyor.

Eğitimlerine devam eden çocukların durumu ile ilgili aşağıda grafikte oranlar yer verilmiştir:

Grafik 16: Katılımcıların Çocuklarının Okula Gitme Durumu



Grafik 16’a göre çocukları okula devam eden öğrencilerin yarısından fazla olduğu, 8 ailenin hiçbir çocuklarını okula göndermedikleri ve 11 kişinin ise okul çağındaki tüm çocukların okula devam etmediği tespit edilmiştir. Soruya yanıt verenlerin büyük bir çoğunluğu okul çağındaki çocuklarını hepsini okula göndermek istediklerini ancak maddi imkanların yetersiz kaldığı dönemin olduğu, Türk Kızılay Şartlı Eğitim Yardımının yeterli olmadığını ve sınıfta akran zorbalığına maruz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Bazı katılımcılar ise Türk Eğitim sisteminin kendi ülkelerindeki sistemine göre farklı olduğunu, çocuklarının Türkçeyi az veya hiç bilmemelerinden dolayı okula sürekli gitmek istemediklerini ifade etmişlerdir.

E34: Hatay çadır alanında çocuklarımın hepsini okula göndermiştim. Sağ olsunlar, devlet bizim her türlü ihtiyacımızı gördü. Gebze’ye geldikten sonra çocuklarımı okula kayıt yapmak istedim ama yapamadım. En küçüğünün anaokuluna kayıt yapmak için benden ücret istediler. 400 TL kayıt ücretinin olduğu, bunu ödememesi durumunda kayıt altına alamayacaklarını ifade etti.

Diğer çocuklarımı okula kayıt ederken çok zorluk çektim. Okul idaresi bizden para istedi, tamam okulun ihtiyaçları olabilir ama bizim de durumumuz malum. Anaokulu kaydını sağ olsun Türk Kızılay Kocaeli Toplum Merkezinde görevli kişi yardım etti. Anaokulu ile konuştu, kayıt ücretinin alınamayacağını belirtti. Bende çocuğumu okula kayıt ettirdim. Türk Kızılay Şartlı Eğitim Yardımından faydalaniyoruz. Sağ olsun, bize iki ayda bir para yattıyor.

K27: *Hayır, tüm çocuklarım okula devam etmiyor. Kızım okula gitmek istemiyor, dil bilmediğini ve sınıf arkadaşlarının kendisiyle alay geçtiğini, onunla kötü konuştuğunu, Suriyelileri sınıfta istemediğini söyledi. Ben ve eşim öğretmeni ile konuştuk lakin öğretmende bize yardımcı olmadı. Sınıf arkadaşlarının çoğunluğu onu istemedi.*

K29: *Oğlum okula gitmiyor. Babası Suriye’de vefat etti. Psikolojik sorunlar yaşıyor. Evden çıkmak istemiyor. Hastaneden randevu alamadık, yerler dolu. Çocuğumu okula göndermeyi tabi istiyorum, bunun için sizlerden de yardım talep ediyorum. En azından Türkçe öğreysin, ilerleyen zamanlarda daha rahat bir yaşamı olur.*

Yukarıdaki katılımcıların ifadelerine göre çocukların okula gitmemelerindeki nedenler çeşitlilik göstermektedir. Okula kayıt yapamayan, kayıt ücreti isteyen, dil sorunu, psikolojik problem yaşayan çocukların durumları gibi birçok nedenler vardır. Aileler çocuklarını okula göndermek istediklerini ancak hayat pahalılığını ve dil sorunu gibi sebeplerle tercih etmediklerini ifade etmişlerdir.

Stainburn (2002: 10) eğitim, kriz durumlarında bile devam etmesi gereken, çocukların psiko-sosyal iyilik hallerini artmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla eğitimin her koşulda devam etmesi gerekmektedir. Suriye’de meydana gelen olaylardan dolayı eğitime ara veren birçok öğrenci, hala okula gitmediği saha ziyareti sırasında tespit edilmiş, psiko-sosyal sorun yaşayan öğrenci sayısının da arttığı elde edilen verilerle saptanmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Mart 2011 yılında Suriye’de baş gösteren iç karışıklıklar ve Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, İran, İsrail ve Suudi Arabistan’ın bölgede çıkarları doğrultusunda müdahil olması sonucunda milyonlarca insanın yerinden edilmesine ve binlerce insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuşlardır. Suriye, yaşanan iç karışıklıklar sonrasında kısa sürede yaşanılmaz bir ülke haline gelmiş; eğitim, iş, sağlık, güvenlik, barınma gibi alanlarda sorunlar artmıştır. Suriyeli bireyler temel ihtiyaçlarını karşılayamaz ve hizmetlere erişemez duruma gelmişlerdir. Bu durum karşısında milyonlarca insan başta sınır komşusu ülkeler olmak üzere Avrupa ve Asya ülkelerine sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye’de 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay’ın Yayladağı ilçesinde sınır kapısının açılmasıyla ilk defa 252 kişilik grupla başlayan göç dalgası 2013 ve 2014 yılında Suriye’de meydana gelen yoğun çatışmalardan dolayı milyonları bulan kitlesel göçle devam etmiştir. Göç edenlerin sayısının artmasıyla birlikte kamp alanlarında yoğunluk meydana gelmiş, bu durum sonucunda Suriyeli bireyler büyükşehirler başta olmak üzere Türkiye’nin farklı şehirlerine kademeli yer değiştirerek göç etmek zorunda kalmışlardır.

Yaşanan kitlesel göçler sonucunda, geçici koruma altındaki Suriyeliler kamp alanları dışına çıkarak farklı şehirlere göç etmiştir. Kocaeli bu şehirlerden bir tanesidir. Suriyeli bireylerin yoğun olarak yaşamayı tercih ettiği, göç ettiği, şehirlerden biridir. Gelişmiş sanayisi, kozmopolit yapısı ve dinamik bir şehir olmasından dolayı göç almaya devam etmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Kocaeli’ye göç etmeleri sürecinde ve göç süreci sonrasında çeşitli alanlarda sosyal uyum zorlukları ile karşılaşmıştır. Karşılaşılan bu zorluklar; ekonomik, kültürel, sosyal, eğitim, sağlık ve hukuk gibi alanlarda yaşanan sosyal uyum sorunlarıdır. Yapılan literatür taramasından sonra hem yerel halk hem de Suriyelilerin birtakım sorunları olduğu tespit edilmiştir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin uyum süreci tüm detayları ile irdelenmiştir. Ele alınan araştırma kapsamında entegrasyon olgusunun sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim, sağlık ve hukuk gibi farklı yaşam açıları bağlamında incelemesi yapılmıştır. Ele alınan kuramsal çalışmada Heckmann’ın, entegrasyon sürecinin yapısal, kültürel, etkileşimsel ve kimlik entegrasyon temelinde ele almış olduğu toplumsal entegrasyon teorisinden istifade edilmiştir (Heckmann, 2015).

Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Odak grubun, entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunları irdelenmek amacıyla Kocaeli’nde Suriye uyruklu bireylerin yoğun olarak yaşadığı ilçelerde 41 kişi (21 kadın ve 20 erkek yetişkin birey olmak üzere) ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışmada elde edilen verilere göre entegrasyon süreci; yapısal, kültürel, sosyal ve kimlik uyumu gibi kavramlar çerçevesinde ele alındığında, geçici koruma altındaki Suriyeli katılımcıların, Suriye’de meydana gelen iç savaş ve sonucunda ortaya çıkan zor yaşam koşulları sebebiyle Türkiye’ye göç etmek zorunda oldukları tespit edilmiştir. Çalışma boyunca Kocaeli’nde yapılan görüşmeler neticesinde; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Kocaeli’ne akraba veya sosyal ağlarını kullanmak suretiyle göç etmek

zorunda oldukları görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen bireylerin, Suriye’den Türkiye’ye göç etmesinde; güvenlik, ekonomi ve kültürel faktörlerin önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya dâhil olan katılımcıların göç süreçleri; göçe sebep olan nedenler, göç kuramları ve günümüzde hala devam eden uyum sorunları temelinde ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunların; yaş, cinsiyet, meslek, eğitim ve ekonomi gibi faktörlere göre değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir diğer irdelediği nokta geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin gelir ve ekonomik kazançlarını nasıl elde ettikleri ile ilgilidir. Bireyler Kocaeli’nde inşaat, sanayi, fabrika tarzı işyerlerinde vasıflı veya vasıfsız işçi olarak çalışmaktadır. Çalışılan iş yerlerin çalışma koşullarının zor, maaşlarının düşük ve çalışma sürelerinin uzun olduğu tespit edilmiştir. Çalışma koşulların ağır olmasına rağmen düzenli veya kısmi olarak çalışanların olduğu, iş arayışların devamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca Kocaeli’nde yerel halk ile yabancı kökenli vatandaşların arasında başta maaş olmak üzere birçok alanda ayrımcılığa maruz kaldığı bilgisine ulaşılmıştır. Böyle bir durum karşısında Suriyelilerin ekonomik entegrasyonu olumsuz etkilediği, işyerlerinde var olan ayrımcılık nedeniyle toplumsal uyumu olumsuz etkilediği ve ayrımcılığa maruz kalmasından dolayı dışlandığı tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada Suriyeli katılımcıların büyük bir çoğunluğu; maaşlarını düzenli alamadıkları ve ağır/kötü iş kollarında insani çalışma koşullarına sahip olmamaları gibi sorunlar ile yaşamlarını sürdürdüklerini beyan etmiştir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye’de resmi olarak çalışma izinlerinin olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşların sahip olduğu çalışma haklarına eşit şekilde faydalanmadıklarını dile getirmişlerdir. İşverenlerin Suriyeli bireyleri kötü şartlar altında çalıştırıyor olması ve hakları olan ücretleri vermemesi kişilerin ev sahibi topluma yönelik güven sarsıntısı yaşamaları sonucunu doğurmaktadırlar. Bu durum ekonomik alanda uyum sürecinde toplumsal ayrımcılığa neden olmaktadır. Buna binaen Suriyeliler ile yerel halk arasında yapısal, kültürel ve etkileşimsel entegrasyon süreçlerinin olumsuz etkilendiği görülmüştür. Tüm bu gelir eşitsizlikleri ve haksız çalışma şartları; geçici koruma altındaki Suriyelilerin gelirlerinin kısıtlı olmasından dolayı temel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak zorunda olduklarını, ağır iş koşulların olmasının çalışmalarını engellemediği görülmektedir. Gelir getiren işlerin yanı sıra kamunun sağladığı sosyal yardımlardan, yerel yardım ağlarından ve STK’ların sağlamış olduğu sosyo-ekonomik yardımlardan faydalanarak geçinmektedirler.

Araştırma kapsamında çalışmanın sorunsal kısmında değindiğimiz “Suriyeliler ile ev sahibi toplum arasında en çok karşılaşılan nelerdir?” sorunun yanıtı, elde edilen bulgulara göre katılımcıların sosyal ve kültürel hayata olan entegrasyon süreçleri ele alındığında karşılaşılan en önemli sorunlardan birinin dil bariyeri olduğu tespit edilmiştir. Dil bilmemelerinden dolayı çoğu alanda sorun yaşadıklarını dile getiren katılımcılar, Türkiye’de bulundukları zaman içerisinde Türkçeye hâkim olamadıkları için sorunların üstesinden tercüman vasıtasıyla gelebildiklerini dile getirmişlerdir. Bu çalışma çıktılarında da anlaşılacağı üzere dil sorunun göçmenler/mülteciler için entegrasyon

süreci boyunca en etkileyici ve önemli sorunlardan biri olduğudur. Heckmann'ın (2015) üzerinde durduğu yapısal, kültürel ve etkileşimsel entegrasyon çerçevesinde dil öğrenmenin büyük önem arz ettiği görülmüştür. Yine araştırma kapsamında Türkçeyi öğrenmek isteyenlerin sayısının fazla olduğu fakat imkanların yetersizliğinden zaman ayıramadıklarını; kamu hizmetlerinin veya sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki yetersiz çalışmalarından dolayı yeni bir dil öğrenmelerinin görece güç olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, bazı kadın katılımcılarının entegrasyon süreçlerinin dil bilmemelerinden dolayı erkeklere nazaran daha izole yaşam tarzlarının olduğu görülmektedir. Suriyeli bireyler arasında dezavantajlı konumunda bulunanların, az Türkçe bilen Suriyeli kadınların olduğu görülmüştür. Suriyeli kadınlar günlerinin büyük bir bölümünü evlerinde geçirmekte, ancak eşlerinin veya oğullarının refakatinde evden dışarıya çıkabilmektedir. Bu durum Suriyeli kadınların, ev sahibi halk ile etkileşime girememesinin, kültürlenme ve dil edinme sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda dil bilmemenin entegrasyon sürecini her anlamda olumsuz etkilediği hipotezini desteklediği görülmektedir. Ancak bu unsurun özellikle ikincil veya üçüncül nesilden sonra toplumsal bütünleşmenin ve sosyal ağların temelinde iyileşebileceği öngörülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu az Türkçe bilmektedir, bu durum ev sahibi toplumla sosyal etkileşimleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu noktada, Türkmen kökenli Suriyeli Sığınmacıların komşuluk ilişkileri göz önüne alındığında, Arap kökenli Suriyeli Sığınmacılara göre ev sahibi toplumla daha sağlıklı iletişim kurdukları görülmektedir. Bu durum ise Türkmen kökenli sığınmacılar ile ev sahibi toplumun ortak dili-Türkçe-konuşmasıdır. Araştırma kapsamında üzerinde durulan sorulardan bir tanesi olan: "Suriyelilerin Türkiye toplumuna daha hızlı nasıl entegre olabilir?" yönelik birbirinden farklı yanıtlara ulaşılmıştır. Önce çıkan bulgular arasında; geçici koruma altındaki bireylerin, minimum düzeyde yerel lisanı bilmeleri mesleklerini icra edebilmelerini, entegrasyon sürecini ve doğrudan ekonomik iyileşmeyi olumlu yönde etkileyecektir.

Bu çalışma, entegrasyon sürecinin bütün boyutlarıyla ele alınıp değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Suriyeli katılımcıların dile getirmiş oldukları sorunlar kendi içinde tematik çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun toplum içerisinde saygı ve değer görmediklerini, yerel halk tarafından birçok konuda dışlandıklarını ve Suriyeli bireylere ön yargıyla bakmaları sorunların en temelleri arasında yer almaktadır. Kamuoyunda ve medyada sıklıkla dile getirilen; kamudan aldıkları maddi yardımlar, birçok hizmetten ücretsiz faydalanmaları, ülkenin öz sermayesi tarafından maaş bağlandığı ve iş gücü piyasasını olumsuz etkiledikleri gibi doğru bilinen yanlışları dile getirenlerin fazla olması sebebiyle Suriyeli bireyler ile ev sahibi toplum arasındaki sosyal bütünleşme eşitsizlik algısı bağlamında sağlanamamaktadır.

Çalışma kapsamında entegrasyon sürecini etkileyen unsurlardan biri de bireylerin sahip olduğu sorumlulukların zorunlu göç sonrası değişmesidir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaşanan olaylardan ötürü tüm mal varlıklarını geride bıraktıkları gibi sahip oldukları sosyal kültürel statülerini de kaybetmişlerdir. Kocaeli'ne göç ettiklerinde karşılaştıkları bürokrasi sorunları, savaştan dolayı yaşanan kayıpların olması, ilk defa geldikleri bir ilde hayatlarını nasıl devam ettirecekleri konusunda soru işaretlerin olması ve

Suriye'deki düzeninin aksine Türkiye'de farklı bir düzen kurmaları gerektiği, savaş sonrasında engellilik durumuyla karşı karşıya kalan aile bireylerinin olması ve bakıma yükümlü olduğu hane bireylerinin sayıca artması öncelikle sorunlarla baş etmelerini ve uyum sürecinde bütünleşmenin önüne geçtiği yavaşlattığı tespit edilmiştir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreçlerinin, uzun soluklu bir süreç olduğu ve çocuğun sosyalizasyon sürecindeki etkisi göz önüne alındığında, Suriyeli kadınların, yeni kuşakların entegrasyon süreçlerinin olumlu sonuçlanması konusunda önemli bir rol üstleneceği görülmektedir. Bu bağlamda Suriyeli kadınlara dil, kişisel gelişim ve mesleki/iş kurslarına ek olarak Türk medeni kanunu, Türk ceza kanunu gibi haklar konusunda eda destekleyici ve farkındalık sağlayacak eğitimler verilmesi gerekmektedir. Ayrıca Suriyeli kadınların toplumsal konumunu güçlendirmek için Suriyeli Sığınmacılara yapılan maddi yardımların erkek eşten çok kadın eşe yapılması da ikincil neslin gelişimine katkı sağlayarak kadının güçlenmesi ile iki yönlü dezavantajı iyileştirebilecektir. Hane ekonomisinin, maddi yardımlar yoluyla Suriyeli kadınlara verilmesi, genelde kendi toplumunda değer görmeyen Suriyeli kadınların öz güvenlerini güçlendirebileceği ve entegrasyon motivasyonlarını artırabileceği öngörülmektedir.

Çalışmanın sorunsal kısmında: “Suriyelilerin, toplumsal uyum sürecinde sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler nelerdir ve yeterliler mi?” sorusu üzerinde durulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlara göre; Kocaeli’nde göç alanında faaliyet gösteren yeterince STK’ların bulunmadığı, var olanların ise yeteri kadar toplumsal uyumla ilgili çalışma yapmadıkları tespit edilmiştir.

Göç olgusu esas sorun değildir. Burada asıl önem arz eden sorun belli sayıda kişinin bir yere göç ederek yer değiştirmesinden ziyade göçün toplumsal sonuçlarını tespit edebilmek; gerekli teknik, hukuki, sosyal vd. altyapıyı oluşturabilmek ve sorunu bu yönde aşabilmeyi sağlamaktır. Bu hususta Suriyeli bireylere yönelik uyum bağlamında yapılan yardımlar ile geçinmelerini sağlayan geçici formüller yerine; yapısal bir bakış açısıyla Türkiye toplumuyla entegrasyonu sağlanarak sorunların çözümü hedeflenerek hareket edilmelidir. Türkiye’de yaşamaya karar veren Suriyelilere yönelik insani yaşam standartlarına ulaşmalarını sağlamak; bu bireylerin eğitimini, sağlığını, sosyal güvenliğini ve toplumsal dayanışmalarını güçlendirerek, toplumsal kabul mekanizmasını harekete geçirebilecek makro düzeyde sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Çalışma sonucunda, geçici koruma altındaki Suriyelilerle ilgili yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak Suriyeli bireylerin Kocaeli’nde belirli alanlarına yoğunlaşmaları sonucunda ortaya çıkan mekânsal ayırım, sosyo-kültürel ve etnik gettolar şeklinde olduğu saptanmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin entegrasyon süreci boyunca karşılaştıkları sorunların çözüme kavuşturulmaması, entegrasyon temelinde yaşanan problemlerin derinleşmesine neden olacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan, Suriyeli bireylerin oluşturduğu belirli segmentler dışında yerel halkla da etkileşime geçebilen ve entegrasyon süreçleri ikili entegrasyon şeklinde gelişen göçmenlerle ilgili var olan problemlerin, özellikle ikinci nesilden itibaren azalacağı öngörülmektedir.

4.2. Öneriler

Araştırmacının yaptığı inceleme ve analizlerin sonuçlarından hareketle konuyla ilgili aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- i. Geçici koruma altındaki Suriyeliler topluma katılım, yasal haklar ve sorumluluklar, Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısı, toplumsal normlar, gelenek ve görenekler hakkında bilgilendirmelidir.
- ii. Suriyelilerin genel olarak Türkiye için değerli olduğunu kanıtlamak; örneğin Suriyeli doktorlar, akademisyenler, mühendisler, hemşireler, avukatlar, öğretmenler gibi kendi alanlarında çalışarak Türkiye'ye hizmet edebileceklerini, Suriye'de icra ettikleri meslekleri de Türkiye'de yapabileceklerini vurgulamak gerekmektedir.
- iii. Suriyeli bireylerin Türkçeyi öğrenebilmesi için Türkçe kurs sayıları artırılmalı ve bu kurslar yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde açılmalıdır. Ücretsiz Türkçe kurslarına, STK'ların halihazırda sunduğu kurslara katılarak dil kazanımlarını tamamlamaları gerekmektedir.
- iv. Türkiye'de yabancılara yönelik faaliyet gösteren Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün hizmetlerini yeni kurulacak bir bakanlık ile daha iyi hizmet verilebileceği öngörülmektedir. Kurulacak yeni bir idari yapı STK'lar ve özel sektör ile sıkı çalışmalı ve sahada aktif olarak yer almalı ve çalışmalarını yürütmelidir.
- v. Türkiye toplumunun Suriyeli bireylerle iç içe yaşamaya başlamasının üzerinden 9 sene geçmiştir. Bu sebeple, sivil toplum kuruluşlarının geçici ve acil önlemler yerine daha kalıcı etkiler bırakan, özellikle entegrasyon konusunda daha fazla ve nitelikli proje üretmesi gerekmektedir.
- vi. Dezavantajlı gruplar; engelliler, çocuklar, yaşlılar ve kadınlar gibi mensup Suriyelilere yönelik sosyal politikalar ve hizmetler arttırılmalıdır. Bu alanlarda Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı, Psikolog ve doğrudan mesleki bağlantısı olan nitelikli meslek elemanları daha fazla istihdam edilmelidir.
- vii. Daha etkin bir hizmet anlayışı için merkezi hükümet, geçici koruma altındaki Suriyeli bireyleri daha yakından tanıdıkları için yerel yönetimlere ve STK'lara daha fazla inisiyatif vermeli, belediyelere ve valiliklere daha çok yetki tanımalı ve bütçe ayırmalıdır.
- viii. Geçici koruma altındaki Suriyeliler hakkında kamuoyunda sıkça dile getirilen doğru bilinen yanlışlar ile ilgili toplumun her kesimine bilgilendirmeler yapılmalıdır. Örneğin; Suriyeli bireylerin devletten maaş aldığı doğru bilinen yanlış

hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Geçici koruma veya Uluslararası koruma altında olan ve belli şartları sağlayan kişilere Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve ismi Sosyal Uyum Yardımı (SUY) olan yardımın olduğu bilgisi toplumun her kesimine yaygınlaştırmalıdır.

- ix. Yerel yönetimlerin ve STK'ların Suriyelilere yönelik nakdi ve ayni yardım, barınma, sağlık ve psiko-sosyal destek mekanizmaları noktasında uyumlarını kolaylaştırmak için devleti, ilgili Bakanlıkları, bölgesel ve yerel yetkilileri içeren resmi bir strateji benimsenmeli ve faaliyetlerini planlı ve programlı yürütmelidirler.
- x. Suriyelilere verilen hizmetlere ait mevzuat ve hukuki süreçler konusunda ilgili kamu çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitim verilmelidir. Bu eğitimler yıl içinde sık sık düzenlenmeli ve modüler eğitim altında gerçekleştirmelidir.
- xi. Suriyeli bireylerin istihdam alanlarında karşılaştıkları sorunlar ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- xii. Geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin yaşamlarını yeniden inşa etmelerine ve barış içinde yaşamalarına olanak tanıyan yapıcı ve kalıcı çözümler artırılmalıdır. Bu çözümler, gönüllü geri dönüş, üçüncü ülkeye yerleştirme ve yerel uyumlarını içermektedir. Gönüllü geri dönüş veya üçüncü ülkeye yerleştirmeye ilgili Avrupa Birliği, UNCHR, Birleşmiş Milletler gibi ilgili uluslararası kurum ve kuruluşların daha aktif bir rol almaları sağlanmalıdır. Her bir kalıcı çözümün uygulanmasına yönelik yoğun çabalar sarf edilmelidir.
- xiii. Suriyelilerin yoğun olarak başvurdukları kamu kurum ve kuruluşlarında dil bariyeri sorununa yönelik Arapça Tercüman istihdam edilmelidir. Suriyelilere yönelik kanunlar ve hizmetler Arapça tercüme edilmelidir. Örneğin; hastanelerde çok dilli yön levhaları bulunmalıdır.
- xiv. Suriyeli bireyler ile ev sahibi halkın birbirini iyi tanımaması toplumlar arasında farklılaşmaya ve ötekileşmeye sebep olmaktadır. Bu soruna yönelik projeler hazırlanmalıdır. Hazırlanan projelerin uygulanmasında yerel yönetimler, STK'lar, kamu kurum ve kuruluşları aktif rol almalıdırlar. Yerel halk ile Suriyelileri bir araya getirildiği ve çok kültürlülüğün kazanımlarını öne çıkaran sanatsal, kültürel ve sosyal etkinlikler planlanmalıdır.
- xv. Mültecilik alanında yapılan akademik araştırmalar desteklenmeli ve yayınlar artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (2006). *Bitmeyen Göç*. 3-319. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Açıkgöz, R. (2017). “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Yaşam Koşulları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma: Elazığ Örneği”. *Route Educational and Social Science Journal*. Cilt: 4. s.84-99.
- Adıgüzel, Y. (2011). *Almanya Türk’lerinde Dil Din Kimlik*. İstanbul: Şehir Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. Adem Esen, Mehmet Duman ve Hülya Alper (Ed.), *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (173-196). İstanbul: Aryan Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2019). “Geçici Koruma Statüsü Altındaki Suriyeli Kadınlarda Sosyal ve Kültürel Entegrasyon”. *Kadem Sığınmacı Kadınlar Sosyoekonomik Araştırmalar Merkezi*. İstanbul.
- Ager, A. and Strang, A. (2008). “Understanding Integration: A Conceptual Framework”. *Journal of Refugee Studies* 21(2): 166–191.
- Ağır, O. ve SEZİK M. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum Dergisi*. Cilt:5. Sayı:9. Sayfa: 95-123.
- Akkuşoğlu, D. (2006). *Avrupa Birliği–Türkiye İlişkilerinde Yasadışı Göç Sorun*. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(20). 292-303.
- Aktaş, Munise T. (2014). Göç Olgusu Ekonomik Kalkınmada İtici Güç Olabilir Mi? *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt:7. Sayı: 1.
- Alcoock, P., Margaret May, Karen Rowlingson. (2008). Sosyal Politika Kuramlar ve Uygumalar, Çev. Osman Tezgel, Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Altuntaş, M., Öztürk, E. ve Arıkan, S. (2019). Madde Bağımlılığı Tedavisinde Manevi Desteğin Ekip Çalışması ile Yürütülmesi. *The Journal of Social Science*. C:3 Sayı: 5.
- Altuntaş, M. ve Mehmet Veyis K. (2019). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Çocukların Okullandırılmasıyla İlgili Yapılan Çalışma: Türk Kızılay Şartlı Eğitim Yardımı Örneği*. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2019.
- Apak, H. (2015). Suriyeli Göçmenlerin Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. *Birey ve Toplum Dergisi*. C: 5 Sayı: 9.
- Arslan, İ., Y. Bayraktutan ve M. Vahit Eren. (2015). *Suriye’den Gelen Göçün Yerel Ekonomiye Etkileri: Gaziantep İli Örneği*. Disiplinler arası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Aslan, G. G. ve Güngör F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. C: 11. Sayı: 18

- Barrero, Zapata R. ve Evren Y. (2019). *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar*. İstanbul: Gar Kitaplık.
- Barın, H. (2019). *Türkiye'deki Suriyelilerin Entegrasyonunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Ankara Örneği*. Gazi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Baskın, O. (2001). *Küreselleşme ve Azınlıklar*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik Düşünmek*. (Çev.: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme*. (Çev.: Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baklacioğlu, Nurcan Ö. (2010). *Dış Politika ve Göç*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Balcıoğlu, İ. (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açından Göç*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Beech, H. (2017). Rohingya Militants Vow to Fight Myanmar Despite Disastrous Cost. <https://www.nytimes.com/2017/09/17/world/asia/myanmar-rohingya-militants.html>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.
- Bloch, A. (2004). "Labour market participation and conditions of employment: A comparison of minority ethnic groups and refugees in Britain". *Sociological Research Online* 9(2).
- Bloch, A. and McKay, S. (2015). "Employment, social networks and undocumented migrants: The employer perspective". *Sociology* 49(1): 38- 55.
- Bmmyk, (1998). *Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında El-kitabı*. Ankara.
- Bmmyk, (2001). *Mültecilerin Korunması*. Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi. Parlamenterler İçin El Kitabı. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi.
- Boyd, M. (1999). Gender refugee status and permanent settlement. *Gender Issues*,17,5-25.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*. 2(1), ss.60-80.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları. N: 5. Ankara:
- Buz, S. ve Büşra U. (2019). "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Bireylerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı: Toplumla Sosyal Hizmet Saha Örneği" Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (1), ss: 41-54.
- Böhnke, P. (2001). Nothing Left to Lose? Poverty and Social Exclusion in Comparison: Empirical evidences on Germany. *Social Science Research Center*. Berlin.
- Caldwell, C. (2011). *Avrupa'da Devrimin Yansımaları*. (Çev.: Hasan Kaya). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Carr, Edwart H. (1990). *Milliyetçilik ve Sonrası*. (Çev.: Osman Akınhay). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Castles, S., Korac, M., Vasta, E. and Vertovec, S. (2002). "Integration: Mapping the Field". Home Office Online Report 29/03. Londra Yayınları.

- Castells, M. (2013). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. (Çev.: Ebru Kılıç). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cheun, S.Y. and Phillimore, J. (2014). "Refugees, Social Capital and Labour Market Integration in the UK". *Sociology* 48(3): 518-536.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları: Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S: 17.
- Çelebi, Ö. (2011). S. Özçürümez ve Ş. Türkay (Der.). *Kuramların sessizliği: liberalizm, realizm ve iltica rejiminin kuruluşu., İltica, uluslararası göç ve vatansızlık: Kuram, gözlem ve politika içinde* (s. 9-26). Ankara: UNHCR.
- Çelik, F. (2000). İç Göçlerin Fayda-Maliyet Yaklaşımı ile Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. S: 16.
- Çelik, F. (2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*, S: 34, 197-222.
- Çoban, A. (2011). "Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller" Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı." *Maya Akademi*, s. 107-122.
- Danzer, A. M and Ulku, H. (2011). "Integration, Social Networks and Economic Success of Immigrants: A Case Study of the Turkish Community in Berlin". *Kyklos* 64:342–365.
- De, Haan A. (1998). Social Exclusion: An Alternative Concept for the Study of Deprivation?. *IDS Bulletin*. S:29, C:1. s. 10-19.
- Dedijer, S. ve L. Svenningsson. (1967). Brain Drain and Brain Gain: A Bibliography on Migration of Scientists, Engineers, Doctors and Students. *Research Policy Program*. Lund.
- Demir, M. (2017). Bir İtaat Eylemi Olarak İslâm’da Hicret ve Muhacirler. *İlahiyat Akademi*. S: 3. C:4. 159-183.
- Des, Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge. Migrationsbericht, <http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Migrationsberichte/migrationsbericht-2011>. Erişim tarihi: 08 Temmuz 2019.
- Duman, B. (2011). Çok Kültürcülükten Ricat mı? *Sosyoloji Dergisi*. C:23. ss: 207-239.
- Eisenstadt, Shmuel N. (1952). The Process of Absorption of New Immigrants in Israel. *Human Relations*. S:5. C:3. ss: 223-246.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Dergisi*. C:5 S:9. ss. 9-22.
- Ensaroğlu, Y. (2011). *Modernleşme Sürecinde Çokkültürlülük. Daha Geniş Bir Avrupa: Modernleşme ve Çoğulculuk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erçoşkun, B. (2015). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri*. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Y. Lisans Tezi. İstanbul.
- Erder, S. (2015). *İstanbul Bir Kervansaray (mı?)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Erdogan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. Murat. (2017) *6. Yılında Türkiye'deki Suriyeliler: Sultanbeyli Örneği*. Araştırma. İstanbul: Mülteciler Derneği.
- Eren, V. ve Çakran, Ş. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C:14. S:39. ss:1-30.
- Esser, H. "Inklusion, Integration und ethnische Schichtung," *Journal für Konflikt- und Gewaltforschung*. C:5-3., 1999.
- Esser, H. (2001). Integration und ethnische Schichtung. *Mannheim: Arbeitspapiere - Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung, Sprache und Integration*. "AKI-Forschungsbilanz.
- Faist, T. (2000). *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford University Press.
- Feldman, Migge B. (2008). *Getting On: From Migration to Integration – Chinese, Indian, Lithuanian and Nigerian Migrants Experiences in Ireland*. Dublin: Immigrant Council Of Ireland.
- Flick, U. (2016). *Qualitative Sozialforschung*. 7. Hamburg: Rohwolt Taschenbuch Verlag.
- Fielden, A. (2008). *Local Integration: an Under-Reported Solution to Protracted Refugee Situation*. UNHCR.
- Finkelstein, E. (2006). *Eingewandert. Deutschlands>>Parallelgesellschaften<<*. 1.Auflage. September: Christopher Links Verlag – LinksDruck GmbH..
- Ganser, D. (2016). *Illegale Kriege Wie die NATO-Länder die UNO sabotieren Eine Chronik von Kuba bis Syrien*. Zürich: Orell Füssli Yayını.
- Goldberg, A., Halm, D. ve Şen F. (2004). *Die Deutschen Türken*. Münster: LIT Verlag.
- Gordon, M. (1964). *Assimilation in American Life: The Role Of Race, Religion And National Origins*. Oxford University Press. New York.
- Gutmann, R. ve H. Gümrükçü. (2003). *Globalisierung Zuwanderung Und Interkulturelle Kompetenz*. Hamburg: Institut für Türkische-Europaeschie Studien (ITES).
- Güllüpınar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S:4.
- Güngör, F. (2015). "Mülteci Ailelerin Sorunları ve Çözüm Önerileri -Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği-", 2. Uluslararası Aile Konferansı Tebliğler Kitabı, s.275-294, İstanbul.
- Gür, T.H. ve E. Ural. (2004). Türkiye' de Kentlere Göçün Nedenleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C:22. S:1. ss:23-38.
- Gürsoy, M. (2019). *Göç ve Kentleşme Bağlamında Suç*. İstanbul: Gece Akademi Yayınları.
- Güven, H. Sami. (1996). *Uluslararası İşçi Göçünün Sosyal Politika Sorunları*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

- Hamilton, P. (1998). Bilgi Sosyolojisine Fenomenolojik Sosyolojik Yaklaşımlar. *Sosyoloji dergisi*.
- Han, P. (2000). Soziologie der Migration. *Erklärungsmodelle, Fakten, Politische Konsequenzen, Perspektiven*. Stuttgart: Lucius&Lucius.
- Heckmann, F. (2015). *Integration von Migranten*. Wiesbaden: Springer Verlag.
- Hemmer, S. (2017). *Integration von Flüchtlingen durch zivilgesellschaftliches Engagement auf der Grundlage sozialer Nachhaltigkeit*. Technische Universität Kaiserslautern. Yüksek Lisans Tezi. Kaiserslautern.
- Höhn, C. und Rein Detlev B. (1990). *Ausländer in der Bundesrepublik Deutschland. Deutsche Gesellschaft für Bevölkerungswissenschaft, 24. Arbeitstage*. Boppard am Rhein: Harald Boldt-Verlag.
- <http://sozluk.gov.tr/asimilasyon>. Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2019.
- https://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097. Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2019.
- <http://www.kizilaytoplummerkezleri.org/tr/koruma>. Erişim Tarihi: 15 Aralık 2019.
- <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2019.
- <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/istanbulda-son-6-ayda-5-bin-949-duzensiz-gocmen-sinir-disi-edildi/1670189>. Erişim Tarihi: 15 Aralık 2019.
- <https://tr.boell.org/tr/2015/06/16/suriyeden-gelen-siginmacilar-bakimindan-turkiyede-durum>. Erişim Tarihi: 15 Aralık 2019.
- <http://haber.gazetevatan.com/bakan-dincerden-kpss-aciklamasi/492852/1/gundem>. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2019.
- Hunn, K. (2005). *Nächstes Jahr kehren wir zurück. Die Geschichte der Türkischen Gast-arbeiter in der Bundesrepublik*. Göttingen: Wallstein Verlag.
- IOM, http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition. Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2019.
- IOM, (2009). Uluslararası Göç Örgütü. *Göç Terimleri Sözlüğü*. Sayı:18.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*. İstanbul: Baydar Yayınları.
- İçişleri Bakanlığı, https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, Erişim Tarihi: 4 Temmuz 2009.
- İnce, C. (2018). Uluslararası göç bağlamında Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin mekânsal yoğunlaşması. *İksad Publishing House*.
- Jochen, O./ A. Kreienbrink / C. Sanz Diaz (Hrsg.). (2012). *Das „Gastarbeiter“- System. Arbeitsmigration und ihre Folgen in der Bundesrepublik Deutschland und Westeuropa*. München: Oldenbourg Verlag.
- Kahraman, Hasan B. (2010). *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi I Kavramlar- Kuramlar-Kurumlar*. İstanbul: Agora Yayınları 2. Basım.

- Kahraman, S. Özözen, ve Vedat Ç. (2015). *Uluslararası Emek Göçü Teorileri ve ODKA*. Coğrafyacılar Derneği Kongre Bildirisi.
- Kane, H. (1995). Leaving Home. *Society*. Volume:12. No: 4. Paper:10-16.
- Kaya, A. (2015). Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon tartışmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*. C:1. S:1 ss: 44–79.
- Kaya, İ., ve Eren, E. Y. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. İstanbul: SETA.
- Keller, Stephen L. (1975). Uprooting and Social Change: The Role of Refugees in Development. *Manohar Book Service*. pp. 451-452.
- Keser, G. (2011). *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Keskin, H. (2009). *Türklerin Gölgesinde Almanya*. İstanbul: Doğan Egomont Yayıncılık.
- King, R. and Skeldon, R. (2010). Mind the gap!'Integrating Approaches to Internal and International Migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 36(10).
- Kivisto, P. and Faist, T. (2009). *Beyond a Border: The Causes and Consequences of Contemporary Immigration*, Los Angeles: SAGE Publications.
- Knortz, H. (2008). *Diplomatische Tauschgeschäfte: "Gastarbeiter" in der westdeutschen Diplomatie und Beschäftigungspolitik*. Köln: Böhlau Verlag GmbH & Cie.
- Kolbaşı, Muyan G. (2019). Hollanda Göçmen Entegrasyonu Politikaları: Liberalizmden Neoliberalizme. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*. C:9. S:1. ss: 177-192.
- Kortman, M. (2011). *Migratenselbstorganisationen in der Integrationspolitik. Einwanderungsverbände als Interessenvertreter in Deutschland und den Niederlanden*. Münster: Waxmann Verlag.
- Koser, K., Walsh, M. ve Black, R. (1998). "Temporary protection and the assisted return of refugees from the EU". *International Journal of Refugee Law*. 10(3): ss. 444- 61.
- Köşk, C. Uğur ve Çağlar, Ö. (2017). Küreselleşme ve Uluslararası Göç İlişkisinde Değişen Göçmen Algısı. *Social Science Studies Dergisi*. C:5. S:8.
- Kuçuradi, İ. Christian Starck ve Jutta Limbach; (2008). *Menschenwürde und Menschenrechte: Garantie Für Die Demokratie*, Türkeivertretung der Heinrich Böll , Stiftung e.V. İstanbul.
- Kumar, S. R. (2015). "Neoliberalism and the New Race Politics of Migration Policy: Changing Profiles of the Desirable Migrant in New Zealand". *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 41(7): 1172- 1191.
- Kurtulmuş, N. (1996). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*. C:3. S:1. ss: 47-57.
- Lee, S. (1969). A Theory of Migration. J.A. Jackson (der.). *Great Britain: Cambridge University Press*. 283-297.

- Luft, S. (2002). “Die Dynamik der Desintegration: zum Stand der Ausländerintegration in deutschen Großstädten”. *Aktuelle Analysen: Akademie für Politik und Zeitgeschehen* 29, ss. 1-26, München: Hanns-Seidel-Stiftung.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*. C:19. S:3. ss: 431-466.
- MEB, (2019). *MEB stratejik plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2019.
- Nagvi, (2017). *123,000 Rohingya Refugees Have Fled Myanmar Violence.*, <http://time.com/4926678/rohingya-bangladesh-refugees-myanmar-killing/?iid=srlink1>. Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.
- Oberg S. (1994). *Gelecekteki Güney-Kuzey Göçünde Mekansal ve Ekonomik Faktörler*. Dünyanın Gelecek Nüfusu. Bugün Neleri Vardırabiliriz. ss: 361-385.
- Odman, T. (2008). *Mülteci Hukuku ve Türk Mülteci Politikası ve Uygulaması*. Mülteci Çalıştayları 2004-2005.
- Okan, B. (2001). *Küreselleşme ve Azınlıklar*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Onan, B. (2017). “Dil Öğretiminde Disiplinler Arası Yaklaşımlar”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C: 14. SS: 39.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S:11. C:1. ss: 323-343.
- Özel, C. (2012). Türkiye’de Çok Kültürlülük Çoğulculuk ve Din. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özmen, N. (2012). *Çokkültürlü Toplumda Sosyal Entegrasyon ve Din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Öztoraman, S. (2019). *Experiences Of Syrian Refugee Women In Turkey: A Qualitative Study On Forced Migration And Positive Change*. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Y. Lisans Tezi. İstanbul.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Peksöz, M. (2012). *Küresel Kapitalizm ve Göçmenlik*. İstanbul: Karakoyun Yayınları.
- Penninx, R. (2005). “Integration of migrants: economic, social, cultural and political dimensions”. M. Macura, A.L. MacDonald ve W. Haug (der.), *The new demographic regime. Population challenges and policy responses*. New York/Geneva: United Nations, 137-152.
- Perruchoud, R. and Redpath, J. (2004). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü.
- Petersan, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*. S:23. C:3. ss: 256-266.

- Plöching, S. (2015). *Was uns der tote Junge von dem Bodrum lehrt*. <https://www.sueddeutsche.de/medien/foto-eines-fluechtlingskinds-was-uns-der-tote-junge-von-bodrum-lehrt-1.2632557>. Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2019.
- Pryor, J. (1981). Integrating International and Internal Migration Theories. *International Migration Review*. C:15. ss: 110-129.
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of The Statistical Society of London*, C:48. S:2. ss:167-235.
- Refworld, <https://www.refworld.org/pdfid/522980604.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2019.
- Rivers, W. M. (1987). *Interactive Language Teaching*, Cambridge: Cambridge Universtiy Yayınları.
- Robinson, V. (1998). “*Defining and Measuring Successful Refugee Integration*”. Proceedings of ECRE International Conference on Integration of Refugees in Europe. Antwerp. November 1998. Brüksel Yayınları.
- Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, Erişim Tarihi: 25.11.2019.
- Sağır, A. (2012). *Zorunlu Göçler, Sürgünler ve Yol Hikayeleri*. Ankara: Nobel Yayın.
- Sağiroğlu, Ali Z. (2016). Türkiye’de Merkezi Göç Yönetimi. Adem Esen, Mehmet Duman ve Hülya Alper (Ed.), *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (45- 71). İstanbul: Aryan Yayınları.
- Saygılı, M. ve M. Erdal. (2013). *Küresel Lojistik*. 2. Baskı. İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Sert, D. Ş. (2012). *Uluslararası Göç Yazımında Bütünleyici Bir Kurama Doğru*. Editörler: S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sever, H. (2014). *Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı*. Ankara: Adalet Yayınları.
- Severson, E. D. Ashgar, A., Gaylor, S. S. (2003). Learning Qualitative Data Analysis In a North American University. *Annual Meeting of the American Educational Research Association*.
- Seydi, Ali Rıza. (2014). Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Sosyal Bilimler Dergisi*, S: 31. ss: 267-305).
- Sezal, İ. (1997). *Göçler ve Şehirleşemeyen Şehirler*. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
- Sole, C. and Parella, S. (2010). “The labour market and racial discrimination in Spain”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. (29)1: 121- 140.
- Spiegel, (2007). *Jüdische Emigration Gehen oder Bleiben?*. <http://www.spiegel.de/einestages/juedische-emigration-a-948165.html>. Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2019.
- Stainburn, S. (2002). *Interview: When children flee conflicts, they need food, shelter – and school*. says the International Rescue Committee’s Wendy Smith. *Education Week Teacher*. 14(2), 10-11.

- Stewart, E. ve Mulvey, G. (2014). "Seeking safety beyond refuge: The Impact Of Immigration And Citizenship Policy Upon Refugees In The UK". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40(7): 1023- 1039.
- Şen, F. ve S. Koray. (1993). *Türkiye'den Avrupa Topluluğu'na Göç Hareketleri*. Ankara: Önal Yayınları.
- Şeker, D ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:14. S:1.
- Şimşek, D. (2018). "Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği", *Sosyal Politika Çalışmalar Dergisi*, S:40, ss: 367-392.
- Takvim. (2019). *İntihar mı cinayet mi? 9 yaşındaki Suriyeli Vail El Suud'un ölümüyle ilgili sosyal medyadan skandal yorum!* <https://www.takvim.com.tr/guncel/2019/10/05/intihar-mi-cinayet-mi-9-yasindaki-suriyeli-vail-el-suudun-olumuyle-ilgili-sosyal-medyadan-skandal-yorum>.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*. S: 86. ss: 127-144.
- Taşan, N. (2013). *Suriye'den Gelen Sığınmacılar Bakımından Türkiye'de Durum*, Erişim: <http://www.tr.boell.org/web/110-1570.html> 12 Aralık 2019.
- TBMM, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf. Erişim tarihi: 1 Eylül 2019.
- TDK, <http://sozluk.gov.tr/entegrasyon>. Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2019.
- Tekeli. İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tezcan, M. (1997). *Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve Kültür*, (Çev.: Arzu Eker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Treibel, A. (2003). *Migration in modernen Gesellschaften. Soziale Folgen von Ein-wanderung, Gastarbeit und Flucht*. 3. Auflage. München: Juventa Verlag Weinheim.
- Türk Kızılay, <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/1904>, Erişim tarihi: 20 Temmuz 2019.
- Türk Kızılay, <http://www.kizilaytoplummerkezleri.org/tr/isbirliklerimiz>, Erişim Tarihi: 18 Aralık 2019.
- UNESCO, <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/internationalmigrant/glossary/migrant/>. Erişim Tarihi: 08 Temmuz 2019.
- UNHCR, <https://www.unhcr.org/history-of-unhcr.html>. Erişim Tarihi: 08 Aralık 2019.
- UNICEF, <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=25&mnid=79>. Erişim Tarihi: 08 Aralık 2019.

- UNISDR. (2018). *Disaster Displacement: How to Reduce Risk, Address Impacts and Strengthen Resilience*. Public Consultation version: Geneva.
- Uslu, A. (2019). *Geçici Koruma Statüsünde Olan Suriyeli Yetişkinlere Verilen Uyum Kurslarındaki Dil Öğretiminde Teknolojinin Yeri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Y. Lisans Tezi. Ankara.
- Virtue, R. (2015). *Will heartbreaking image of dead Syrian child define our era like Vietnam napalm girl?*. <http://www.express.co.uk/news/uk/602720/migrant-crisis-dead-Syrian-boy-Napalm-Girl>. Erişim tarihi: 13 Temmuz 2019.
- Wallerstein, I. (1998). *Jeopolitik ve Jeokültür*. (Çev.: Mustafa Özel). İstanbul: İz Yayınları.
- Wallerstein, I. ve E. Balibar. (1993). *İrk Ulus ve Sınıf*. (Çev.: Nazlı Ökten). İstanbul: Metis Yayınları.
- Weiner, M. (1996). Bad Neighbors, Bad Neighborhoods: An Inquiry into the Causes of Refugee Flows. *International Security*. C:21. S:1. ss: 5-42.
- William, P. (2015). *A General Typology of Migration*, *Reading in the Sociology of Migration*, ed, Clifford J. Jansen, New York: Pergamon Press.
- Wong, L. (2008). Multiculturalism and Ethnic Pluralism in Sociology: An Analysis of Fragmentation Position Discourse. *Canadian Ethnic Studies Journal*. C:12. ss: 11-32.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yeni Şafak. (2015). *Minik Aylan'ın son fotoğrafı*. <http://www.yenisafak.com/dunya/minikaylanin-son-fotografi-2267477>. Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2019.
- Yıldız, R ve S. Emecen. (2019). Hayatı Anlamlandırmada Kuşaklar Arası Farklılıklar: Üç Kuşak Karşılaştırmalı Analizi. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*. C: 5, S:11, Yıl: 2019, ss. 359-382.
- Ziya, O. (2011). *Uluslararası Hukukta Toplu Sığınma ve Türkiye*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü. İstanbul.

EKLER

EK-1 Etik Kurul Kararı



**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı**

Sayı : 93772138- 0 1
Konu : Görüşme Formu İzni

14/02/2020

Sayın Murat ALTUNTAŞ

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencisi olarak yürütmekte olduğunuz "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği" adlı yüksek lisans tezi ile ilgili yapacağınız görüşme soruları ve başvuru formu, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.


Prof. Dr. Mustafa ÖZTAŞ
Etik Kurul Başkanı

Ek 1: Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu Başvuru Formu
Ek 2: Görüşme Soruları

**T.C. YALOVA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMA ETİK KURUL
RAPORU**

T.C. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD yüksek lisans talebesi Murat ALTUNTAŞ'IN yürütücülüğünü yaptığı "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Beyinca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği" başlıklı çalışması ve ekte yer alan mülakat soruları 05.02.2020 tarihinde yapılan toplantı sonucu başvuru formunda yer alan sorulara verilen cevaplar da göz önüne alınarak Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu tarafından :

(X) Çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

() Çalışmanın etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir.

() Çalışma etik açıdan uygun bulunmamıştır.

Prof. Dr. İlyas YÜKSEL OKTAY
(Başkan)

Doç. Dr. Süleyman BERK
Üye

Prof. Dr. Sema YÜRÜK
Üye

Prof. Dr. Kaya BAYRAKTAR
Üye

Prof. Dr. Hacı Yunus TAŞ
Üye

Doç. Dr. Recep MAKAS
Üye

Dr. Öğr. Üyesi İlyas AKYÜZÖĞLU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Salim SANCAKLI
Üye

Ek-2

Türkiye Kızılay Derneği İzin Belgesi



TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Kızılay Enstitü

Sayı : 319764-529-E.122429
Konu : Murat Altuntaş'ın Yüksek Lisans
Çalışması Hk.

25/10/2019

Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü

Yalova Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Bölümü, Yüksek Lisans öğrencisi Murat ALTUNTAŞ, "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği" başlıklı yüksek lisans tez araştırması için Kocaeli Toplum Merkezi faydalanıcıları ile yarı yapılandırılmış görüşme talebini iletmıştır.

Yapılan değerlendirmeler neticesinde; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun gereklerine, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 94. maddesi ve 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 51. maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine uyulması şartıyla, Murat ALTUNTAŞ'ın yüksek lisans çalışması kapsamında Kocaeli Toplum Merkezi Yöneticisi tarafınca uygun görülen faydalanıcılar ile yarı yapılandırılmış görüşme talebi uygun görülmüştür.

e-imzalıdır

Alper KÜÇÜK
Genel Müdür Yardımcısı

OLUR
25/10/2019

e-imzalıdır

Dr. İbrahim ALTAN
Genel Müdür

Ek:
1- Murat Altuntaş Akademik Araştırma Talep Formu
2- Murat Altuntaş Nitel Sorular

Kızılay Enstitü

Tel:

Faks:

www.kizilay.org.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.
Evrak teyidi <https://ebys.kizilay.org.tr/sorgu/sorgula.aspx> adresinden 818V-8UPO-010V kodu ile yapılabilir.

Ek-3

Görüşme Formu (Türkçe-Arapça)

إستمارة المقابلة :

Sayın Katılımcı,

عزيزي المشارك,

Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Entegrasyon Süreci Boyunca Karşılaştığı Sorunlar: Kocaeli Örneği konulu bir yüksek lisans tez çalışmasını yapmaktayım. Bu çalışmanın amacı Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Türkiye’de yaşadıkları dönem boyunca; toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmektir.

المشاكل التي تواجه السوريين الذين هم تحت الحماية المؤقتة خلال مرحلة الاندماج :

أنا أقوم بعمل مشروع تخرج ماجستير جامعي موضوعه مثال محافظة كوجالي. هدف هذا العمل هو تحديد مشاكل التأقلم الاجتماعي التي تواجه السوريين الذين في ظل الحماية المؤقتة طوال فترة إقامتهم في تركيا.

Görüşmemize geçmeden önce, bu katılımın gönüllük esasına dayandığını, görüşmemizin gizli olduğunu ve görüşmede konuşulanları yalnızca benim bilebileceğini belirlemek isterim. Bunun yansısı çalışma raporunda isminiz kesinlikle yer almayacaktır. Görüşme Formu gizlilik ilkesine göre değerlendirilecektir. Görüşme sonunda istemediğiniz bazı bilgileri silebiliriz.

قبل البدء في مقابلتنا, هذه المشاركة طوعية, أريد توضيح أن هذه المقابلة سرية و أنا الشخص الوحيد الذي سيعلم بالمحادثة التي ستتم في المقابلة, بالإضافة إلى أن إسمكم لن يذكر أبدا في تقرير هذا العمل. سيتم تقييم نموذج المقابلة وفقاً لمبدأ السرية. في نهاية هذه المقابلة بإمكاننا حذف بعض المعلومات التي لا ترغبون بها.

İzin verirseniz görüşmeye başlamak istiyorum.

أريد البدء بالمقابلة إن سمحتم لنا.

1. İsminiz nedir?

ما هو اسمكم؟

2. Cinsiyetiniz?

جنسكم (ذكر / انثى)؟

3. Kaç yaşındasınız?

كم عمركم؟

4. Evli misiniz?

هل انتم متزوجين؟

5. Evliyseniz kaç çocuğunuz var? Cinsiyetleri nelerdir? Kaç yaşındalar?

إن كنتم متزوجين كم طفل لديكم ؟ ما هو جنسهم (ذكور / إناث) ؟ كم أعمارهم ؟

6. Eğitim durumunuz nedir?

ما هو وضعكم التعليمي ؟

7. Mesleğiniz nedir?

ما هي مهنتكم؟

8. Türkçe biliyor musunuz? Hayır ise öğrenmek istiyor musunuz?

هل تعرفون اللغة التركية؟ إذا كنتم لا تعرفون هل تريدون التعلم؟

9. Bir engeliniz var mı ?

هل لديكم إعاقة؟

10. Ailenizde engeli olan var mı? Varsa bu engel Suriye’de yaşanan olaylar sonucunda mı gerçekleşti?

هل يوجد في عائلتكم أحد لديه إعاقة؟ إذا وجدت. هل حدثت هذه الإعاقة نتيجة الأحداث التي تجري في سوريا؟

11. Suriye’nin hangi şehrinden geliyorsunuz?

من أي محافظة سورية أنتم ؟

12. Suriye’den ayrılma nedeniniz nedir?

ما هي أسباب قدومكم من سوريا ؟

13. Türkiye’ye ne zaman geldiniz? Ne kadar süredir Kocaeli’ndesiniz?

متى أنتم إلى تركيا؟ منذ متى وأنتم في كوجالي؟

14. Kocaeli’ne gelmeden önce Türkiye’nin herhangi bir şehrinde kaldınız mı?

هل أقمت في أية محافظة تركية أخرى قبل قدومكم إلى كوجالي؟

15. Suriye’de yaşanan olaylar hakkında ne düşünüyorsunuz?

ما هي آرائكم حول الأحداث التي تجري في سوريا؟

16. Kayıt durumunuz var mı?

هل يوجد لديكم تسجيل ؟

() Var, kayıt yaptırma nedenim

يوجد, سبب التسجيل

() Yok, kayıt yaptırmama nedenim

لا يوجد, سبب عدم التسجيل

17. Sınırı geçiş sürecinde herhangi bir şiddete maruz kaldınız mı? Şiddete dair herhangi bir olaya şahit oldunuz mu?

هل تعرضتم لأي أنواع العنف أثناء مرحلة عبور الحدود؟ هل كنتم شاهدين على أي حادثة عنف ؟

18. Suriye de yaşanan olaylarda kaybolan, yaralanan veya ölen aile üyeleriniz oldu mu?

بسبب الأحداث الجارية في سوريا, هل يوجد بين أفراد عائلتكم مفقود أو جريح أو قتيل ؟

19. Kocaeli'ne geldikten sonra Suriye'deki yakınlarınız ile görüşebiliyor musunuz? Görüşebiliyorsanız ne sıklıkla ve ne şekilde görüşebiliyorsunuz

بعد قدومكم إلى كوجالي هل بإستطاعتكم التواصل مع أقاربكم في سوريا ؟

20. Kocaeli'yi seçme nedenleriniz nelerdir?

ما هي أسباب إختياركم لمحافظة كوجالي ؟

21. Kocaeli'nde karşılaştığınız en önemli sorunlar nelerdir?

ما هي أهم المشاكل التي تواجهكم في محافظة كوجالي ؟

22. Karşılaştığınız sorunları nasıl çözmektesiniz?

كيف تحلّ المشاكل التي تواجهكم ؟

23. Sorunlarınızı çözerken herhangi bir kurum/kuruluş/bireyden yardım almakta mısınız?

أثناء حلّكم للمشاكل, هل تحصلون على مساعدة من أي مؤسسة/منظمة/شخص ؟

24. Suriyeliler sizce Türk toplumuna nasıl daha hızlı entegre olabilirler?

برأيكم كيف بإستطاعة السوريين الاندماج بالمجتمع التركي بشكل أسرع ؟

25. Suriyelilerin Türkçeyi daha hızlı öğrenmeleri sizce nasıl olmalıdır?

برأيكم كيف يمكن للسوريين تعلم اللغة التركية بشكل أسرع ؟

26. Entegrasyon süreci boyunca en çok karşılaşılan sorunlar nelerdir?

ما هي أكثر المشاكل التي تواجهه طوال مرحلة الاندماج ؟

27. Suriyelilerin daha hızlı entegre olabilmelerine Türk vatandaşları neler yapabilirler?

ماذا يمكن للمواطنين الأتراك فعله لكي يساعدو في تسريع اندماج السوريين ؟

28. Suriyeli bireylerin Türkiye'de karşılaştığı sosyo-ekonomik sorunlar nelerdir?

ما هي المشاكل الإجتماعية-الإقتصادية التي تواجه الأشخاص السوريين في تركيا ؟

29. Sivil Toplum Kuruluşların Suriyeli bireyler için sunmuş oldukları hizmetlerden haberiniz var mı? Hangi STK sıklıkla gidiyorsunuz?

هل لديكم علم بالخدمات التي تقدمها المنظمات غير الحكومية للأشخاص السوريين ؟ أي منظمة غير حكومية تذهبون إليها غالبا ؟

30. Sivil Toplum Kuruluşların Suriyeli bireylerin entegrasyon süreci boyunca hangi alanlarda daha çok yardımcı olmaktadır? STK'lardan hangi konularda hizmet vermelerini bekliyorsunuz?

ما هي أكثر المجالات تساعد بها المنظمات غير الحكومية الأشخاص السوريين طوال مرحلة الاندماج؟ في أي مواضيع تنتظرون من المنظمات الغير حكومية تقديم خدمات بها؟

31. Türkiye'de geçici koruma altında olmanız size neyi ifade ediyor? Mülteci statüsüne sahip olmamanızın sebebinin biliyor musunuz?

ماذا يعني لكم كونكم في تركيا تحت الحماية المؤقتة؟ هل تعرفون سبب عدم حصولكم على صفة (اللاجئ)؟

32. Eğer imkânınız olursa Türkiye'den ayrılıp başka ülkeye göç etmek ister miydiniz? Evet ise nedenini açıklar mısınız?

إذا كان لديكم مقدرة. هل ترغبون على مغادرة تركيا و الهجرة إلى دولة أخرى؟ إذا كانت اجاببتكم نعم هل بإمكانكم شرح السبب؟

33. Yardım alınıyorsa nasıl bir yardım almaktasınız? (Gıda, para, eşya, kıyafet, yakacak yardımı)

إن كنتم تحصلون على المساعدات ما هي المساعدات التي تحصلون عليها؟ (مواد غذائية, مال, أشياء, ملابس, محروقات)

34. Yapılan yardımları yeterli buluyor musunuz? Yapılan yardımlar hakkında düşünceleriniz nelerdir?

هل تجدون المساعدات المقدمة؟ ما هي أفكاركم حول المساعدات المقدمة؟

35. Türkiye'de yaşarken karşılaştığınız sorunları sıralarsanız ilk sıralarda neler gelir?

أثناء معيشتكم في تركيا إذا رتبتم المشاكل التي تواجهكم. أي منها تأتي في المراكز الأولى؟

36. Türk toplumu size nasıl davranıyor? Ayrımcılık ya da Kötü muameleyle karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız anlatabilir misiniz?

كيف يعاملكم المجتمع التركي؟ هل واجهتم تمييز عنصري أو معاملة سيئة؟ إذا كنتم قد واجهتم هل بإمكانكم شرحها؟

37. Resmi işlerinizi nasıl hallediyorsunuz? Resmi işleriniz hakkında bilgi ve destek alabiliyor musunuz? Alabiliyorsanız kimden?

كيف تقومون بتسيير المعاملات الرسمية (الحكومية)؟ هل باستطاعتكم الحصول على دعم أو معلومات لأجل

المعاملات الرسمية؟ إن كنتم تحصلون عليها, من من؟

38. Günleriniz nasıl geçiyor?

كيف تقضي أيامكم؟

39. Türkiye'ye geldiğinizden beri sizinle hangi kişi, dernek, ya da kamu kurumu ilgilendi?

منذ قدومكم إلى تركيا أي شخص, أو منظمة أو مؤسسة حكومية إهتمت بأمركم؟

40. Türkiye devleti sizin için ne yapсын istersiniz?

41. Kamp dışında yaşamış olmanın zorlukları var mı sizce? Varsa bu zorluklar nelerdir?
برأيكم هل يوجد صعوبات بمعيشتكم خارج مخيم اللاجئين ؟ إن وجدت فما هي هذه الصعوبات ؟
42. Kocaeli'nde herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Çalışıyorsa, nerede çalışıyorsunuz?
هل تعملون في أي عمل في كوجالي ؟ اذا كنتم تعملون, أين تعملون ؟
43. Geliriniz hakkında bilgi verebilir misiniz?
هل بإمكانكم إعطاء معلومات عن دخلكم المادي ؟
44. Suriye'deki statünüz ile Kocaeli'ndeki statünüz arasında bir fark var mı? Varsa bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
هل يوجد فرق بين وضعكم في سوريا و وضعكم في كوجالي ؟ إن وجد, ما هي آرائكم حول ذلك ؟
45. (Çalışmayanlar için) çalışmama nedeniniz nedir?
(العاطلين عن العمل) ما هو سبب عدم عملكم ؟
46. Çocuklarınız okulda herhangi bir sorunla karşılaşmakta mıdır? Ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar?
هل يواجه أطفالكم أي مشاكل في المدرسة ؟ مثل أي المشاكل يواجهون ؟
47. Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye kültürü konusunda bilginiz var mıydı?
قبل قدومكم إلى تركيا هل كان لديكم أي فكرة عن الثقافة التركية ؟
48. Kocaeli'ne gelmeden önce en çok endişe ettiğiniz konu neydi, ne türden sorunlarla karşılaşmayı öngörmektediriniz?
قبل قدومكم إلى كوجالي ما هو أكثر موضوع كنتم على قلق منه, مثل أي مشاكل كنتم تتوقعون أن تواجهكم ؟
49. Hâlihazırda sizi en çok zorlayan sorun/ güçlük nedir?
حاليا ما هي أكثر مشكل/معضلة تستصعبكم ؟
50. Kocaeli'nde kalıcı olarak yaşamayı düşünüyor musunuz, neden?
هل تفكرون بالإقامة الدائمة في كوجالي, لماذا ؟
51. Suriye'de koşulların elvermesi durumunda dönmeyi düşünür müsünüz? Neden?
في حال أصبحت الظروف(الشروط) مناسبة هل تفكرون بالعودة ؟ لماذا ؟

ÖZGEÇMİŞ

Murat Altuntaş, Almanya'nın Wetzlar şehrinde gözlerini dünyaya açmıştır. 2018 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden mezun olmuştur. Aynı yıl Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır. Eğitim hayatı boyunca birçok sivil toplum kuruluşunda gönüllü faaliyetler içerisinde yer almıştır. Yerli ve yabancı bilimsel dergilerde yayınlanmış eserleri bulunmaktadır. Birçok ulusal ve uluslararası kongrelerde bildiri sunmuş, kitap bölümleri ve tam metin bildirileri yayınlanmıştır. Akademik hayatına; sosyal hizmet, göç ve gönüllülük konularında çalışmalarına devam etmektedir. İyi derecede Almanca ve İngilizce bilmektedir.

Çok sevdiği mesleğini 2019 yılından beri Türk Kızılay çatısı altında Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı olarak sürdürmektedir.

E-mail: murataltuntas21@hotmail.com

